

AR. DENSUSIANU

188970

NEGRIADA

PARTEA II.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A DÓUA MIIE.

Prețulu Lei 1.50.

AR. DENSUȘIANU
Iasi, Febr.

40

NEGRIADA

EPOPEIĂ NAȚIONALĂ

(în două-spre-zece cânturi)

BCU Cluj / Central Library Cluj

PARTEA II.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE PROPR. F. GÖBL FII
12, PASSAGIULU ROMANU, 12.]

1884

CANTULU VII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

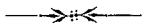

CANTULU VII

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CUPRINSULU

*Dochia, luându forma lui Cicală, sfătuesce pe Negreni să-se întor-
tórne acasă. Poporul se turbură și se pregătesce de întórcere.
Intrevenirea nopții alină turburarea poporului. Nimfele, peste
nópte, farmecă și îndulcescu isvórele Dâmboviței, ér' în dori de dî
rescólă cerbi și capre, din cari poporul, ce suferiá de fóme, vè-
nèză o multime. Visiunea lui Ilinu. La îndemnulu lui Ilinu po-
porulu s'apucă cu meșterulu Manole și zidesce o cetate. Frumu-
sețele cetății. Séra Sorinu cântă profetindu sórtea lui Manole.
Intr'aceea sosesc N-gru cu Nuorașu și cu junimea din Valea-
sargentină. Negru trimite o sută bētráni la Danu să-i cēră așe-
dēmēntu. Danu refusă. Negru, plecându cu óstea asupra lui
Danu, ține depe o stâncă revistă asupra óstei. Catalogulu óstei.*

Apropiarea ostiloru. Lupta. Armele lui Riscogelu. Carcanu este ucisu de Riscogelu. Lupta pe cadavrulu lui Carcanu. Florea lui Bouru tèresce cadavrulu, ér' Riscogelu continuă lupta. Lupta lui Vultanu cu Penteleu. Gemenu și Lauru înfrangu pe Olteni (Făgărășeni). Nuorașu le vine în ajutoriu și rănesce pe Gemenu. Miranu și Marmontă, recunoscându-se ca vechi fărtați, curmă lupta, se îmbrățișează și schimbă armele.

Pecându acestea tôte se 'ntêmplă 'n depărtare,
 Negrenii vëdendu țera pornindu asupra loru,
 Vëdënd că nici solfă, nici domnu nu mai resare,
 La vechile cămine întörnă-și a' loru doru ;
 Căci multe suntu în lume și dulci și răpitoare,
 Mărire și-avuțfă și-amoru d'unu chipu divinu,
 Dar' mai frumosu și dulce și mai iubitulu sub sóre
 Nimicu pământulu n'are ca vechiulu têu căminu !

Vëdëndu atunci Dochía cum lumea se frëmêntă,
 În forma lui Cicală la față și la portu,
 În plaiu la ei descinde și-acestea le cuvêntă :
 «Uitați-vë la mine, așa că nu suntu mortu ?
 Acelu turbatu bălauru fû numai făcătură...
 Când mă 'ncordai la luptă, mai iă-lu de unde nu-i !
 D'atunci mai fui p'acasă de-mi luai de 'mbucătură,
 Când colo p'alu-de Negru prin curte mi-lu vëdui,
 Și când ȃicu : «Bunu întorsulu, Măria-Ta!» elu du-te...
 Părea că sub călcaie i-ardeau cărbuni aprinși !

Și voi mai stați în cumpeni, cu mințile perdute,
Ca nisce luați din Iele séu fărmecați și prinși ?
Intâiu se șterse Negru simțindu că se 'năspresce,
Și ca să-lu caute, vorbă! periră mai vre-o trei.
Așa ne părăsiră cu toții iepuresce
Cei cari ne-au scosu din țeră și ne-au tēritu cu ei.
Voi credeți c'oru să 'ntórne și-oru să vă ducă 'n țeră
Cu rîuri dulci de lapte și țermuri de pēsatu,
Unde nu lucră nime, nu sapă, nici nu ară,
Și fără grigi cu toții ducu traiu îndestulatu!
Séu nu ne-ajunge-acuma de când âmbłămu ca fiare,
Dar' mai flămēnđi ca ele, prin codri rătēcindu ?
Bētrânii, copilașii, se stingu de leșinare,
Și toți de négra fóme abia mai stămu suflāndu !
Și nu vedeți voi colo mișcarea pe câmpia
Și flacăre pe dealuri pămēntulu rescolāndu ?
Alérgă și s'adună și 'n locu de ospetă
Ne-aștēptă cu ciomege perire-amenințāndu.
Deci blemu napoi cu toții, căci nu-i mai dulce 'n lume
Ca mórtea și viēta în vechiulu tēu căminu !>

Așa grăi Dochía, și-unu sgomotu fără nume
Se 'ncinse prin mulțime, unu vaeru și-unu suspinu.
Femeile mai tare se vaeră, suspină,
Și tragu, întindu bărbații napoi a se 'ntornă.
Deșertu Ilinu bētrānulu le 'mbună și le-a'lină,
Deșertu Troianu alérgă și strig' a s'așeđă,
Mereu tumultulu cresce și dorulu de moșfă

S'aprinde totu mai tare și 'ncinge totu mai mulți,
Și chiar bărbați se scólă și strigă cu tăriă :
«Să ne 'ntornămu mai bine, decâtu flămênđi, desculți,
S'ajungemu aici pradă la ferele codrene!»
Și mulți voescu să plece și mulți aru fi pornitu,
Dar' nópteá 'ntinde-a' sale aripi cu negre pene
Și cerulu și pămêntulu d'odată le-a 'nvêlitu.
S'alina, dar' în sufletu se gată de plecare,
Și tótă sânta nópte petrecu priveghitori,
Er' dorulu peste nópte s'aprinde totu mai tare
Și-o lume li se pare de séra până 'n ȑori.

A' crângurilor ȑine într'astea se ridică
Și-adună mii de ierburi, de flori și răděcini,
Și sue 'n albe hore p'a munțiloru potică
L'a' Dâmboviței 'nalte și limpede fontăni.
Aici apoi s'aședă de farmecu sê-s' apuce...,
Și-a' Dâmboviței unde ca mierea le 'ndulcescu.
Pân' aȑi din apa-i dulce cin' bé nu se mai duce,
Atātu a' sale unde pe toți i-adimenescu!
Se ȑice c'atunci nimfa cu numele Sulfină,
Cu scire séu nescire, a luatu și-a mestecatu
Prin ierburile sale și frunȑă de smindină,
Ce-o pascu oile 'n munte când mieii și-au lăsatu,
Și câtu ce-o pascu de dênșii nu-și mai aducu aminte
Și nu-i cunoscú sê-i védă nici chiar a doua ȑi;
Er' dēcă faima spune vr'unu adevêru séu minte,
Cu timpulu ce-află tóte și-acésta se va scí!...

Er' când în ȃori de ȃiuă mulțimea se deșteptă,
 A' crângurilor ȃine din creri și-aninători
 Rescolă cerbi și capre și către ei le 'ndréptă,
 Er' ei cu arce 'ntinse le-așteptă 'n țitiori.
 Și multu vênatu făcură, câtu mai la fiă-care
 Sortîndu-li-s'o fêră în parte li s'a datu.
 Se punu și frigu și taiă și-o dalbă ȃiuă mare
 P'a' Dâmboviței maluri mereu s'au ospêtatu,
 Și toți acum uitase de dorulu de moșîă,
 Părea că de plecare nici cugetu au avutu.
 Mulțime, ușorînța din ceru e dată ție,
 Voi gemeni împreună pe lume v'ați născutu!
 Se stinge-a ȃilei lampă și séra linu cobóre
 Pe calea sa de stele din ceruri pe pămêntu,
 Și scuturându din vêlu-i o bóre șoptitóre Cluj
 Revêrsă recorosă unu rooru viu d'argintu,
 Și nóptea linu se 'ntinde și lumea cufundată
 In somnuadâncu și dulce zăcea ca 'ntr'unu mormêntu:
 Tăcuse frunȃa 'n codru de bóre legănată
 Și paserile 'n frunȃe uitase d'alu loru cântu,
 Și undele pe petri și-a' undeloru popóre
 Și lucrători și câmpuri și turme și păstori
 Zăceau uitate tóte viêta trecătóre
 Și-și luau potere nouă l'a' ȃilei nouê ȃori.
 Ilinu bêtrânulu singuru veghiéză 'n rogăciune
 Cu sufletu 'n tăcere nălțându-se la ceru,
 Și-atuncea dintr'odată (o! mare de minune!)

Unu îngeru i s'arétă și-alu cerului misteru
Descopere ȃicându-i : «Nu te 'ndoi, Iline,
Căci cerulu ce-i ursesce și omulu va 'mpliní.
Nu te 'ngrigí de Negru, elu a plecatu și vine,
Și-a Daciei domniă de nou elu va urđí.»

Așa grăindu în ceruri se 'nalță și dispare,
Er' aerulu în urmă-i de rađe schînteia.
Uimitu Ilinu remâne privindu în nemișcare,
Și nu scia de vede séu dór' numai visá.
Dar' n'a scăpatu mulțimei minunea din vedere,
Căci ȃorile voióse când cerulu deschideau,
Mulțimea se ridică și toți în o părere
D'a domnului venire vorbiau și se 'ntrebau.
Ilinu apoi mulțimei din graiu așa grăesce :
«Ađi în puterea nopții minuni s'au arétatu
Și-au spusu că domnulu Negru aicea se grăbesce,
Ca se 'mplinéscă tóte ce 'n ceruri i s'au datu.
Dar' pân' atunci aicea noi în a lui mărire
Și'n semnu d'a nóstră voiă, călcându p'acestu pămêntu,
Să punemu o cetate la toți de pomenire
Și domnului nostu Negru de mare monumêntu.»

Așa grăi bêtânulu și l'ale lui cuvinte
Mulțimea de plăcere și voiă strălucindu
Părea că vėdu pe Negru venindu p'unu calu ferbinte,
Și codri d'a' loru graiuri sunau adâncu vuindu.
Er' noue mari măestri și cu Manole ȃece,
Ce noue ani de ȃile lucrat'a sub pămêntu

La Marele-Măestru, și-acum pe toți întrece
 Și numele-i în lume s'a dusu p'aripi de vântu,
 Se sue și mėsórá încungiurulu cetății
 P'o stâncă ce se 'naltă p'alu Dâmboviței malu,
 Lui Inimă-'nghiețată i fură umbra vieții,
 O 'ntindu în temelă și punu temeiu la valu.
 Și prindu cu toți la lucru cu doru și mângăere;
 Copaci unii restórnă, alți stânci rostogolescu,
 Scotu apă jos din vale, și toți după putere
 Alérg', adună, 'ntórnă și 'ngiuru furnicărescu.
 Er' sus p'o 'naltă stâncă Sorinu bătrânulu cântă
 Trăgându bătrâne cânturi din flueru-i de osu,
 Și lucrulu totu mai tare la cântu-i se 'nferbântă,
 Și lucră di și nópte, și lucră toți voiosu.
 Vêdendu, cetatea cresce și valea tótă ferbe:
 Intogmai primăvéra voiósele furnici
 Alérgă 'ncóce 'ncolo pe mii cărări prin ierbe,
 Incarcă, tragu, se luptă, ori-cātu se paru de mici,
 Cu sarcini multu mai grele, și fiă di cu sóre
 Séu ploia și furtună, din lucru nu s'oprescu,
 Și trépădă di-nópte cu ne mai stins' ardóre
 Și rapede-și ridică cetatea și-o 'ntărescu.
 Er' meșterulu Manole la mijlocu de cetate
 In sala cea cu ceruri, ca sórele lucindu
 Inalț'unu tronu de auru bătutu cu nestimate
 Și-o sută trepte lucii d'argintu la elu suindu.
 Pe tronu apoi însémnă, și fără s'e voiéscă,

Dar' însuflatu din ceruri, alu țerei viitoriu,
Incâtu se pare tronulu ursitu să strălucescă
La celu mai mare 'n lume poporu și domnitoriu.
Și sala 'nfrumsetează cu 'naltă măestrie,
Incâtu părea că toate suntu viue și vorbescu,
Plăceri, schimbări, ce 'n vieță lăsate suntu să fiă,
Și datine bătrâne din traiulu românescu.

Ici étă, pețitorii căutându o 'mpărătesă,
Le-arét'o babă-clonță,... și le mai scotu riđendu
A doua nouă spaimă,... și 'n urm' abia le iésă
Cea dalbă de mirésă ca rosa rumenindu.
P'unu caru înaltu fecióra se sue rușinosă
Cu albi jugani în șese, în córne toți cu flori,
Er' fētu-frumosu p'unu vêtesu cu fata luminósă
S'avêntă și schînteia ca fulgerulu prin nuori.
L'altaru apoi se 'nchină și-a cerului potere
Eternu acum i légă d'aici pân' la mormêntu,
Și mergu la noua casă sorindu toți de plăcere
Să 'ncép' aici alu vieței ursitu aședemêntu.
Din 'naltulu caru descarcă neóse grele valuri,
Vestmênte pentru sine și scumpii viitori.
La dalbele de mese se 'nșiră óspeți valuri
Și după mese hore de sprinteni săltători.
Dar' pintre toate 'nflóre mirésa cosinzénă
Și pintre toți soresce voiosulu fētu-frumosu.
Er' când Boianu în ceruri clipesce pe sub gênă
Incet, incetu s'alină ospêțulu fremetosu,

Și cânteculu miresei începe să resune
In ușa bine 'nchisă voioșiloru ursiți,
Er' prin vecini atuncea și juni și dalbe june
Deștepte stau și-ascultă șoptindu: «Ce fericiți!»

Dar' étă d'altă parte selbatice popóre
Cu focu și feru s'aruncă p'alu țerei sântu pămêntu.
Cornarii ce stau pază pe vêrfuri veghietóre
Momâneloru dau flacări și bucineloru vêntu,
Și ca unu omu s'ardică și-alérgă 'n acea parte
Bêtrâni, bărbați, juni, tineri, din munți și din câmpii,
Er' mamele doióse ascundu în munți departe
A țerei viitorime, plăpândii loru copfi.
Și 'ntr'o câmpfă verde se 'ncege-o négră luptă,
Și lungu ca marea 'n vêturi se 'mpingu și se respingu,
Și 'nvingerea se pare acum alésă, ruptă,
Acum din nou se 'ncléștă, se sfarîmă, se stingu,
Căci mii îmi cadu barbarii și mii în locu s'aruncă,
Și lupta mai învinsă, mai cruntă s'a 'nnoitu ;
Și câtu pătrunđi în zare pe spăimêntósa luncă
Totu sânge și cadavre, și, (lucru negrăitu !)
Cadavrele turbarea nu-și stimpêră nici mórte,
Căci unu cadavru cu-altulu se 'ncléștă și se ținu.
Dar' étă că s'alege a luptei crudă sórte :
Barbarii 'nfrânși cu spaimă spre-unu codru fuga ținu,
Și când s'afundă 'n codru, Românii-asupra darmă
Copacii, cari tăindu-i lăsase aținați,
Și totu ce mai scăpase în urm' ací se sfarmă,

Er' vingătorii d'arme se 'ntórnă 'nsărcinați!

Se liniștesce țera, și étă șese pluguri
P'unu câmpu întinsu și verde glii negre restornându,
Er' șese boi se 'ncórdă în aurite juguri;
Din rostu privesce domnulu la față luminându.
D'odat' înse vecinulu aprinsu asupra-i vine
Amenințându, căci agrulu tăindu i l'a 'ngustatu,
Și fiă-care strigă, că dreptu i se cuvine.
Din vorbă 'n vorbă 'n urmă la 'ncaeru mi s'au luatu.
Plugarii lasă plugulu pe domnulu să-lu ajute,
Dar' étă d'altă parte bătrâni judecători
Cu plete lungi neóse resaru pe nesciute;
S'alină, ér' bătrânii ascult' a' loru plânsori
Și caută și cercă, cum, cine se 'mpresórá?
Alți doi-spre-đece calcă și-arétă din bătrâni,
Pe pâne și pe sare, pe sânta cruce jóră,
Și plugu-apoi bătrânii iau domnului din mâni
Și 'ntorcu pământulu érá de unde-lu apucase,
Er' plugulu și cu boii le dau la celu ce-a 'nvinsu:
S'apuce unulu sufletu și dreptulu să nu-și lase,
Er' celu-alaltu să simțá, că legea nu s'a stinsu.

Dincolea șapte fete cu flori încununate,
Voióse păpărude, alérgă prin cătunu,
Și cântă, saru și jócă, căprióre resfățate,
Er' juni cu cofe-a mână la pândă mi se punu.

Mai face-unu câmpu măestrulu cu spice revérsate,
Și 'n câmpu doue postate de juni secerători,

O sută 'n fiă-care, flăcăi și cu surate,
Și toți s'au prinsu să vedă, carii esu învingători.
D'o parte-apoi și d'alta lăutarulu cântă cântulu,
Er' ei prin câmpulu d'auru ca foculu fâșăescu,
Mănunchii 'n a loru urmă acoperu totu pământulu,
Copfii totu adună, bătrânii totu snopescu.
Er' sub stejaru d'o parte în umbră la recóre
Gustarea 'n ierbă verde așteptă fumegându,
Și sus prin crengi (vedere de lucru sporitoare!)
Mari plosce folticoșe se 'nșiră spenđerându.

Mai d'altă parte face măestrulu făr' părechia
De boi o mare turmă în munte pășunându;
Frumoși și mari sunt boii, o singură părechia
Cātu o moșfă trage, așa stau strălucindu!
In urma loru boarii pe ghioge nodoroșe,
Cu tēcă și cuțite și fluerulu la sinu,
Se razimă și căută cu fețele voióse,
Er' dece câni ca leii pe brânci îngiuru s'aținu.
D'odată înse strechia resfiră 'ntréga turmă
Și prin desișu și-adâncuri s'afundă spărioși,
Er' urșii grei și lupii i-adurmecă și 'n urmă
S'aruncă de prin sgaiuri turbați și fometoși,
Și sângele loru negru și iile loru grasé
Le vérsă 'n iérba verde și lacomi sorbu și 'nghitu;
De câni ce 'ngiuru i latră nimica nu le pasă,
Deșertu păstorii strigă și-amenință cumplitu.

P'unu dealu sorosu măestrulu întinde-o verde viiă,

Și vița se 'nfășoră pe neteți pari d'argintu,
Ca stufe vii de auru aua ruginîă
Suride pe sub frunța mișcată linu de vîntu.
Și perseci deși în ramuri ici-colo se ridică
Și pómele prin frunțe ca stelele lucescu,
Și unele l'alu bórei ușoru înfioru pică
Și (farmecu de vedere!) pămîntulu aurescu.
Copii și dalbe fete cu corfele 'ncărcate
Coboru voioși prin vițe rîdîndu și descântîndu,
Èr' alții după flueru în linuri ferecate
Stropșescu, ér' alții hore în giurulu loru întindu ;
De laturi stau și 'nchină din cupele mieróse
Vecinii, cunoscuții, neavuți și trecători.
Așa stă din vechimea lăudată și-omenósă :
Culesulu îndulcesce drumeți și cerșitori.

Mai colea juni și fete petrecu în șeșetóre,
Și ele tragu din caeru, din fuse sfârăescu,
Și schimbă cu feciorii priviri schînteitóre,
Feciorii cîntă, saltă și firele 'ncălcescu.
D'odată intră 'n casă voioși și iuți ca vîntulu
Flăcăi înalți ca brađii cu fața de bujoru ;
Frumósa scapă fusulu, feciorii perdu cuvîntulu,
Căci nime nu-i cunósce, și vérsă 'ngiuru fioru.
Ei tragu fetele 'n horă, batu ageru cu piciorulu,
Descântă, mi s'avîntă, chiótescu, se 'nvîrtu nebuni,
Ca volbura, ca vîntulu, ca fulgerulu, ca dorulu,
Dar' (fiorosu!) copita s'arétă prin călțuni,

Și coți de calu stufóse aparu pe sub sumane,
Le 'nfoiă după sine, își iau mereu avêntu,
Le stringu, le stringu mai tare la sinu pe cosinziane,
Și ele strigă, țipă, ei fugu p'aripi de vântu.

Mai face ér' măestrulu și turme d'oi neóse,
Cum mieii d'a' loru mame cu-amaru se despărțescu,
Și pëcurari și stâne și largi pășuni floróse,
Și câni mițóși cu lupii se sfășiă, s'oștescu.

Er' peste tóte 'ntinde cerésca vinețfă
Și peste vinețfă cea Cale-a-lui-Traianu ;
Și Sórele și Luna, Găinușa aurfă,
Lucéfêrulu și Carulu le-aprinde în noianu.

Er' în întrare face doiósele ființe,
Pe Dómna stându de mână cu dalbii gemenei .
Perduți în a furtună, și-ori-câte-anevoințe...

Nimica nu s'aflase de mamă séu de ei.
Și mama și-unișorii sta toți aprinși la față
Pe celu mai scumpu în lume dorindu-lu și-așteptându,
Și tot'a loru ființă ardea d'o viiă viéță
Și se păreau d'odată și tristi și suridêndu.

Așa măestru 'ncheiă, și când a țilei zare
Incetú, încetú se stinge, toți focurile-aprindu
Și toți ingiuru de flacări s'aședă la gustare,
Cetatea 'n alba zare mirând'o strălucindu.
Er' Moșu-Sorinu, ce vede prin țile viitóre,
A lui Manole sórte se puse-a mi-o cântá
(Din ceru au cântăreții potere sciutóre,

Dar' lumea până-i vede nu-i scie ascultá !):

»Pe Argeşu în jos Negru pe ţermuru verde trece
 Cu-o cétă după sine de noue meşteri mari
 Şi cu Manole dece, ce singuru mii întrece,
 Sciuţi în tótă lumea cu faimă de zidari.
 Şi mergu cu toţi pe cale să caute 'n verdea vale
 Unu locu de mănăstire, poménă 'n viitoriu.
 Şi cum mergeau cu toţii ei întêlnescu în cale
 Unu ciobănelu din flueru doinaşu fărmeacătoriu.
 Şi cum îlu vede Negru lu 'ntrebă şi-i grăesce :
 En spune-mi, ciobănele, din flueru bunu doinaşu,
 Ce-mi scii Argeşulu unde resare şi-asfinţesce,
 Nu mi-ai vădutu tu cumva prin crânguri câtu âmblaşi
 Unu zidu urđitu odată, dar' datu în părăsire,
 Intr'unu grindişu în vale la ploia şi la vântu,
 Şi eu, decă-mi vei spune, îţi dau de mulţumire
 O técă cu cuţite şi flueru de argintu.
 Ba eu văđui în vale unu zidu în părăsire,
 Văđendu-lu câanii turmei toţi latră a pustú
 (Cu noi să fiă, Dómne, cerésca-ţi îngrijire !)
 Şi toţi s'adună 'ngiuru-i şi batu la elu morţú.
 Şi câtu aude Domnulu pe vale 'njos elu trece,
 Inluminatu la faţă, cu noue meşteri mari
 Şi cu Manole dece, ce singuru mii întrece,
 Er' ajungându elu dice la calfe şi zidari :
 Acesta-i étă loculu de sântă mănăstire
 Şi dulce pomenire la toţi cei viitori,

Deci voi, zidari, vă puneți la lucru cu pornire
Și faceți să rămână minuni la următori ;
Eu vă voi da și-avere v'oiu da și boeriă,
Ca și de voi să spună mulțimea pe pământu ;
De nu, de vii aicea vă punu în temelă,
Ca să vă plângă lumea de vii încă 'n mormântu.
Ei rapedu prindu la lucru întindu unii din sfóre,
Mësóră, țerușeză, punu crucea dreptu altaru,
Și lucră decând luce și-apune sântulu sóre ;
Dar' totu ce ȃiua lucră se surpă nóptea ér',
Și-adoua ȃi se surpă și ȃiua-a treia érá,
Și-a patra ȃi asemeni și totu în secu lucră.
Și multu se miră Domnulu și-i iă 'n muștrare-amară
Și se 'ncruntă la dênșii și-amaru i-amenintă,
De vii în temelă se-i pună toți se peră !
Ei tremurá lucrându-í, lucră toți tremurându,
ȃi lungă, grea de véră, din ȃori și până 'n séră,
Și de sudori de sânge sta séra șiroindu.
Manole când o séră din lucru contenesce
Cuprinsu de somnulu dulce unu visu elu ími visá,
Și 'n nópte mi se scólă, la ceruri mulțumesce,
Și la zidari și calfe din graiu așa grăiá:
En ascultați ce visuri visai acéstă nópte!
Abia 'nchisesem ochii totu stându și cumpenindu,
Și ét' audu d'odată prin visu aceste șópte,
Din rostulu unui íngeru mi se păreau venindu:
Ori-cátu lucrați voi ȃiua, în nópte se dobóré,

Și-așa din nópte 'n nópte mereu s'a risipí
Pân' tinără și viiă întâia soțioră,
Intâia sorióră în ziduri veți zidí,
Gustare când va-aduce la soțu-i séu la frate.
Deci sânta mănăstire de vremu s'o 'ntemeiămu
De nume și minune la timpuri depărtate,
Sě ne legămu cu toții și toți sě ne jurămu,
Și-a nóstră legătură ascunsă 'n noi sě móră :
Că mâne 'n ȃori de ȃiuă la noi când va vení
Intâia soțioră, întâia sorióră,
Și tinără și viiă în zidu o vomu zidí.
Așa grăi Manole și toți a' sale mâne,
La ceruri ridicându-și jurá și se legá,
Er' sórele ce-apare în ȃorile senine
Inluminându pământulu, privindu-i gâlbiniă.
Dar' îmi jurá 'n cuvinte și cumpeniau în minte,
Cum jurământu sě calce cei noue meșteri mari,
Și trimiteau acasă p'ascunsu așa cuvinte :
'Sě nu le-aduceți astăȃi bucate la zidari!'—
Er' când în câmpu plugarii merinȃile și-aștéptă,
P'unu gruiu se sue Manea, mai sue-unu delușoru
Și peste câmpu privirea de vulturu își îndreptă,
Sě védă dec' apare venindu vr'unu călătoru.
Departe nălucese prin ierburi o albéță,
Apare și dispare și-albindu se vede ér',
Totu caută celu Manole, și-mi arde și-mi-înghiață,
Înghiață și ér' arde și se frēmēt' amaru ;

Când, vai! elu ce zăresce?... Pe chiar a lui soțfă...
Veniá, veniá pe câmpuri ca stéua strălucindu,
In drépta dalbă cană cu apă dela viiă,
Pe capu în albă corfă merindea aburindu.
Lui Manea când o vede se face nópte 'n lume,
Elu în genunchi s'aruncă și ȃice-așa gemându :
O! Dómnne, scóte 'n cale-i unu crângu fără de nume,
Spinosu, adâncu, selbaticu, pământu 'nfiórându,
Pe scumpa-mi soțfioră din cale s'o 'nspăimênte
Și sê-se 'ntórcă éráși la dulcele căminu.
Grăi și-auđi Domnulu doiósele-i cuvinte,
Și-unu negru crângu în cale-i se 'ntinde din seninu,
Și nu potea nici sóre, nici vântulu sê-lu străbată,
Dar' Ana merge, merge rumpându și resfirându.
Er' Manea câtu o vede venindu ne'nspăimêntată
De nou la ceru se rógă gemându și lăcrêmându :
O! Dómnne, scóte 'n cale-i o féră fiorósă,
Sê 'ntórcă și s'alunge pe scumpă Ana mea!
Și étă-mi o lupoiă turbată, sângerósă;
Dar' Ana da din cale-i și câmpulu mi-lu tăiá.
A treia ór' Manole se rógă și se 'nchină,
Și étă unu bălauru în cale-i se 'nălță ;
Elu șueră și spumă și aeru 'nvenină,
Sub negrele-i vârtegiuri pământulu se sbătea,
Dar' ea cotiá pe câmpuri, și étă că-mi ajunge ;
Amaru de dalba-i viétă!—Er' meșterii vedându
Se bucură 'ntru sine că sórtea nu-i ajunge,

Și-mi iau pe Ana 'n brațe și sus pe zidu suindu :
 Să nu te sparii, scumpă, căci facemu numai glumă!
 O datină bătrână aici închipuimu,
 Cum facu secerătorii când stogurile 'ngrumă,
 In glum' aci te punemu și 'n glumă te zidimu.
 Și Ana stă și rîde, ér' Manea nuoru se 'nchide.
 Ei de ziditu s'apucă și visulu de 'mplinitu,
 Și zidulu se totu sue, ér' Ana rîde, rîde,
 Și zidulu totu o 'ncinge cu cercu-i împetritu
 Acum la glesnișóre, la dalbe pulpișóre,
 Și numai rîde Ana, doiosu numai ȕicea :
 Manoli meu, Manoli, mă dóre, réu mă dóre,
 Mă stringe și mă frînge. Er' elu tăcea... plîngea!
 Mereu se sîc zidulu mai sus de glesnișóre,
 Mai sus de pulpișóre, și totu mereu suiá,
 Pân' sus la costișóre și pân' la țitișóre,
 Er' ea mereu cu lacrimi plîngea, mereu ȕicea :
 Vai zidulu réu mă stringe și țitișóra-mi curge
 Și copilașu-mi plînge, Manole scumpulu meu!
 Er' meșterulu Manole, elu lacrimel-e-și scurge
 Și înnecatu ími ȕice : Vedé-l'a Domneȕeu!
 Când ȕinele voru trece la elu mi s'oru abate
 Și copilașulu nostru la sinu voru aplecá,
 Și ploia va sê-lu scalde și vîntulu linu va bate
 Și 'nfășitelulu nostru mereu va legáná.
 Așa Manole ȕice și plânsulu ér' lu 'nnécá
 Și sfășiatu la sufletu din locu se depártá.

Er' noue meșteri éráși s'apucă sê-se 'ntrécă,
Și varu și cărămidă strigá, mereu zidiá.
Mereu se sue zidulu mai sus de costișóre,
Mai sus de țitișóre, și totu mereu suiá
Pân' sus la sálbișóre și pân' la buzișóre
Și până ochișorii în plânsu i-acoperiá.
Amaru de dalba-i viéță ce 'n zidu acum se stinge!
Mai multu ea nu se vede, dar' s'auđiá đicându :
Manoli meu, Manoli, ah ! zidulu réu mă stringe,
Viéța mi se stinge!.. Și se 'nnecá gemêndu. —
Intr'astea Domnulu Negru pe Argeșu în jos vine
Cu dorulu sê-se 'nchine la noulu sântu altaru.
Elu vine și se miră, se miră și mai vine,
Și ér' se mai opresce, și ér' pășesce raru.
Nu scie de viséză séu calcă p'altă lume
Séu sórele din ceruri pe plaiu s'a abătutu,
Căci ce vedea cu ochii, elu nu-i sciá da nume.
Dar' nu erá nici visuri, nici sórele-a căđutu,
Ci sânta mănăstire se 'naltă lucitóre
Cu ziduri poleite și coperișu d'argintu,
Cu turnuri resucite ca flórea după sóre,
Și pe păreți icóne, vii íngeri paru că suntu.
Și lungu privesce Negru și 'n sufletu mi se 'ntrece,
Și 'n urm' așa le đice : Voi noue meșteri mari
Și cu Manole đece, ce singuru mii íntrece,
Sciúți în tótă lumea cu faimă de zidari,
Frumósă mănăstire la toți de pomenire,

Cum nu visam în visuri, aicea mi-ați ziditu!
Atunci din coperișuri Manole cu măhnire,
Oftându adâncu din sufletu, acestea le-a grăitu :
O! Dómnne, grea făptură și grea ferecatură,
La toți de 'nvățatură, și meșteri și zidari,
Căci numai noi scimu, Dómnne, cum tóte se făcură,
Și eu cunoscú totu greulu din meșteri mici și mari
Ușoru acum scimu face și-o nouă mănăstire,
Cum n'a fostu, nici se fiă la toți cei următori,
Măestră frumusetă, ceréscă strălucire,
Unu nume și minune la sânti și moritori. —
Er' Domnulu déc' aude lăudându-s'ășa tare
La cugete se pune și multu se frământă,
C'oru face-o mănăstire minune și mai mare,
Și-acéstă mănăstire cu toți o voru uită.
Și domnulu Negru lasă din coperișu să iee
Și scările să sfarme, ér' noue meșteri mari
Și cu Manole dece, acolo sus se piee
De vântu, de ploi, de fóme, și calfe și zidari.
Manole înse face cu mintea-i aflătóre,
Ca sus din coperișuri să pótă coborí,
Aripe sborătóre țesându șindili ușóre,
Și toți începu cu ele prin aeru a vésli,
Dar' care unde cade mi se preface 'n stâncă.
Er' meșterulu Manole prin aeru când sborá
Unu gemetu surdu în ziduri mai audiá elu încă,
Și ametitú elu cade și unde imi cădea

Mi se făcea o cruce înaltă și uscată ;
Fântână lin' alături resare din pământu,
Amară și sărată cu apă lăcrămată,
Și 'n cetinelu ea curge cu-unu gemetu de mormentu ».

Așa Sorinu le cântă, și cântulu când închee,
Și Ana și Manole i ȳicu așa 'nchinându :
»Ca cânteculu de dulce vieță ceru-ți dee,
Și multu încă pe lume să ne desfeți cântându ! »
Căci n'atinse-a' loru sufletu a cântului dorere,
Ci ei credeau că luase vr'unu cântecu din trecutu
Și-lu închină pe 'nume, ca toți mai cu plăcere
Să stee și s'asculte. Așa sórtea a vrutu !

Sorinu abia 'nchiase și-a cântului potere
Abia se liniștise sunându din stânci în stânci,
Când éta dintr'odată ca visu, ca o părere,
Se vèrsă-o dalbă zare prin văile adânci,
Și zarea totu mai tare întuneculu lumină,
Părea c'o ȳiuă nouă de nou se revèrsă.
Unu linu floru se simte și-o ropotire lină,
Lumină, floru, ropotu, mereu-mereu creșcea,
Și éta pintre piscuri unu sóre nou apare,
Nu-i sóre, Negru vine în arme strălucindu,
Cinci sute feți în urmă-i pe negri șoimi călare
Coboru înjos prin stânce tunându și fulgerându.

Unu ȳeu de mi-ar' fi mîntea și-o ȳină-a mea cântare
Și n'ași poté 'n cuvinte nici măcar s'adumbrescu
Adâncă bucuriă, înalta deșteptare

Și-alu sufleteloru triste avântu domnețeescu.
Precum colo când véra a ȕileloru arsură
Usucă frunȕa 'n codri și florile 'n câmpii,
Amutu a' frunȕei cânturi și-a boriloru murmură
Și sécă-a noȕtii rouă, ardu stelele 'n tărfi,
Și firea stórsă tótă se stinge, se topesce,
Unu nuoru înse se 'nalȕă și cerulu învélindu
Revérs' unu limpedu rooru și totulu recoresce,
D'o-dat'atuncea lumea se pare re'nviindu,
Pămêntulu se 'nsmaragdă cu fragedă verdêȕă
Și cómele loru codri își scutură voiosu,
Er' văile se înflă și 'n calea loru mărêȕă
Sè paru că voru și munȕii sê-i rostogole 'njos :
Asemenea României l'a Domnului venire
S'aprindu d'o nouă viêȕă și cerulu vêdu deschisu,
Și strimță pare lumea la noua loru pornire.
Atâta póte-unu singuru când cerulu l'a trimisu !

Când în cetate Negru suindu-se ajunge
Și vede scumpa-i Dómná cu dalbii gemenei,
In sinu inima-i cresce câtu peptulu nu-i ajunge ;
Părea-i că nu mai sue odată pân' la ei.
Er' când la ei ajunge aprinsu la sinu i stringe,
Cu focu elu i sărută pe ochii vii, aprinși,
Și-i stringe și-i sărută... dar' unu fiuru ilu stringe...
Căci i vedea ca 'n viêȕă, dar' i simȕiă ca stinși.
Și, vai, când se deștêptă din trista-i mângăere
(Acum părea că vede, acum par'că visá !),

Ce sufletu s'ă descriă nespusa lui dorere?
Elu vede și nu crede și sta și totu priviã...
In ochi lacrima 'nghiațã și lumea se 'nvêrtesce...
In urmă se deșt'ptã, cã 'n lume nu mai suntu.
Ascunsu, amaru în sinu-i se sfarmã, se bocescce,
Și 'n urmă lacrimi vale se vérsã pe pãmêntu.
Cu elu mulțimea tótã suspină și se frânge,
Și mamele doióse se plângu amaru bocindu,
Ca la mormêntu când gura-i pe mortu eternu și-o stringe;
Și codri sunã 'n nópte suspinulu repetându.
Și tótã nóptea Negru dorerea-și priveghézã
Și priveghindu visézã și priveghiã visându;
Elu nu putea s'ă véđã și nu voiã s'ă crédã,
Cã scumpa-i și-unisorii s'aru fi perdutu perindu.
A' đilei đori într'astea în ceruri se deșt'ptã
Și depe-a lunei față tragu v'elu 'ntunecosu,
Er' Negru-și iã potere și-adâncã rugã 'ndr'ptã
La celu ce peste stele domnesce maestosu.
Afar' apoi elu iese, cobóre la mulțime
Și dintre toți alege o sutã de b'etrâni,
Cãci ei în totu d'a-una din cea mai grea vechime
Au fostu și ei suntu fruntea pân'astãđi la Români.
La domnulu Danu i m'ênã s'ă-i spunã de venire
Și pentru toți s'ă cérã pãmêntu d'așed'mêntu,
Ca toți d'acum 'nainte s'ă lupte 'ntr'o unire,
S'ă stingã străinimea din vechiulu loru pãmêntu,
S'ă 'nstavile potopulu codreneloru popóre,

Ce-amenință să cadă de nou p'aceste țeri,
Moșia s'o ridice la vechia sa splendóre,
Câtu lumea sê-se mire de nouele-i poteri.
Uniți sê fimu cu toții, unu cugetu și-o potere
La bine și dorere, cum cerulu ne va da.
Cu dreptulu de frățfă venimu frumosu a-i cere ;
Când nu va da de voiă, noi singuri ne vomu luă !

Așa le ȃdice Negru ; bêtrâni cu pornire,
Neósele loru plete vêrsate lungi în vântu,
La Romula se 'ndrêptă și 'ncinsu d'a lui ostire
Pe domnulu Danu îlu află ; la verdele pămêntu
Cu fața toți se 'nchină. Moșu-Albu apoi, mintosulu,
Urđindu din toți cuvêntulu din graiu așa grăiă :

«Cu graiulu și 'n poterea lui Negru luminosulu,
Mărețe dómne Dane, venimu la fața ta
Și-ți ceremu cu blândețe sê-ți dai a ta 'nvoire
Venindu sê luămu aicea pămêntu d'aședemêntu.
Sê ne luptămu d'acuma cu toți într'o unire,
Sê stingemu străinimea din vechiulu nostu pămêntu,
Sê 'nstavilimu potopulu codreneloru popóre,
Ce-amenință să cadă de nou p'aceste țeri,
Sê ridicămu moșia la vechia sa splendóre,
Câtu lumea sê-se mire de nouele-i poteri.
Uniți sê fimu cu toții, unu cugetu și-o potere
La bine și dorere, cum cerulu ne va da.
Cu dreptulu de frățfă venimu frumosu a-ți cere ;
Când nu vei da de voiă, noi singuri ne vomu luă :»

Aşa grăi, ér' Domnulu cu fața 'ntunecată
 Le-arunc' aceste vorbe din ochi turbatu cruntându :
 «Acela ce nu scie în vatra lui lăsată
 Să móră, să trăescă, luptându și suferindu,
 Păcatu să mai trăescă să 'ngreune pămêntulu !
 Și de-i aduni din lume ți-aduni perirea 'n sinu.
 Vênturători de lume, întórcă-mi-vê vântulu
 De unde-aici v'aduse!... Nu m'așteptați să vinu !
 Er' marelui vostu Negru, ce la cerșitu vè mênă
 Cu-atâta vêntu în sufletu, să-i spuneți întornându,
 C'atunci în a mea țéră va prinde rădêcină,
 Când astă vechiă lance de nou va fi 'nverđindu!»

Aşa grăi și lancea în gliă verde-o 'mplântă.
 Mănunchiulu, mare Dómne! în gliă, cătu s'a 'mprinsu
 Indată 'nmuguresce; se miră, se 'nspăimêntă,
 Se 'ncércă ér' a-lu smulge, dar' rădêcini a prinsu!
 Er' unulu din oștire vecinului i đise:
 «Aşa va prinde Negru în țéră rădêcini !
 N'a fostu, cum vèdu, să fiă numai deșerte đise,
 Ce s'a șoptitu atâta prin țéră din bêtrâni!»

Bêtrâni ducu lui Negru cuvintele-aruncate,
 Er' Danu celu făr'-de-lege de spaimă frêmêntatu
 Intrégă sânta nópte cu cugete 'ncruntate
 Nutresce-și alu seu sufletu turbatu, nesăturatu.
 Er' când se vérsă 'n ceruri a đilei albă zare
 Infrântu în alu seu sufletu, la fața oțêritu,
 Căci frângerea din sinu-iși-ascunde sub turbare,

În mijloculu oștirea acesteia le-a grăitu :

«Ce, se lăsăm noi ore moșia strămoșescă,
 Ce moși-strămoșii noștri atâta mari de ani
 Cu sângele, cu viața știu'tau să păzescă
 Sfarmându cu mână tare noianulu de dușmani,
 Noi s'o lăsăm acuma frumoasă, liniștită,
 Rupturilor acestora, acestora lepădați,
 Cari și-au lăsat moșia să fiă coplesită
 D'atâta venitură, și-acuma leșinați
 Ne cadu toți în cămine ca lupii 'n strunga plină !
 Se pôte d'alu-d'aceștia să fiă frați cu noi ?
 De-i vomu lăsa să vină, au nu ne dăm din mână
 Moșia ce-amu scăpat'o d'atâtea mari nevoi ?
 Și decă-și lăsa țera, acele limbi barbăre
 Nu vinu totu mai aprôpe d'aceștu alu nostu pământu ?
 Deci, frați ei să ne fiă, dar' n'ar' fi faptă mare
 Noi se-i respingemu érá l'alu loru aședementu ?
 Căci cela ce nu pôte a' sale să le țină,
 Deunde-a luá poterea să iè ce nu-i alu său ?
 De dece ori mai lesne se ține ce-ai a mână,
 De câtu se 'ntorci perdutulu, să iai ce nu-i alu têu !
 La luptă dar', la luptă, pe mórte, pe viață,
 Căci tót' a noastră sórte aici acum s'a pusu,
 Și-acum va se-s'alégă !... Acéștia diminéță
 Séu e 'nceputulu vieții séu este-alu ei apusu !»

Așa grăi ; mulțimea cu vuetu întăresce,
 Er' négra Babă-Dochiă prin ómeni alergându

I jură și-i conjură și cruntu afurisesce
Cari n'aru sta până 'n urmă luptându și sângerându.

Bêtrânii într'acestea lui Negru ducă solia ;
Elu auđindu, mulțimei așa i-a cuvântatu :
«Acelu ce-aceste plaiuri le ține d'a tărâa,
Străinulu Danu, asupra cu óste s'a scolatu.
Deci armele s'alégă de-i dreptu să măi sterpescă
Acéstă venitură pămêntulu strămoșescu,
Séu d'astăđi Româtimea să 'ncepă să trăescă
Cu vechia sa vieță, cu traiu-i românescu!»

Așa grăi, și codrii și munții 'n fundu vuiră
De fremetulu mulțimei cuvântulu întărindu,
Și 'ndată mii de spade ca fulgerulu luciră
Când cade fără scire prin aeru serpuindu.
Er' sus atuncea nuorii, minune nevisată,
De umbre radióse stelesce luminá ;
Crăciunu, bêtrânulu preotu, cu drépta-i luminată
In mijlocu sta 'ntre umbre și bine-cuvântá,
Crăciunu, prea sântu părinte, ce trei vieți depline
L'a' Domnului altare în rugi a genunchiatu,
La fiii sei acuma din boltele senine
Cu umbrele străbune privesce mângăiatu.
Elu nu de multu trecuse la vieța fără mórte,
Și pân' a nu se duce plângea necontentitu,
Că nu-i e datu în lume s'ajungă 'nalta sórte,
Ce Domneđu în ceruri lui Negru i-a ursitu.

Ei strălucindu în arme cu toți apoi plecară.

Er' Negru sus p' o stâncă suindu-se priviá
 Mulțimea ce pe vale se revěrsá spre țerá,
 Și 'n trecerea măréță toți armele 'nchiná.
 A' codrilor frumóse, nemoritóre đine,
 Din piscurile 'nalte priviau la trecători,
 Și multe-atunci din ele điceau tăcute 'n sine :
 «O! câtu amaru și mórte v'ăștéptá, dalbi feciori!»

Nemoritóre đine, voi singure din lume
 Poteti acum sě-mi spuneți d'acei străvechi eroi ;
 Vechimea stingátóre de fapte și de nume
 N'a mai lăsatu s'ajungá nici șópte pân' la noi.
 Numiți-mi a' loru nume, dați cântului pornire,
 Sě-se reverse 'n lume și-a' numeloru splendori
 Și-alu armeloru resunetu : s'asculte cu uimire
 Toți cei ce suntu acuma și toți cei viitori !

In frunte calcă Moții cu peptulu latu de tauru,
 Din munții plini de auru, cu vêrfurile 'n nuori :
 Găina, care-ascunde măéstra Cloșcă-d'-auru
 Cu noue pui îngiuru-i ca stele lucitori,
 Corabia, Detunata și Roșia-aurósă ;
 Cari locuescu pe rîlu departe vuitoriu,
 Muncelulu, Scărișóra cu pescerea gerósă,
 Locașulu lui Gerilá de néuă věrsătoriu,
 Abrudulu, Ampoța, Cămpenii, Cărpinișulu,
 Și pintre munți departe Albaculu pădurosu,
 Din care rîlu d'auru începe coborișulu
 Pe plaiulu cu-aeru dulce d'alu floriloru mirosu :

Toți juni înalți ca brații cu plete lungi pe spate,
Cu arce grele 'n umeri, cuțite mari la brâu,
Și lănci ca luna-nouă, tăioase, lungi și late,
Ce 'n luptă lasă câmpuri și sângele përiu.
Și Riscogelu i duce, din toți cei ce venise
Celu mai frumosu și 'n lupte mai mare sfărmătoriu.
Albuna i-a lui mamă ce 'n codri se 'nsoțise
Cu Horea vânătoriulu, doiosulu cântătoriu.

Er' Nuorașu conduce pletósele lui cete,
Ce schînteia de arme și scăpërá de doru.
Troianu, đisu mână-lungă, căci lungile-i săgete
Coboru fără de scire și vulturulu din nuoru,
Conduce cei-ce lucră costișele soróse
Cu viță 'ncoronate din Tibrulu celu bătrănu,
Din Alba mai bătrăna, din Țelna cea vinósa,
Din Cetea, din Mesentea, din Șardu, Tiușu, Ighinu,
Cei de sub Pétra-Caprei departe privitóre,
Sus depe-Ampoiulu limpedu și Mureșulu adâncu.
Pe cei din Câmpulu-pânei cu grâne gălbióre,
Pe cei de peste Mureșu din delurosulu crâncu,
In care sântulu sóre dulci struguri auresce
Și 'n frunđe ca rubinulu cireșele lucescu,
Pe cei unde Pianulu pe câmpuri șerpuesce,
Surianulu și Cindrelulu în nuori se 'nvălescú,
P'acestia-i pórtă 'n luptă Međinu din Orăștia,
Și Vinereanulu Horga, Delianu dela Cigmëu.
Cei doi acuma numai se 'ncercă 'n bărbăția,

Delianu bărbatu în flóre și vechiu în luptă smeu.

În umbra loru pășesce Mailatu cu-a sa mulțime,
Ce locuesce Oltulu și-alu Bârsei căpătâiu,
Cu plete lungi plăvie, în față cu asprime,
Și ghioge mari în umeri, și 'n óste-acum întâiu.

Porumbu a lui Mirilă din satu de la Cerbiă,
Orleanu alu Păltinóiei din Țebea dela Crișu,
Er' de sub Pétra-albă Candinu a'lui Măriă
Și Firicelu celu tare de locu din Trăinișu,
Conducu Crișenii ageri cu lănci încângiuite
Din Pétra-grăitóre, din Drocea și Ciungani,
Vlădésa și Muncelulu cu văile 'ncălcite,
Vëraticulu și Moma cu codri fără ani.

Pilanu bătrânu de dile, dar' june de potere,
Și Partulu încă june, dar' albu ca și Pilanu,
Conducu Arieșenii ca cerbii la vedere,
Pe cei din giurulu Cheii și Pratulu-lui-Traianu.

Er' cei ce pascu și ară Câmpia cea grânósă,
Au căpitanu pe Grauru alu Manei dela Țagu,
Pe Trestianu alu Gaii din Téca cea tinósă.
Ei pórtă toți în uméru unu arcu și-unu greu băltagu.

Sorbanu apoi conduce mulțimea ce s'adapă
Din Someșele gemeni, ce curgu întortu și lungu.
Lăudatu din vechia Pată p'ó vêteșă sirépă,
Pe care când s'avêntă nici fulgere-o ajungu,
Depe la Clusiu și Gherla veniá cu-alese cete.
De supt Ineu și Țibleșu unu stolu de 'nalți feciori,

Ce când se cruntă 'n luptă mai multu nu voru să 'ncete.
Er' spadele prin aeru paru fulgere prin nuori ;
Geranulu dela Ilva străluce 'n a loru frunte,
Arcașu fără de semenu, de urși învingătoriu,
Și Pădureanu din Strâmba, născutu crescutu în munte
In luptele cu fere, de mórte rîdătoriu.

Din plaiurile 'ntinse și pline de metale,
Depe Lăpușu și Blosa : din Baba și Costeni,
Din Strâmbulu, dela Larga, din Petricea, din Vale,
Lăpușu și Dealu-mare, Frânceni și Boereni,
Din Jugăstreni și Blosa, Negreni și din Lăschia,
Din Măgură, din Trestia, Plopișu și Tăuresci,
Deleni și Secătură, Prelucă, Vadu, Rochia,
Din Cărbunari, Fânațe, Rușoru, și Românesci :
Acestia vinu sub Hornea de locu din Dealu-mare.

Er' Cota, plete negre, și-arét' ai lui copii
Din Valea-semesnină, și mulți încă mai are
Depe-Alunișu și Agrișu scăldate d'ape vii.
Depe Selagiu și Crasna departe curgătoare
Conducu ușore cete Grăunte și Têmpeanu,
In tómnă vieții unulu, ér' altu 'n a ei flóre,
De locu unulu din Cornea, ér' altulu din Boianu.

Dar' cine va să-și uite, Mariană tristă sórte.
De gemenii tēi mândri, Cinelu și Viorelu ?
Ei gemeni în viétă și gemeni și la mórte !
O ! flori abia 'nflorite și rupte-așa crudelu !
Ei trecu ca doi lucéferi, pe Vulturulu și Erete,

Doi gemeni ai Murganei, ér' Vênteşu tatălu loru.
In urma loru s'avêntă nenumărate cete,
Flăcăi înalți ca brađii cu përu fluturătoru,
Din plaiurile viței și văile grânosë,
Ce Têrnavele-adapă lenose șerpundu.
Bêtrâna Mariană, cu inimă doiósă,
Remasă vëduvită, amaru plângea cobindu.
Deşertu ea le spusese cu lacrimi și suspine,
Ce-o babă sciutóre pe stele i-a cetitu,
Deşertu cercă sê-i țină cu vorbe lângă sine,
Și lacrimi și cuvinte în vântu le-a risipitu!
Vêdêndu că nu se póte ca p'amêndoi sê-i țină,
Atunci doiósă mamă grăindu așa le-a đisu:
«Vedeți, o sórte albă și-o sórte négră 'n mână!
La celu ce-a trage négra i lasu drumulu deschisu,
Er' celu ce alb' a scóte, rămâne-aici cu mine!»
Copúii se 'nvoiră. Cinelu négra trăgându
Incalecă pe Vulturu, ér' Viorelu remâne.
Dar' doru 'n sinu mai tare s'aprinde flăcărându,
Și când odată nóptea furtună grea se 'ncinge,
Incalecă p' Erete și-și face și elu vântu,
Și-a doua nópte 'n ceruri când stelele își stinge
Descalecă la óste p'alu țerei nou pămêntu.

In urma loru apare Corbeanu a' lui Străluce,
Numitu și Frunte-lată, din Cutulu celu vinosu.
Elu pórt' o mică cétă cu praștii și măciuce
Din văile ce-adapă Secaşulu secetosu.

Miranu de care lumea vorbiá ca d'o minune,
 Că doue capuri are, și-unu capu când l'a perdutu
 Pe celu-alaltu îlu scóte și 'n loculu lui îlu pune,
 Și mulți điceau c'adese în tolbă-i l'au vėđutu,
 Conduce-a' sale cete cu scuturi mari, lunóse,
 Ce locuescu la Pórtă, pe Sadu și pe Cibinu,
 Și dealurile 'ntinse cu fețele soróse,
 Pe care tómnă ríde multu dulcele ciorchinu.

Așa veniau Negrenii; și marea cum s'aprinde
 În đori de diminėță când sórele ne'nvinsu
 Și valurile crețe și aerulu încinde,
 Cătu cerulu și pămėntulu se paru că s'au aprinsu :
 Așa din a mulțimei sorósă mare d'arme
 Se 'nalță strălucirea prin aeru pân' la ceru.
 Cum vėntu 'ndesă nuorii și-i face sė-se sfarme,
 Er' văile se înflă și cu-unu avėntu de feru
 Ducu 'nalte stānci și arbori, cum duce frunđa vėntulu,
 Și din strimtori se vėrsă pe verđile cāmpii
 Vuindu cu 'nfiorare, cutremurāndu pāmėntulu
 Și sguduindu eterulu și 'naltele tării :
 Așa din văi mulțimea se vėrsă cu pornire
 Și supt picióre-i sună totu verdele pāmėntu.
 Er' aerulu departe împinsu d'a loru venire
 Vuesce și se 'nvólbă ca 'nvolburatu de vėntu.

Er' domnulu Negru 'n mijlocu 'nălțāndu-se 'n mulțime
 Părea că-i dalbulu sóre în arme lumināndu.
 Atāta strălucire, potere și mărimė,

Vărsas' atuncea cerulu făptura-i minunându.

Oștirile s'apropiă d'o parte și d'alaltă
 Cutremurându pământulu, eteru 'nfiorându,
 Și-și întrevădu în zare (și 'n peptu inima saltă !)
 Mii spade fulgeróse, mii coifuri fluturându.
 Er' Danu vedându venirea și-a armeloru lucire
 Inspăimântatu s'opresce și recele-i fiору
 Abia l'ascunde 'n sinu-i su-a feței oțărire,
 Apoi așa grăesce din ochi fulgerătoru :

«Voi, luptători de viță, vedeți acéstă turmă
 Venindu furișu ca lupii la staululu îndesatu,
 Venirea s'e le fiă și 'ntăiu și cea din urmă ;
 Acum întâiu și 'n urmă în țeră mi-au călcatu
 Séu veți lăsa voi óre cea dulce de moșă
 Cu sânge frământată de moși-strămoși oșteni
 Flămândiloru acestoru, și 'n négra străiniă
 S'e ne plecămu noi capulu, noi domni și vechi moșneni !
 Copii de bărbățfă, acum ori nici odată
 S'e le-arătămu că-i viiă vêrtutea din bêtrâni,
 La luptă până 'ntr'unulu, la mórte ne'mpăcată,
 S'e-i semănămu pe câmpuri la vulturi și la câni!»

Așa grăi, și cerulu de buciume resună ;
 Pășescu mâncându pământulu, din ochi mi se 'ntêlnescu,
 S'ațită, se 'nferbêntă și furia-și adună,
 Invêrtescu din spade, din arce zornăescu.

Nemoritóre Faimă, tu mare sciutóre,
 Ce-auđi în lume tóte, veđi tóte pe pământu,

Și totu știi ce se 'ntemplă și pe pământu și 'n sóre,
Tu care scoli vechimea din negrulu ei mormântu,
O! vină și-mi șoptesce să potu la lume spune
Și faptele mărețe și numele d'eroi,
Căci din acele timpuri străvechi și de minune
Nici îngânate șópte n'au mai ajunsu la noi.

Și Danu din arcu îmi prinde și rapedu îlu întinde
Și trage cu-o săgétă d'argintu resunătoriu,
Ea zingănindu se duce, ér' Riscogelu o prinde
In scutu-i ce se 'nalță departe lucitoriu,
Și fulgeră din arcu-i rotundu ca luna-nouă
Săgétă sborătore de frasinu ferecatu;
Ea sfărăindu s'avântă tăindu eteru 'n douë
Și dreptu la Danu în frunte trăsându s'ar' fi 'mplântatu,
Dar' elu plecându-și capulu i lunecă prin pene
Și la Cadiru în tēmplă se 'nfipse șuerându ;
Răcnindu ca leulu cade și nóptea p'a' lui gene
Cu sângele d'odată se vérsă 'nnegurându.
Auguru de mântuire! Săgéta și pământulu,
Iși stimpărară setea cu sânge de căpcănu!
Și furia prin inimi luându atunci avēntulu,
Incórdă, tindu, ațintă și tragu cu toți în plinu.
Unu nuoru de săgete totu cerulu învêlesce,
Totu aerulu resună d'unu șueru tăetoru,
S'apropiă, se 'ncléștă și arculu amuțesce,
Și spada numai turbă și fulgeră d'omoru.
Precum secerătorii cu seceri mari, dintóse,

Punându-se 'n postate se 'ntrecu în seceratu,
Și 'n urma loru mănunchii cu spicele-auróse,
Cátu scaperi, totu pământulu căđându l'au seménatu :
Asemenea 'ntre sine Negrenii și Dănenii
Luptându cu 'nverșunare cădeau, se 'nțerínau.
Dar' Riscogelu cu Moții, Troianu cu Mureșenii,
Tăiau nu cum se taiă, ca flacări se duceau !
Er' ne'mblânditul Carcanu se 'nvolburá 'n mulțime
Ca 'naltu vârtegiu pe mare mênatu de negru vântu.
Er' Riscogelu cu spada de șapte pălmi lungime
Lăsá 'n a' sale urme poénă pe pământu.
Carcanu, printre mulțime, vėđendu, la elu s'aventă
Cu spada-i arborósă prin aeru rotigindu.
«Pân' ađi, nefericite, strigându Carcanu cuventă,
Avuși acéstă lume s'o veđi încă trăindu!»
Și coifulu și-lu îndésă și-asupră-i se câmpesce
Infiorându eterulu cu spada grea d'omoru.
Se sgudue pământulu, îngiuru-i vijeerce,
Ca nuorulu greu și negru s'aventă vuitoru.
De trei ori elu detună, de trei ori crunta-i spadă
Resare ca din stâncă din scutulu schînteiosu,
Și când credea sub spadă că Riscogelu sė cadă,
Atunci se 'naltă 'n față-i mai cruntu, mai fiorosu,
Și spada sus prin aeru cătu fulgerulu de mare
Intortorându asupră-i o 'niéptă detunându.
Carcanu, trecutu prin rele, în altă parte sare
Și 'ncungiurá perirea vulpesce cotigindu ;

Și mi-lu sfărmá, căci spada cădându adâncu se'mplântă,
Dar' Riscogelu mai rapedu o smulge din pământu,
Decâtu elu alba spadă prin aeru își avântă,
Er' Riscogelu i prinde lovirea sus în vântu,
Și totu mai greu asupra-i elu trăsnetele 'ndesă.
Atuncea Baba-Dochiă ce-aprópe dintre stânci
Priviá la négra luptă, ca pajură se lasă
Cu clonțu d'oțelu și aripi de feru și ghiare-adânci,
Și 'n ajutoriu alérgă și cu-aripa-i ne'nvinsă
Lovindu i scóte spada lui Riscogelu din mâni,
Și ér' aprinde 'n Carcanu poterea 'nfrântă, stinsă.
De nou și 'ncórdă brațulu și grósele lui véni,
Și 'nverșunatu din spadă în Riscogelu detună,
Și 'n creștetu îlu trăsnesce, câtu coifulu zurăindu
Resună 'ngiuru eterulu, dar' coifulu, viță bună,
Câtu colo gréua spadă o 'niéptă respingându ;
Căci coifulu, arculu, spada, de care strălucesce,
Suntu fapte de măestrulu ce lucră sub pământu.
Albuna dalbă nimfă, ce mamă-i se fălesce,
Vedându cum fétulu cresce și-și iă mereu avântu,
Cum, fragedu încă, luptă cu ferele codrene,
Cu feții mi se 'nvinge âmbându din crâncu în crâncu,
Se duce la măestrulu din antrele jiiene,
Vulcanulu unde fumă și clocote 'n adâncu,
Căci acolo resună măéstra-i făuriă,
Și 'n blânde, dulci cuvinte i ȃice-așa grăindu :
«Nemoritoriu măestru, de dulcea mamă Diă

Tu-ți vei aduce-aminte și nici nu-i fi uitându
Decând cu-o sântă ierbă și cu măestre șopte
Inchis' adâncă-ți plagă și négră de veninu,
Ce șerpele din Stirmini furându-se 'ntr'o nópte
S'a coboritu aicea și 'n somnu ți-a 'nfipt'o 'n sinu ;
Și fiei sale-Albuna, ce-acuma ți se 'nchină,
O mică rogăciune tu n'o vei reieptá :
Eu am unu fētu ce cresce l'a cerului lumină
Cum cresce bradu 'n codru ; pe sóre nu l'ași dá.
Copilu, d'acum elu luptă cu-a' crânguriloru fere,
Cu feții mise 'nvinge. și toți mă fericescu !
Te rogu închiagă-i arme și 'nalt' a lui potere,
Ca tót' a mea viéță și eu să-ți mulțumescu !»
«Bine-ai venit, Albună, la casa-mi fumegósă !
Și cum să nu-i facu arme la fétulu Riscogelu,
Căci pân'acum veniră venire rușinósă
Mulți feți cu arme rupte dîcându că le-a ruptu elu !»
Așa grăi măestrulu, și pe Suflanu ilu pune
La foi mari și negri, ér' elu și Ródeferu
Invértu în clește ferulu mai roșu ca viu cărbune
Și-batu din mari baróse câtu saru schînteii în ceru,
Și scutu 'ntâiu s'arétă câtu luna-nouă 'n zare,
Și coifulu se ridică lucindu ca 'n đori Boianu,
Er' spada, cá și stéua ce spăiméntându apare,
Infioră chiar antrulu cumplitului Vulcanu.
Și 'nsémn' apoi pe scutu-i și faptele trecute
Și cele viitóre măestrulu sciutoriu,

Er' sórtea lui din urmă, în umbre-abia părute,
Invêluit' o face să nălucéscă 'n nuoru.

Aşa Carcanu cu spada-i elu nu potù pătrunde
Măestrulu coifu, ci coifulu departe-o a respinsu.
Dar' Riscogelu, barbarulu sub scutu pân' nu s'ascunde,
Rotesce 'n aeru spada şi ca unu leu atinsu
Asupră-i se răpede ; elu după scutu se trage,
Dar' Riscogelu atuncea aşa mi l'a trăsniţu,
Cātu scutu 'n doue-lu sfăşia şi 'n carne ferulu trage
Şi 'n doue taiă braţulu, şi totu n'a contenitu...
Mai sfarmă şi trei cóste, şi 'ndată pintre ele
Cruntate 'n negru sânge esu albele-i plomâni
Şi Carcanu ñiua mare nu vede decâtu stele,
Şi după stele nópte, şi trepédându din mâni
Elu cade şi 'mpregiuru-i se sgudue pământulu,
Er' armele d'asupră-i resună uruindu.
Aşa stejaru 'n urmă luptându deşertu cu vântulu
Elu cade şi totu codrulu se sgudue vuindu.
Er' Riscogelu l'apucă de crésta 'naltă, désă,
Ce fâlfăia pe coifu-i şi-lu trage după elu,
D'odată îns'asupră-i unu nuoru de lănci se 'ndésă,
Ca celu puţinu cadavru-i să-lu n'aibă Riscogelu.
Dar' Riscogelu cu stânga tèresce-lu după sine,
Er' spada sus în drépta i fulgeră 'mpregiuru,
Şi cin' la elu s'apropiă pe locu-i şi remâne.
Er' când vèđù d'aprópe pe Florea lui Bouru
Din Ţelna cea vinósă, i ñise : « Měi fârtate,

En ține-acéstă fěră ce colea mi-o vėnai!
 Și scutură-mi-lu d'arme, căci veți că pe 'ndesate
 Se 'mbiă toți acestia sė-i trecu p'alu morții plaiu!»

Așa grăi, și Florea l'apucă și-lu tėsesce,
 Er' Riscogelu la spadă de nou i face vėntu,
 Și p'unde se 'nvėrtesce nu taiă, ci cosesce,
 Și 'n aeru capuri sbóră, jos trunchiuri la pămėntu.
 Cum graurii ce tómna înnegur'o câmpiă,
 Când vėdu hoțișu uliulu prin aeru săgetāndu,
 D'odată se ridică și sbóră făr' sė sciă
 Pe unde sė-se scape de spaimă cărāindu :
 Asemenea Dānenii, când Riscogelu s'avėntă,
 Cutremurāndu pămėntulu fugindu se risipescu,
 Și la Carcanu, la luptă, nu cuetă nici schintă,
 Ci ei de ei se vaită, cătu cerulu asurđescu.

Dar' Penteleu bėtrānulu cu Gemenu și cu Lauru
 S'aruncă d'altă parte p'Oltenii, ghioge mari,
 Și-așa bėtrānulu strigă cu grāiu turbatu de tauru :
 »Dar' cum și voi aicea, și voi mēi sārīcari?
 Au nu-i destulu c'acele sārīce lungi, mițōse,
 Din anu în anu le smulgeți dep'ale nōstre oi?
 Séu dór' acum v'abate, ca oile neōse
 Sė ducă ele lâna depe la noi la voi!
 Au nu casa și mēsa, grānarulu și celarulu,
 Nu le ținemu d'a gata, și voi când vreți vė luați?
 Voiți ca 'n vatra nōstră sė ve 'nvėrțiți voi carulu?
 O sė vė vėdu acuma de sciți sė și luptați!»

Aşa grăi bătrânulu; ér' din mulțime-apare,
 Cu-o lungă grea măciucă prin aeru vânturându,
 Vultanulu, Frige-vacă numitu după 'ntêmplare,
 Căci multu hoțise 'n codri la vaci și boi frigându;
 Și răzimatu în ghiogă din graiu așa grăesce:

«Îți mai aduci aminte, mēi nene Penteleu,
 De celu Vultanu, ciobanulu? Elu încă mai trăesce,
 Și de-ți e doru de dēnsulu privesce, că suntu eu!
 Scii, dece ani d'arândulu ți-am păstoritu la turmă,
 Și-avutulu tēu sub mână-mi crescându ți-sa 'nđecitu,
 Dar' când sudórea-mi cruntă eu mi-am cerutu în urmă,
 O sută oi lânóse, m'ați prinsu, m'ați ghemuitu
 Și m'ați trimisu d'adura prin stirmine la vale.
 Dar' n'a peritu Vultanulu, și laudu pe domnedeu,
 Că mi-a lungitu amarulu și mi-te scóse 'n cale,
 Sē ne vedemu la fețe, mēi nene Penteleu!»

Aşa đicându elu ghioga de trei ori o rotesce
 Și fulgeru o trimite lui Penteleu în peptu,
 Elu cade și pe gură valu sângele-i țışnesce,
 Și-atunci Vultanu i strigă: «Poftimu la iadu d'a dreptu
 Dar' până negru-ți sufletu acolo va s'ajungă
 Gemēndu, mergāndu a-lene cu oile-mi de gūtu,
 Celu trupu plinu de pēcate la vulturi n'a s'ajungă,
 Căci, uite, dela târlă aici te-au mirositu.»
 Er' Gemenu și cu Lauru cosiau prin Oltenime
 Semnāndu-și a loru cale cu sânge și cu morți,
 Și mulți ei așternuse și mai culcau mulțime,

Căci ambii deschisese de doue laturi porți.
Oltanii începuse luptându se 'napoeze ;
Mailatu, a loru potere, strigă și-amenință,
Dar' ne potându mulțimea pornită se 'nfrâneze,
Cu 'nfrântele ei unde mereu înapoiă.
Er' Nuorașu vedându-i, strigându la ei s'aventă,
Amenință, croesce, i-opresce ér' în locu,
Și sufletele stinse de nou mi le 'nferbentă;
Și 'nfricoșatu atuncea se 'ncins' a' luptei focu.
Mailatu cu lungă-i ghiogă cu ținte ferecată
Din o 'nvêrtire-așterne pe Cârnu și Sâmbeanu,
Și cu-o rotire nouă, rotire 'nfricoșată,
Trăsni d'a dreptu în creștetu pe crâncenulu Mârzanu,
Căpcănu ce 'n locu de apă se adăpă cu sânge,
Și 'n mii de părți în aeru săriră negrii-i creri.
Er' Gubernatu pe Smârdulu din mijlocu îlu înfrânge
Si 'ntinsu în négra țernă se svêrcole 'n doreri.
Orlandea și cu Lancea și Manta Copăceanulu
Se 'nvêrtégiă 'n mulțime ca trei pare de focu,
Eră Boltanu și Monea și Ursulu Mărgineanulu
O cétă fiă-care țineau luptându în locu.
Dar' cine-i fétu-frumosulu cu plete lungi pe spate,
Ce ca unu fulgeru ghioga învêrte 'n drépta sa ?
O! dalbe Negoită, în țile depărtate
Nepoții tēi în flueru cea ghiogă voru schimbá!
Er' Nuorașu s'aruncă, ca vulturulu pe pradă,
Pe Gemenu ce 'nainte-i mulțime-mi alungă

Și dintre cei din urmă sub sângerósa-i spadă,
 Ce fulgerá de móрте, mereu-mereu cădea.
 Er' Gemenu din departe pe Nuorașu când vede
 Ridic' o mare spadă și 'n aeru vêrtegindu
 Din tót' a lui potere asupră-i o răpede ;
 Sborându, Nuorașu în scutu-i o prinde zingăninu,
 Și rapede rotind'o elu înapoi o 'niéptă,
 In câtu părea că fulgeru din ceruri a căđutu.
 Și Gemenu, câtu ai ție, în cale-i scutu 'ndréptă,
 Dar' ea sborându pëtrunde prin păturossulu scutu
 Și 'n peptu la sub-chiotóre s'adapă 'nsetoșată
 Și-aicea i s'opresce în vêrtegiosulu osu ;
 Ne 'nspăimântatu o smulge și sângele d'odată
 Incepe-a curge vale pe latu-i sinu în jos.
 Dar' Lauru ca năluca în ajutoriu alérgă,
 Și mulți încă 'mpregiuru-i strigându și-amenințându.
 Er' Nuorașu prin alții deschide cale largă,
 Și turmă dinainte-i fugiau amaru strigându.

Er' d'altă parte luptă Miranu și cu Marmontă,
 Doi luptători cum alții prin timpuri abia 'nfloru.
 Cu Mórna unulu turbă, ér' altulu cu Sângiontă,
 Spăimântátóre spade, cum le țieau ai loru.
 Dar' mai întâiu din arce avêntă din departe
 Săgete 'naripate și pline de doreri,
 Din scuturile grele resaru înse 'ntr'o parte
 Și caută giuru în alții a' sângelui plăceri.
 Dar' turburatu Marmontă ca 'naltu vêrtegiu s'avêntă,

Vêrtegiu cu fruntea 'n ceruri și còda pe pămèntu,
 Și crunta lui Sângiontă prin aeru-o 'nferbèntă,
 Er' aerulu 'nainte-i părea mènatu de vèntu.

Miranu înse l'astăptă rotindu din lunga-i Mórănă,
 Dar' cunoscându prin aeru Sângionta fulgerându,
 S'alină, și-alui spadă cu capu 'n jos o 'ntórănă,
 Se razimă 'n mănunchiu-i și dîce-așa grăindu:

«Miranu și cu Marmontă, doi vechi fârtăți de cruce
 Se póte sè-se 'ncrunte cu chiar spadele loru ?

Iți vei aduce-aminte, fârtate, 'ți vei aduce,
 Deși-i de multu d'atuncea și timpu-i uitătoru,

De când păstorii noștri în Cumpenele-nalte

La cea fòntănă rece trei dîle s'au bătutu,

Căci turmele setòse întrase une 'ntr'alte

Și toți țineau fòntâna din vechiu a' loru avutu,

Și nu trecea vre-o véră sè nu se ie la luptă ;

Strămoșulu, spunea tata, c'așa s'a pomenitu.

Atunci ca sè ne-alegemu odată cërta ruptă,

Noi amèndoi acòlo la luptă ne-amu pornitu,

Ca cela ce va 'nvinge, fòntâna lui sè-i fiă.

Și de prin munți acolo păstorii s'au fostu strinsu

Sè védă crunta luptă, sè stee mărturiă,

Și trei dîle 'nchiate în parte ne-amu învinsu.

A patra dî, când éráși în alba diminétă

Noi stamu încinși la hartă din spade menințându,

D'asupra de fòntănă înaltă-s' o albétă

In haine de lumină și lungu la noi privindu :

Ajunge! ea ne strigă cu-o voce argintósă,
De nu, fântâna tótă într'unu minutu o stingu.
Nu-i anu sã nu se 'ncrunte vultórea-i recorósă,
Nu-i ñi sã nu resune de certe linu-mi crãngu!
Aşa grãi, şi spada căđù-ne jos din mână,
Er' eu îti ñişi atuncea: Fãrtaţi sã ne legãmu,
Şi amẽdoi ca unulu s'avemu acea fântãnã!
Şi 'n semnu de fãrtãtã noi spadele schimbãmu!»

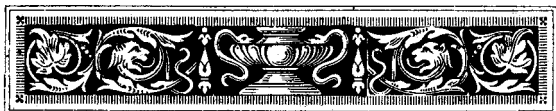
Aşa grãi. Marmontã din somnu pãrũ cã sare
Şi spada-i arborósã o lasã la pãmentu
Şi pe Miranu ilu stringe în lungã 'mbrãtãşare
Şi 'ndoioşatu i ñice acestu alesu cuvẽntu:
«Ai împãrţitu cu mine, fãrtate-a ta fântãnã,
Er' eu împartu cu tine d'acum alu meu cãminu!»
Şi 'n semnu de legãturã se strinserã de mână
Şi scutulu aruncãndu-şi se strinserã la sinu.

CANTULU VIII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU VIII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Nóptea pune capetu luptei. Danu ține consiliu de resboiu în care se acceptă părerea lui Limbă-dulce, se nu reîncăpă lupta până nu voru sosi cu ostile loru Para, Dulceanu, Sangaru și Saronu. Acestia sosescu în faptulu ȕilei. Lupta reîncepe. Riscogelu pune Dănenii pe fugă, este înse rănitu de Saronu. Lupta în giurulu lui Riscogelu. Negru și Nuorașu vėđėndu strimțórea întră în luptă. Dochia, care privia din Buceci la luptă, chiamă pe una dintre Iele, și o trimite să-i spună lui Danu, să nu se lase în luptă, că va perı, őr pe Sarmunte-lu rógă să iee arculu lui Sarmandu și cu singura săgėtă ce-a mai rămasu, să rėpună pe Negru. Sarmunte cobóre cu arculu și rănesce pe Negru, care se retrage din luptă. Nóptea intrerumpe lupta. Moșu-Albu se

furișeză în ôstea lui Danu și ascultă planulu ce se urdesce în consiliulu adunatu la elu. Moșu-Alinu vindecă rana lui Negru și a lui Riscogelu. Moșu-Albu reîntorcându-se descopere planurile lui Danu. Negru trimite soli să cêră ajutoriu dela Bărladu. Codreni și Vrancea. Danu trimite după ajutoriu la Unguri și la Căpcâni, și, ca să amâne lupta până la venirea ajutóreloru, trimite solă la Negru să cêră încetare de arme, ca să îmmormenteze mortii. Negru se învoesce. Negru plécă după ajutoriu la Romanu la Severinu. Preotulu Ilinu dispune îmmorméntarea mortíloru. Mórtea Dalbei și a lui Cinelu. Danu ațítatu de Dochia atacă nóptea pe Negreni, dar' este înfrânsu, și Dochia, ca să scape pe Danu urmăritu de Riscogelu, scóte înaintea lui Riscogelu umbra lui Danu făcută din negură și-lu înșelă cu ea până-lu ducé și-lu înfundă în o pescere labirintică. Intr'astea Danu se retrage cu ôstea în castre, Danu cêrcă să surprindă prin tradare pe Negreni, dar' este înșelatu și respinsu cu mari perderi. Aventurile lui Riscogelu în pescere.

Intr'astea sântulu sóre pe după munți se 'nclină
 Și séra peste câmpuri se vérsă linu din văi,
 Și vuetulu s'aședă și lupta 'ncetu s'alină.
 Er' Danu așa grăesce vorbindu-le l'ai sêi :

«Semănători de mórte, cetași și capi de ôste,
 Acestea 'n alu meu sufletu cernându eu le-am alesu :
 Să facemu că ne-amu trage cu toții l'ale nóste
 In tarea-ne cetate, dar' când va fi mai desu

Alu nopței întunerecu și lumea 'n somnu încinsă
 Prin încungiuru asupra d'odată se cădemu.
 Necunoscuți cu loculu, poterea loru înfrânsă,
 Cum vântulu sparge frunța, curându i resfirămu,
 Și risipiți odată, călcați din urmă 'n urmă,
 Când mai poté-voru ore de nou a s'adună ?
 Așa 'ntr'o nopțe numai noi ștergemu a loru urmă,
 Și 'n fii de fii risipa de spaim' a remânea !»

Grăi și toți în giuru-i uniți într'o părere
 Priviau la Limbă-dulce tăcuți ca unu mormentu,
 Căci elu eră 'ntru tóte a sfatului potere,
 Multu ascuțitu la minte, măestru la cuventu ;
 Amblase multu și multe văduse și-auđise
 Și multe petrecuse în traiu-i delungatu,
 Și resărindu în țără de Danu elu se lipise
 Și-mi ajunsese 'n tóte și mâna și-a' lui sfatu.
 Elu ridicându-și graiulu atunci așa grăesce :

«Nemoritóre Dómnne, celu ce domnesce 'n ceru
 Nu dá la toți de tóte, cum sufletulu doresce
 Și cum fără de cumpētu de tóte toți i ceru.
 Le dá la unii-avere, ér' altora mărire,
 Pe unii-i strălucesce cu minte, daru cerescu,
 Pe alții cu-a frumsetei ușór' adimenire,
 Dar' nici la unulu tóte ; la toți multe lipsescu !
 Așa și ție, Dómnne, ți-a datu mărire cerulu,
 Dar' nu ți-a datu d'odată și cugetu luminosu,
 Ca să pătrunđi în tóte și ființa și-adevărulu,

Și sufletulu ce 'n ómeni lucréză 'ntunecosu.
'Tu nu cunosci dușmanulu, ce ca și lupu 'n stână
S'a furișatu în țeră tiptilu pe nesimțitu.
Ori-cātu e de selbaticu și tare leu 'n vênă,
Și-ori câtu de crudu să fiă, setosu și flămênđitu,
Elu vrându-nevrându se trage când câni-lu împresoră
Și pëcurarii strigă și-lu batu cu-aprinși teciuni;
Ce-odată Ardeleanulu în minte-și înfășoră
Și 'n sufletu își aprinde, o Dunăre s'o puni,
Și nu mai póte stinge, nici mórtea chiar nu stinge!
Er' de se stinge 'n tată, în fii și strănepoți
Se 'nflacără mai tare, se 'ntinde și se 'ncinge,
Și din puținii în urmă cuprinde-apoi pe toți.
Și de-au cădutu acuma pe dulcea-ne moșă,
Ei nu vinu într'o dóră, așa numai visându,
Din moșii verđi la dênșii s'a totu vorbitu să viiă,
Și-i veđi acum ca lupii asupra-ne căđendu!
Și cređi, acuma nóptea să mi-i alungi din țeră?
Au dóră lupii nóptea se spariă, se prindu?
Când câni batu mai tare, păstorii-alérgă, sbéră,
Au nu pe d' altă parte ei stâna mi-o cuprindu?
Nu veđi, că ăiua mare și chiar la noi acasă,
Noi nu-i potemu, nu 'nfrânge, dar' nici din locu mișcă,
Și-apoi acuma nóptea mai bine-o să ne iésă?
Noi singuri fără minte, noi mórtea ne-amu căută!
Ei n'au nimicu să pérđă, au totulu să căștige,
Er' noi nimicu n'ajungemu, avemu să perdemu totu.

Noi vomu abate răulu luptându cu mare grige,
 Cu-unu orbu încumetu însă perimu cu tin' cu .totu!
 Deci, luminate Dane, ori-câtu m'am fertu în mine,
 Unu sfatu mai bunu c'acesta eu n'am potutu să vedu:
 În astă nópte-aicea să ne 'ntărimu mai bine
 Cu șanțuri și cu valuri d'unu nesuitu răpedu,
 Și lupta să n'o 'ncepemu pân' încă nu s'adună
 Și cele-lalte cete cu Para și Dulceanu,
 Și cu Sangaru și Saronu, și toți apoi într'ună
 Cu-o singură lovire să stingemu pe dușmanu.»

Elu ȕise, la cuvinte-i cu toți se luminară.
 Er' Danu așa-i vorbesce: «De trei ori fericitu,
 Mintóse Limbă-dulce, și fericită țeră,
 Când cerulu cu-așa minte unu sufletu i-a ursitu!»

Er' dup' acestea capii prin cete se resfiră,
 Și după ce cu toții își stimpăr' a' loru doru
 De sete și gustare, la lucru mi se 'nșiră
 Și până 'n ȕori ridică valu 'naltu apărătoru.

Er' când Boianu în ceruri cu ȕorile se 'ngână
 S'audu în depărtare mii bucline sunându;
 Veniau Sangaru și Saronu, părea că vântu-i mână,
 Veniá Dulceanu și Para pământulu tremurându.
 Și când s'arétá 'n ceruri re'ntornătoriulu sóre
 Abia se 'nălțá 'n caru-i prin nuorii pulberoși,
 Și raȕele-i de auru departe lucitóre
 Se străcurau prin cétá ca șerpi uriași și roși.
 Alu bucineloru sunetu ațiță lupta 'n vine,

Și toți, d'oparte și-alta cu sufletulu aprinsu
 Erumpu, și fiă-care ducea portându cu sine
 Și spaima și omorulu și-alu furiei focu nestinsu.
 Cum vespile turbate erumpu de prin vespere
 Copfii când d'afară le batu întăritându,
 Săgătă mi s'avântă și ori-cine 'n cale-apare
 Lu 'mpresură și-lu mușcă și turbă sbărnăindu:
 Așa iesu ei din ôste, ér' câmpulu sub picióre
 Ca naea sus pe valuri se simte tremurându.
 Și aerulu vuesce și-a armeloru splendóre
 Departe se revérsă pămêntulu spăimêntându.
 In mijlocu merge Saronu cu-a sa selbăticime,
 In drépta se ridică și-amenință Sangaru,
 Dudescu pórtă 'n stânga cumplita pedestrime
 Cu scuturi și-arce grele, cetașii cu zălaru.

Er' Riscogelu s'avântă înfiorându din arme
 Cu Moșii, feți de codru, cu plete lungi în vântu.
 D'a stânga calcă Marcu, câtu pare că se sfarme
 Pămêntulu sub picióre, cu feții de Sargintu.
 Troianu se 'nalță 'n drépta cu-a' Mureșului cete.
 Vêdêndu atuncea Saronu êstu codru de Români,
 Căci sta ca pinii 'n munte, schimbatu la față stete
 Și-aceste grele vorbe grăi l'ai sêi căpcâni:

«Semănători de mórte, ađi are sê-s'alégă,
 Că cin' sê mai domnescă p'acestu picioru de raiu,
 Au noi și fiii nostri și vița loru întrégă
 Séu esti flămênđi, ce étă-i căđură depe plaiu?

Au noi, ce-acum de timpuri domnimu acéstă țeră
 Și ca și 'n raiu în sinu-i trăindu amu petrecutu,
 Să luămu în capu ér' lumea împinși d'aici afară,
 Din plaiulu cărui semenu sub sóre n'amu vëdutu ?
 Și să lăsămu noi óre cerésca lui plăcere,
 Acestoru taiă-frunđe de țeri vënturători,
 Noi strălucirea țerei și-a tronului potere !
 Aduceți-v' aminte de voi și viitori ;
 A nóstră sórte-i numai a nóstră bărbăție,
 Și astă-đi vietii nóstre noi punemu fundamētu !»

Așa grăi, și 'n pepturi s'aprinse-a loru tărfa
 Cum țarina s'aprinde d'unu focu mênatu de vëntu.
 Er' aerulu d'odată se sgudue, resună,
 D'alu arceloru instrunetu și-alu struneloru murmuru,
 Și nuori de săgete totu cerulu infurtună,
 Incātu d'a loru desime se 'ntunecă 'mpregiuru.
 Precum când primăvéra p'o caldă đi senină
 Albinele doióse s'avëntă 'n lunci sborându,
 Er' altele 'ncărcate se 'ntórnă la stupină
 Și se 'ntrețesu prin aeru ca fulgerulu trecându :
 Așa d'oparte și-alta săgetele 'nsetate
 S'avëntă tóte grele d'amoru și de doreri.
 Cum spicele 'n câmpia se 'nclină sfărimate
 Când nuorii grindinézá răđându câmpii și țeri :
 D'o parte și d'alaltă așa cădeau mulțime.
 Și 'ntâiu s'ardică Saronu, din arcu-i lucitoru
 In Riscogelu ațintă; cu-a rađeloru iuțime,

Când sórele s'arétă de dup' unu negru nuoru,
S'avênt' a lui săgétă cu aspră vijeire
Și 'n scutu d'adreptu în mijlocu lovesce zingăindu,
Și nu potù pătrunde cu tót' a ei pornire,
Dar' în pămêntu resfrânsă se 'mplântă sfârăindu.
Er' Riscogelu smulgând'o pe córdă iute-o pune
Și lui Saronu strigându-i: «Primesce-o îndêreptu!»
Mi-lu iă la miru și trage, dar' elu cu repejune
Se'nclină, mórtea trece și pe Zadifu d'adreptu
In frunte mi-lu trăsnesce; răcnind elu se rotesce
Și cade și 'mpregiuru-i se vérsă crunții creri,
Și-a morții négră nópte, ce numai îndoresce,
Se lasă greu pe gene și 'nhide-a' lui vederi.
Săgete noue Saronu din arcu-i greu trimite
Și-așterne pe Miresculu și Paltinu din Cămpeni,
Pe Cerbureanu din Buciumu, pe Porea din Isbite,
Pe Gaia și pe Risulu, pletoșii Albăceni.

Dar' cine póte spune alu sufleteloru numêru,
Ce-a' Moșiloru săgete le fură 'n alu seu sboru!
Êr' arcu-i greu când Marcu și-lu scóte depe umêru
Și 'nstrună grósa-i córdă și trage-așintitoru,
Sangaru înmărmuresce, sub scutu-i s'aricesce,
Săgéta trece fulgeru prin pături zingăinind,
Rêstórnă coifu-i netedu și 'ntr'unu bouru trăsnesce,
Ce stá plântatu în țarîná moșia despărțindu,
Și sfărîmându resare lui Lama sub urechiă
Și iese d'altă parte prin têmplă sfârăindu;

Elu cade pentru Sangaru plinindu ursita-și vechiă,
Că Lama d'a sa mórte nu va mori nici când.

Dudesculu arcu 'ntinde și strigă : «Măi Troiene,
Aștéptă sě-ți dé nenea moșă de trei coți!
Și-o sě-ți mai dau și-o turmă de oi cu negre pene,
Ce lupii nu ți-o necă, nici nu ți-o fură hoți,
Cu carne mi se pasce și-adapă-se cu sânge,
Și primăvera fétă prin crepături de stânci.
D'a noastră ospetă sě n'ai a mi te plânge,
Căci noi primimu, scii vorba, cu tóte-a' nóste brânci.»

Așa grăindu elu trage, săgéta 'n aspru șueru
S'aventă, dar' ea bate departe de Troianu,
Și la Luntreanu din Orda se 'nfige-adâncu în flueru,
Dar' rapedu elu o smulge și p'arcu-i cerbureanu
O pune, trage, sbóră și dreptu în gemenare
Infige pe Lupatulu, cetașulu din Cotesci.
Mai trage și-alte doue, și-acestea fiă-care
Se ducu în plinu în Gârbulu și Ferea din Bădesci.
Cetașulu Ceru așterne pe Spinulu și pe Fotă
Și pe Ciunganu și-Ostatea și Nuoru dela Șardu,
Er' Roiu din Aninósa pe Cocea și Laiotă,
Și Calapëru pe Arsulu, pe Bora și pe Tardu.

Er' ostile 'ntre sine mai tare, totu mai tare
S'apropiă 'n săgetare, săgetele-amuțescu
Și-a spadelor lucire înfiorându resare,
Și spade, lănci și ghioge trăsnescu și zurăescu.
Cum rîulu sus din plaiuri cu undele-i fugóse

S'aruncă cătră mare turbându și vêrtegindu,
 Er' marea se ridică cu valuri spumegóse,
 Ilu frânge și-lu resfrânge urlându și volburându,
 Dar' rîu și mare 'n urmă s'amestecă 'ntre sine
 Și spumă, ferbu și sfărăiu, vuescu și clocotescu,
 Și cerulu și pămêntulu (câtu hăulu par' că vine!)
 Se sgudue 'n adâncuri, trosnescu și părăescu :
 Așa mênăți cu toții d'a luptei verșunare
 S'arunc' o óste 'ntr'alta, se 'mpingu și se respingu ;
 De zingănitu și vuetu pămêntu și ceru tresare,
 Atâtu se 'ndesă, 'neléștă, se 'nfrângu și se resfrângu.

De s'aru scolă cu toții și fiă-care-ar' spune
 Câte-a pățitu atuncea și 'nvingeri și căderi,
 Și tóte-a mortii fețe de față mi le-aru pune ;
 De-ași fi vêđutu eu tóte cu-o miă de vederi,
 Și nici pe jumătate nu v'ași poté depinge
 In tót' a sa cruđiă selbaticulu Omoru.
 Omorulu se 'mbêtase de viéță și de sânge
 Și 'ntre pămêntu și ceruri rîngiă spăimêntătoru.

Pe Riscogelu când Saronu venindu asupra-lu vede
 Se 'ncruntă și cu ghioga trăsnesce-asupra lui,
 Ea sfărăindu se duce. Cum stâncă se răpede
 Din 'naltulu vêrfu de munte și nu-i, nimica nu-i,
 Poterea sê i-o curme, și totu ce-ajunge 'n cale
 Sdrobesce și răpesce și mênă detunându,
 Dar' ét' o mare stâncă se 'nalță mai de vale
 Și când în ea mi-ajunge se sfarmă spulberându :

Asemeni a lui ghiogă prin aeru înfióră,
Dar' când ajunge 'n scutulu ce 'naltă Riscogelu,
Resare 'n mii de țanduri și 'n cei ce-lu încungióră
Lovindu, pe mulți așterne : Fundeanu și Ciritelu
Și Cicereanu și Puiulu și-Albiciu din Secătură,
Căđură ca de trăsnetu d'odată la pământu.
Dar' multe seci din ele departe s'abătură
Și sfărăindu prin aeru se risipiră 'n vëntu.
Er' Riscogelu s'avëntă cu lungitórea-i spadă,
Și scutu-i 'naltu în doue trăgându l'a desplicatu,
Nici șapte pei de tauru cu măestrósă nadă,
Nici pătura d'aramă, nimicu n'au ajutatu.
Și-ar' fi căđutu îndată sub spada-i fulgerósă
Și-ar' fi mușcatu în țernă și Saronu sfărîmatu,
Dar' dintr'odat' asupră-i o grindină ferósă
De ghioge și săgete vuindu s'a revërsatu.
Și coifu și scutu resună de désa grindinare
Și sbóră 'ngiuru de tēple-i doióse sfărăindu,
Dar' nu potu sē-lu atingă cu tót' a loru turbare,
Ci se resfrāngu din scutu-i, în coifu se frāngu sunāndu.
Și Riscogelu în lupta cu brațe fără număr
De cruntă grea sudóre torente șiroiá,
Dar' elu nu lāngeđesce nici din genunchi, nici umēru,
Ci mai amaru ũgiuru-i tăiá și 'nțerîná.
Ei spăimētați în urmă o rupseră la fugă,
Er' elu în a loru urmă călcá vērtēgiu, tăindu.
Ei saru ușori cum cerbii nū sciu mai bin' sē fugă,

Dar' elu din urmă-i calcă din spadă fulgerându.
Cum Crivețulu alungă a turmeloru desime
Când suflă 'n meșulu iernei pe 'ntinsulu Bărăganu,
Și nu potu sê-se țină, ei tót' a loru mulțime
In Dunăre s'afundă séu pere sub troianu :
Și Riscogelu asemeni turbându nainte-i mênă,
Și supt ne'nvinsa-i spadă pe toți i troeniá,
Dar' Saronu dintr' odată dup'unu rozoru se 'nclină
Și-aici aștéptă 'n cursă eroulu ce turbá.
Și Riscogelu în cursu-i pe la rozoru când trece
Furișu atuncea Saronu i sare din dărăptu
Și-i trage-o grea săgétă, și prin zălaru ea trece,
Se 'nfige și s'opresce supt umărulu celu dreptu.
Ca leulu elu se întórce, dar' Saronu vântu își luasé
Și mai ca d'o săgétă fugindu s'a depártatu.
Er' Riscogelu asuprá-i cutremurându se lasá,
D'odată înse-lu cinge unu fiuru înghețatu,
Și simte-unu rîu ferbinte vârsându-se pe spate,
Și-apoi săgéta 'n plagă ardându și tremurându.
Doreri ne mai simțite lu 'ncingu învâpăiate
Și dintr'odată ochii-i se paru înnegurându,
Elu în genunchi se 'ndoie, dar' éráși se ridicá,
Er' Saronu din departe tiptilu s'apropiá :
Intogmai vânătoriulu s'apropiá cu frică
Când leu 'nfiptu începe cu mórte-a se luptá.
Dar' Riscogelu vedându-lu de nou se 'mpoteresce,
Se 'nalță sê-se 'niepte, dar' cade p'alu seu scutu.

De bucuriã Saronu înaltu atunci răcnesce
 Și cu-o mulțime-asuprã-i strigându aru fi căđutu,
 Cãci o mulțime 'ndatã, vėđendu-lu cum se 'ndoiie,
 Alėrgã cu turbare strigându și-amenințându,
 Aprinși de doru sė-lu prindã și d'arme sė-lu despoiie,
 Dar' Marcu, peptu de tauru, cãderea lui vėđendu,
 Și Firicelu celu tare cu brațele ferose,
 Delianu, Međinu și Horga, Orleanu și cu Pãunu,
 Cu toți la elu alėrgã cu spade fulgerose
 Și valu de feru îngiuru-i d'odatã toți se punu,
 Și-o luptã sãngerosã pe Riscogelu se 'ncinge.
 Cum bubue și-asurde în bãile de feru
 Barosulu mare, negru, ce stãnci de feru învinge
 Și sub a lui lovire saru mii schintei în ceru;
 Așa sub a' loru spade schinteiã și resunã,
 Și mulți atuncea Marcu, Delianu și Firicelu,
 De viėtã-i ușorarã, cãci ei sfãrmã 'mpreunã,
 Er' cei-alalți pe brațe duceau pe Riscogelu.
 Er' a' lui Danu atuncea vėđendu așa cãdere
 S'aruncã, se 'nferbentã și-omorulu re'nnoescu,
 Și 'n frunte-atuncea Sangaru, selbaticã potere,
 Dudesculu și Luceanulu turbându amaru cosescu.
 Sangaru atunci strãpunge p' Alunu din Vãlióra
 Supt țitã și d'odatã l' așterne la pãmentu,
 Pe Arbore din Orlea, Murgeanu dela Nucșóra,
 Troilã din Lelese, numitu picioru-de-ventu,
 Cãci se lãudã cã prinde chiar iepurile 'n fugã ;

Uşoru potea să scape de crâncenulu Omoru,
Dar' mai voi să móră de câtu din locu să fugă,
Şi nu se duse singuru, ci luă şi pe Nanoru
Tăindu-i cu-o lovire vêrtôsa verigată ;
Şi-atunci Sangaru asupră-i cu furiă cădându
Frumosu-i capu cu-unu umëru şi inima d'odată
De trunchiu i le desparte din spadă vêrtegindu ;
Elu cade ea şi bradulu înfrântu de vijeliă.
Dudescu 'nfige 'n vintre pe Fêtulu din Ighinu,
Lui Marciu dela Tibru unu umëru i sfăşîă,
Cu-o nouă lovitură desface-i latulu sinu,
Şi palpitându plomâni d'odată se vërsară,
Incâtu ori-cine-lu vede îlu crede mortu de viu,
Şi-atâtu eră de crudă vederea lui amară
Incâtu cine-lu privesce îlu iă fiuru morţîu,
Dar' elu în stânga-i prinde şi 'n peptu de nou i 'mpinge
Şi 'n cruda-i turburare trăsnesce pe Culmeanu,
Incâtu a morţii cęţă vederile-i încinge
Şi mai restórnă încă pe Floru şi pe Furceanu,
Şi cade-apoi şi dënsulu răcnindu cu 'nfiorare.
Asemenea şi leulu străpunsu şi sfăşiatu,
Elu mulţi încă repune sub agerele-i ghiare,
Şi-apoi răcnindu elu cade, dar' cade resbunatu.
Er' Negru vëdëndu óstea turbat', amăstecată,
Şi valuri peste valuri bătëndu-se 'napoi,
Pe Riscogelu în urmă (vedere neaşteptată !)
Zărindu-lu cum din luptă îlu pórtă doi cu doi,

Lui Nuorașu, pe care l'oprise lângă sine
 Cu grele dulci cuvinte pornirea-i înfrênându,
 Căci ilu văduse 'n luptă unu leu fără de frêne
 Uitându-se de sine, i ȕis' așa grăindu :

«Vederile mă 'nșelă séu celu ce colo-lu pórtă
 E Riscogelu alu nostru întinsu pe latu-i scutu ?
 Dar' togmai să mă 'nșele, mi-i témă d'a lui sórtă,
 Căci însăși fața óstei mi-ar' spune c'a căđutu.»

Așa grăi, și soții pe scutulú greu și mare
 Cu Riscogelu s'apropiă, ce-abia suflá gemêndu.
 Er' Negru 'n alu seu sufletu se 'ncinse de 'ntristare
 Și lui Păunu atuncea i ȕis' așa grăindu :

«Alérgă 'n nerésufflu l' Alinu descântătoriulu,
 Să vină cu-a' lui ierburi și-ascunse măestrii.
 Ilinu încă să vină divinu-cuvêntătoriulu,
 Ce-alină cu cuvêntulu dorerile morții.»

Așa grăesce Negru și scutulú și-lu ridică
 D'unu naltu de omu de mare, rotundu, spăimêntătoru,
 Cătu ómeni cum suntu astăđi nici ȕece nu-lu ardică
 Lui Negru înse-i pare ca péna de ușoru.
 Er' lui i-lu das' odată Bogdanu din Maramureșu
 Când să duses' acolo cu tatálu seu bêtранu,
 Pe când domniá în Alba la plutitoriulu Mureșu,
 Să cumpenescă sórtea poporulu românu ;
 Er' la Bogdanu venise trecându prin moștenire
 Dela ne 'nvinsulu Mariu ce-a 'mpărățitu la Crișu,
 Și-a lui străvechiă casă căutându adăpostire

L'a' Isei fântănele suise la desişu.
 Erá d'oţelu cu totulu şi luminosu c'argintulu,
 Er' doi bălauri negri pe margini se 'mpletiá,
 In mijlocu-i bourulu turbá scurmându pământulu,
 Er' între córne stéua totu scutulu luminá.
 Şi-apoi trăgându-şi spada divinu fulgerátore
 S'aruncá 'n négra luptă perire resufflându,
 Cu elu Nuoraşu s'avêntă, şi sub a' loru picióre
 Se sguduiá pământulu ca marea tremurându
 Când o 'nfióră vântulu şi undele-i rescólă.
 Er' a' lui Danu vëdându-i ca nuori fulgerători
 Cădându-le asupra, că nuoi poteri se scólă,
 Când se credeau cu toţii deplinu învingători,
 Pălescu şi se 'nfióră, s'atită, se 'nferbêntă,
 Er' într'aceea Negru ca trăsnetulu prin ei
 Cădându, lui Ghipu în vintre ne'nvinsa-i spadă 'mplântă,
 (Căci elu întâiu în cale-i s'aruncá din ai sei
 Mai cruntu de câtu o féră cuprinsă de turbare),
 In aeru îlu ridică, elu ţipă trepêdându
 Ca pescele în ostiă, şi-apoi cu 'nfiore
 Rotindu-lu îlu aruncá, elu cade şi cădându
 S'amestecă 'n ţerînă; cu toţi îngălbeniră,
 Aprinşi apoi de furiă asupra-i s'aruncá.
 Vëdându atunci Negrenii poteri 'nnoiră
 Şi spadele tocite ca noue-acuma tăiá.
 Şi Negru lui Hupilă numitu şi Capu-de-câne,
 (Căci ochi turbaţi de câne şi fălci de câne-avea,

Și elu lui Danu ȃsese, cã séu elu nu mai vine
 Séu chiar de viu pe Negru séu capulu i-lu va da),
 I sbórá cu-o lovire hídósã cãpětinã,
 Ea cade și 'n țerínã totu sare clãntenindu.
 Aceeași loviturã lui Zalu i taiã-o vênã,
 A gútului potere, și cade blãtěrãndu.
 Er' Alantaru codreanulu, celu beutoru de sãnge,
 S'arunc' atunci la Negru cu furiã strigãndu,
 Dar' Negru ilu strãpunge și 'n peptu strigareã-i stinge,
 Și 'n locu de strigãtu sãnge împróscã gãlgãindu.
 Pe Mirza-lu taiã 'n doue, lui Vugu unu brațu i curmã,
 Lui Glaru, voindu sê fugã și viét' a-și mai scãpã,
 I sbórá capu 'n fugã, și capu-i cade 'n urmã,
 Er' trupulu plinu de spaimã nainte totu fugiã.
 Vêđẽndu atunci mulțimea cã d'a lui Negru spaimã
 Fugu chiar și fãrã capuri (ce nu veđi nici în visu
 Și n'auđi nici în mituri!) de mórte mi se 'nspaimã
 Și-și facu toți vẽntu de fugã pe unde-i mai deschisu.
 Cum undele pe mare se scólã turburate
 Și fugu învêrtegite de vẽntulu urlãtoriu:
 Așa fugiau de Negru, cu plete resfirate,
 Er' elu din cei din urmã tăiã 'nfiorãtoriu.

Nuorașu în altã parte cutremurãndu s'aventã

La cei ce napoézã și strig' amenințãndu:

»Muerciloru, dar' unde? Napoi! ori vê 'nferbentã
 Acestã lungã spadã sumanulu mësurrãndu!»

Elu strigã și croesce pe cine 'n cale ajunge

Și prin loviri dèștéptă de nou a' loru poteri.
Intortorându din spadă prin Musceleni o 'mpunge
Și-acopere pămêntulu cu cruntele-i tăeri.
Intâiu sub spadă-i cade cu fruntea despicață
(Vedere fiorósă!) cetașulu din Leresci,
Soreanu a' lui Jumate; cu spada sângerată
Strigându elu amenință: «De vrei să mai trăesci,
Căci prea-mi ești încă june, acasă mi te 'ntorce,
C'o să te dau, băete, fărîme la furnici!»
Er' vorbele-i sumețe Nuorașu riđendu le 'ntorce:
«Cuvintele mărețe — părinți de fapte mici!
Și eu nu sciu respunde cu limbă măestrósă,
Dar' ét' o să-ți respundă cea limbă de oțelu!»
Dicându prin aeru spada rotesce fulgerósă,
Soreanu încă și-o 'naltă doiosu căutându la elu;
Credea c'o să-lu sfărame, dar' spada ruptă 'n douë
Din mână 'n aeru sbóră, elu cade la pămêntu
Cu fruntea despicață. Așa când tună, plouă,
Lovitu stejarulu cade séu restornatu de vêntu.
Pe Condrea 'n rëni lu 'nfige, pe Liciu în flămêndare,
Pe Leulu a' lui Buciumu din satu din Leurdeni
La 'ncinsu în doue-lu taiă, lui Vênju din Valea-mare
Unu flueru i sfăramă, lui Fulga din Boteni
Prin pieptu i 'niéptă spada și ies' afar' prin spată,
Și mai rëpune încă pe Firu și Calomfiru,
Doi feți ca doi luceferi și gemeni totu-odată,
Ai Margăi cei frumóse, remasa lui Zafiru.

Er' Dochia la luptă susu din Buceci privesce
 Și 'nflóre de plăcere pe Riscogelu vëdëndu
 Lungitu pe scutu, dar' érăși ca céra gälbenesce
 Când a lui Negru spadă o vede fulgerându.
 Er' când pe Danu ea-lu vede la luptă că se 'ncinge,
 La una dintre Iele, ce 'ngiurulu ei veghiá,
 Numită Șoimuleana, căci șoimu 'n sboru învinge,
 Necată de mánfă din graiu așa grăiá :
 «Nepótă, mergi îndată, mergându lui Danu i spune
 Së nu se lase 'n luptă cu-acelu nelegiuitu,
 Căci unu presimțu îmi spune, că dïlele-i rëpune.»

Grăi, și Șoimuleana îndat' a și pornitu.

Er' dup' acestea Dochia uriașului Sarmunte,|
 Ce priveghiá 'mpreună, din graiu așa-i grăi :
 «Iubitulu meu nepóte, pe pletele-mi cărunte
 (Și vëdu că noue patimi mai multu le-oru cărunțf!)
 Te juru, cobori în luptă, căci Negru toți i sfărma,
 Cobori și mi-lu așterne cu fața la pămëntu ;
 Dar' mai întâiu aștéptă, nepóte, së-ți dau armă
 Cum altele pe lume n'au fostu și numai suntu.
 Când fù ca së-se lupte Sarmandu alu têu părinte
 Cu Fetu-frumosu ce-acuma se ține 'mpërățindu,
 (Erai atuncea 'n fașă) cu-o séră mai nainte
 Veni la mine-aicea și dïs' așa grăindu :
 O! dulce soră Dochiá, eu póte calcu în urmă
 Pe pragu-ți plinu de lacrimi odată rîdëtoriu,
 Dar' pentru-á ta mărire eu voiu së lasu în urmă

O parte din putere-mi ăstu daru strălucitoriu.
 Și luându din umeri arcu luciosu ca dalba lună
 Și tolba sunătoare de stâncă le-anină,
 Și-mi dăse-așa cuvinte, ce par'că și-ați îmi sună,
 Cu-atâta greutate și doru mi le lăsă :
 Iubitu-mi arcu, o! Dochiă, acum se mai încórdă,
 Și-o s'e mai sune-odată, și-eternu va amuți,
 Căci nime n'a mai nasce s'e 'ntindă sânta-i córdă,
 Și părăsitu în urmă va sta și-a putredí.
 Er' din acéstă tolba o singură săgétă
 Mai póte s'e-se scótă, și tolba și săgeți
 Se voru preface 'ndată în stâncă nemișcată,
 Și-alu piscuriloru numărú va cresce pe Buceți.
 Acést' a mea putere ți-o herezescu ați ție,
 Ca s'e te-ajuți odată la celu mai mare greu.—
 Eu credu acum, nepóte, că n'are s'e mai fiă
 Mai mare greu c'acesta ce-lu simtu acuma eu.
 P'acesta... p'acestu Negru acum de nu l'oiu frânge
 Perimu și noi cu toții, căci remânemu de rîsu,
 Și cin' de rîsu remâne, de viu încă se stinge.»
 Așa grăindu se sue p'unu piscu zărețu, deschisu,
 Și-arétă lui Sarmunte d'unu 'naltu colțanu de stâncă
 Bêtrânu arcu și tolba fioróse atárnându.
 «Desprinde-lu și-mi alérgă în cea câmpia-adâncă
 Și-așterne p'acelu Negru din arcu-mi fulgerându.»
 Așa grăi; Sarmunte luându-lu îmi cobóre,
 Er' arcu p'a' lui umeri sună înfricoșatu.

Dar' Şoimuleana 'ntr'astea că fulgeru sborătore
 Cu multu mai înainte de câmpu s'a-apropiatu,
 Şi prefăcându-şi forma se schimbă 'n Baba-Samcă,
 Măéstră sciutóre uitată pe pământu,
 Ce l'a' lui Danu părinte fusese încă mamcă
 Şi se dicea c'odată fusese şi 'n mormentu,
 Şi-aşa lui Danu i dice cu faţă spăimântată,
 Căutare rătăcită, din buze tremurându :

«O! Dane, mare Dane, vedere 'nfricoşată
 M'aduce-aici la tine ; ađi nópte eu visându
 Vedeam a ta potere stându plină de mărire
 Pe tronulu 'naltu de auru, moşă din bétrani,
 Popóre depărtate veniau şi 'n umilire
 Ți se 'nchinau şi daruri le străluciau 'n mâni.
 Atâta măreţιά nu mai văđusemu încă
 Nici sub mărirea Michnei, aşeđe-lu Domnu 'n raiu,
 Nici sub bétrânulu Dracea, d'acăruru 'naltă brâncă
 Se spulberau duşmanii ca cęta depe plaiu.
 Şi când la tine lumea privia mai cu plăcere
 S'aude dintr'odată trosnind şi părăindu,
 Şi tronulu se cufundă şi 'ntr'o clipită pere.
 Er' când noi după spaimă căutămu îngiuru privindu,
 Unde 'nainte tronulu lucia ca sântulu sóre,
 Ni se rîngia o claiă de óse de mormentu,
 Er' tu şedeai d'asupra cu-o hârcă rîngitóre
 In locu de capu pe umeri şi 'n gură cu pământu.
 Er' eu atunci mai mórtă, şi cine nu se 'nspaimă,

Strigai câtu mă luă gura, strigându m'am deșteptatu,
 Și ét' alergu la tine cu sinulu plinu de spaimă,
 Și mulțumescu la ceruri, că 'ntregu mi te-am aflatu,
 Er' eu te rogu acuma, și scii c'a mea rogare
 A fostu în totu-de-una unu bunu apărătoriu,
 Să nu prinđi ađi la luptă, căci lupta ți-i perđare.»

Grăesce și dispare ca nuoru fumegătoriu,
 Er' Danu uimitu remâne căutându în a ei urmă,
 Și-atunci vedđu c'o đină cuvântulu i-a grăitu.
 Amaru, nespusu l'apasă și-adâncu dorera-lu curmă
 De multa loru cădere, dar' elu s'a contenitu.

Sarmunte-ajunge 'ntr'astea și 'n cęță 'ncinsu s'opresce
 P'o culme ce d'aprópe se 'naltă 'ngiuru privindu ;
 Elu tinde, trage, córdă ca fulgeru șerpuesce,
 Er' arculu greu în mâne i tremură sunându,
 Săgéta 'njos prin aeru ca tunetulu îmi sbóră
 Și 'n scutulul 'naltu lui Negru țintesce șuerându.
 De semne 'nspăimântată ea par'că se 'nfióră,
 S'abate și de laturi prin margine trecându
 Ilu fulgeră prin cópsă și adâncu prin carne taiă
 Și ca prin frunđe trece prin Mândru și Folcanu,
 Și unulu peste altulu ei se restórnă claiă,
 Și sbóră mai departe și-așterne pe Feteanu.
 Pe Negru-lu cingu îndată doreri sfășietóre
 Și marea lui potere i-o moiă și i-o 'nfrângu,
 Ințetu-încetu se trage din lupta perđetóre
 Strigându cu vóce 'naltă la cei ce 'ngiuru se stringu :

«O! luptători de viță, nu vă 'ngrijiți de mine,
Ci cugetați la lupta, ce cerulu ni-o ursi,
La lunga viitorime, ce 'n urma noastră vine ;
A loru și-a noastră sörte aici se va urđi.»

Așa grăi mulțimei și răzimatu pe spadă
Se trage-adâncu în sinu-i dorerile 'nnecându.
Er' Danu atunci vederei abia potù sě credă ;
Vedēndu, de bucuriă părea-i lumea 'nflorindu.

Er' sórele 'ntr'acestea încinsu în nuori de sânge
Pe după stânci se 'nclină și-o nópte de mormēntu
Se 'ntinde peste lume și cerulu însuși plânge
Mulțimea tristă 'ntinsă cu fața la pământu.
Dar' ale noptii umbre cu 'nctulu se lumină,
Căci din o parte și-alta mii focuri licuiescu,
Și 'ngiurulu loru ostașii tăcuți adâncu suspină
Și la mai crunte 'nvingeri de nou se pregătescu.

La Negru căpitanii cu toții s'adunase,
Er' elu căută la dēnșii și 'n sine-i numără.
Și când vedea că 'n câmpuri nici unulu nu remase
Dorerile-i amare păreau că s'alină,
Dar' numai ca d'odată mai greu sě-se 'nvenine,
Căci cine sě descriă amarulu lui frēmēntu,
Când pe Moșu-Albu dorindu-lu sě-lu vedă lângă sine,
Elu nu-i ori-cātu ilu caută ; întrase ca 'n pământu!

Moșu-Albu în murgulu serei pē câmpu se furișeză
Și-unu Argheșanu desbracă căđutu în luptă mortu,
Imbrac' a' lui vestmēnte, la graiu s'asemenéză

Și răzîmatu pe spadă, în prefăcutu-i portu,
 Cu 'ncetulu se tîesce pe câmpulu plinu de sânge
 Și greu gemîndu ajunge l' ai ôstei veghietori.
 Ei cu părere bună (pe cine n'aru învinge
 Amarele suspine de frații luptătători?)
 I lasă calea 'n ôste, elu intră fără tîmă
 Și 'ncetulu prin mulțime s'afundă cercetîndu,
 Și-ajunge pîn' la cortulu în care Danu își chiamă
 La sfatu toți căpitanii; și-aici elu ascultîndu
 Aude d'amăruntulu ori-ce grăescu și-aședă,
 Și ori-ce grăescu și-aședă le pune-adîncu în sinu.
 Er' Danu în sfatu atuncea așa le cuvînteză,
 Și ca mormîntu 'ngiuru-i tăceau adîncu și linu :
 «Ostași, a mea mărîre, din voi acuma nime
 Să nu-și ascundă sfatulu, ci cum sufletulu sîu
 La fiă-care-i spune, în tót' a sa 'ntregime
 Să desvîlésc' aicea, de bine sîu de rîu ;
 Eu ascultîndu în urmă din tóte voiule alege. »

Scolîndu-s' atunci Saronu din graiu așa grăi :
 «O! Dómné, cine-alege de multe-ori culege ;
 Eu credu, l'a mea părere cu toți se voru uní.
 Au nu vîdîrîmu astăđi, că sub a nóstră spadă
 Erau cu toți aprópe să mușce în pămîntu ?
 N'o luară toți la fugă, nu stau pe câmpuri cladă ?
 Chiar Riscogelu, chiar Negru, ce đei se credu căsuntu,
 Nu fură stinși d'a nóstre săgeți fulgerátóre ?
 Eu mă 'ndoescu c'aceștia voru fi încă 'ntre vii.

Pân' nu-și revinu din spaimă, cu spada sfărmătore
Să le cădemu asupra și să-i tăiamu făli.»

Așa grăi căpcânulu; mintosulu Limbă-dulce,
Cu-amaru surîsu pe buze și linu din capu clătindu,
Urđindu așa grăesce unu graiu alesu și dulce,
Și toți se 'ntorcu spre dēnsulu auđulu ațintindu:

«Se pōte să fii, Saronu, bētrānu în bārbățtā,
Te vėdu însă la minte plāpāndu înfășitėlu.
Nimicu nu-i bunu și mare cei fără cuminttā,
Și ce se face 'n grabă e rėu sėu ușorelu.
Au nu vėđumu cu toți cum spada loru sfāramă?
Unu Riscogelu, unu Marcu, chiar fragedulu Nuorașu,
Ca fulgerulu copacii, restōrnă și dēramă.
Și nu vėđumu pe Negru adevėratu uriașu?
Și dēca nu 'ntēmplarea ținea pe Negru 'n cale,
(Cāci cine pōte đice că elu l'ar' fi atinsu?)
Puneamu noi óre-aicea de nou acum la cale?
Nu s'alegea chiar astăđi învingătoriu și 'nvinsu?
Așa fū ađi, și māne mai scimu noi ce-o să vină?
Ce sciu suntu doue lucruri de care mă 'nfioru:
Bārladulu și Codrenii și Vrancea cea bētrānă
Cu noi nu voru să fiă, dar' mórtea nōstră voru,
Și dēca pân' acuma nu ne-au căđutu asupra,
E vechia fericire, că nu s'oru fi unitu,
Cāci fiă-care cere să fiă elu d'asupra,
De se uniau pân' astăđi pe toți ne-aru fi sdrobotu.
Er' Para dela Vlașca ne-aduse négra scire,

Că și Romanu bătrânulu începe-a se mișcă.
Și noi acuma singuri se stămu așa 'n nescire,
Și s'așteptămu cu toții pe capu pân' ne-oru cădea ?
De nu mă 'nșelă simțulu ne-aflămu la grea 'ncercare,
Și 'nțelepciunea care nimicu se nu lăsămu
Ce pôte se ne fiă la greu de 'ntimpinare,
Și d'amu poté v'ași dice chiar iadului se-lu mișcămu !
Dar' pân' la iadu suntu ómeni ce iadulu nu-i învinge.
Și numai d'o săgétă îndepărtați de noi
Suntu Ungurii decindea, ce ca și noi aru stinge
P'acestu nebunu de Negru, o técă de nevoi.
Sé mérgă soli la dênșii și țera se le-o 'nchine,
Adec' așa se dîcă ! Ce-apas' unu cuvêțelu
Când pôte se-ți ajute se schimbi unu réu în bine ?
Veninu se fiă léculu — se scapi numai cu elu !
Er' Ungurii, scimu bine, ascultă cu plăcere
Cuvinte d'umilință și făr'a cercetă
De-su dîse cu credință séu numai la părere.
De ce se nu le dîcemu, căci vorbe-oru remânea !
Sé mai tritemu încă și colo peste Nistru
La cetele rudare a' crunților Căpcâni,
Căci multu li-i doru se bee din dulcele rîu Istru,
Dar' n'au potutu înfrânge troianulu de Români.
De n'aru poté se vină, sevai în frêu se țină
Pe cei ce ca și Negru de tronulu têu tânjescu.
Acestea puse 'n calea, o sut' apoi se vină
Romani și-o sută Negri, ca fumu se risipescu.»

Aşa grăi ; cu toţii cuvântulu întăriră
Şi-aleseră şi solii ce 'ndată voru plecá :
La Unguri Limbă-dulce, ér' la Căpcâni numiră
Pe Dárgan şi pe Lauru şi daruri mari le dá.

Moşu-Albu atunci din óste se iá vulpişu napoiă
Şi supt a noptii umbre vintrişu prin veghietori
Se fură şi-şi iá calea întregu şi plinu de voiă.
Er' nóptea dejugase la 'ntâii cântători.

Şi Moşu-Alinu într'astea cu-a ierbiloru potere
Pe Riscogelu şi Negru mereu mi-i întăriá.
Lui Riscogelu săgéta i-o trase făr' dorere,
Er' a lui Negru plagă, vėđēndu o închiegá
Cu răděcina sântă du vitrinicu din Iele,
Ce numai elu o scie şi-o are singuru elu
Din tinerețe încă a fostu moraru la ele
La morile măestre cu dinții de oțelu
Şi petri d'adamante, şi-aicea elu odată,
Infăşuratu d'o rotă, a fostu în doue frântu,
Dar' Ielele îndată cu iérba minunată
L'au vindecatu, şi-au dat'o s'o aibă pe pământu.
Şi când Moşu-Albu se 'ntórse pe Negru elu ilu află
Cu căpitanii 'ngiuru-i şedēndu şi cumpenindu.
Vėđēndu-lu Negru 'n viėtă mirare mare-lu află
Căci între morți pe câmpuri credea că va fi stându.
Er' elu le spune tóte şi d'amêruntu cuvēntă
De tóte ce vėđuse şi-auđise cercetāndu.
Şi multu în sine Negru cu mintea se frēmēntă,

Și 'n urm' apoi se scólă din graiu așa grăindu :

«Bărbați și frați de óste, ce cugetam odată
 Eu vėdu acum dușmanii mă facu sė și 'mplinescu.
 Ei scól' asupra nóstră o lume turburată,
 Și d'aru poté chiar iadulu, nimicu nu mă 'ndoescu.
 Și n'aru fi 'nțelepciune noi s'așteptămu aice,
 Noi singuri pân' furtuna sė cadă peste noi.
 Multu potu rėii 'mpreună, din moși-strămoși se ȃice,
 Și soți n'ai nici odată d'ajunsu pentru nevoi.
 La Severinu domnesce Romanu, precum se scie,
 Ce 'n lupte necurmate cu Danu s'a frēmēntatu.
 Bărladulu și Codrenii și Vrancea cu urgiă
 Cu Danu și naintașii-i mereu s'au sfășiatu.
 Ei voru primí cu voiă cu noi sė-se 'ntrunescă
 Și cu poteri unite pe Danu sė-lu spulberămu.
 La Severinu mergu însumi, Moșu-Albu sė-se gătescă
 La cei-alalți sė plece ; chiar astăȃi noi plecămu.»

Așa grăi și 'ngiuru-i cu toții se 'nchinară.

Er' ȃorile 'ntr'aceea vėrsându-se pe ceru
 De Danu trimiși în óste trei soli se arėtară
 Și prin Guranu din Juguri grăindu acestea ceru :

«Mărețulu Danu solă la tine ne trimite
 Acestea noi sė-ți spunemu de vrei a-lu ascultă :
 Sė contenimu din luptă pân' viețile perite
 Le-omu adună din câmpuri și 'n glii le-omu aședă,
 Căci nu-i păcatu mai mare, ca morții pentru țeră
 Sė-i lași pe câmpuri pradă la vulturi și la căni !

Apoi cu nouă sete începe-omu lupta érá
Pân' sórtea va da cuiva învingerea în mâni.»

Er' la cuvinte Negru respunde cu dorere:
«Dorința vóstră este întogmai și-alu meu doru.
Iubirea și credința și datina ne cere
Sé ne 'ngrijimu cu sufletu d'alu țerei luptătoru.»

Așa grăi și drépta la ceruri și-o ridică,
Și solii se re'ntórnă cu bucuría 'n sinu,
Că pân' la nouă luptă în urmă totu le pică
Din óre-care parte vr'unu ajutoriu străinu.
Er' Negru lângă sine cu feți aleși o sută
Pe cai fugoși ca vântulu la Severinu plecá.
Moșu-Albu ca sântu părinte în rassă prefăcută
Elu singuru fără grige prin plaiuri străbătea

Er' sórele când cerulu inundă cu lumină,
Ilinu spélându-și fața la limpedu rîușoru,
Cu ochii 'nfiți în ceruri se rógă și se 'nchină,
Se 'nchină și se rógă cu sufletu arđătoru,
Și toți cu elu înalță ferbinte rogăciune.
Er' când Ilinu încheiă adâncă ruga sa
Din graiu așa grăesce cu dulce religiune,
Și vorbele din rostu-i ca mierea rîurá :

«Scolați, o! fi, cu toții, și sântele-oseminte
A' celoru ce cu Tatálu în ceruri s'au unitu,
(Căci îngerii din ceruri le iesu cântându nainte
La cei ce pentru țéră luptându-s'au moritu!)
Sé-le-adunămu din câmpuri și 'n locul cu verdéță

In dulcele repaosu doiosu să-i așed amu
 Și l'ale loru morminte, cum datina ne 'nvață
 Er' inima ne cere, mărindu să ne 'nchin mu ;
 Căci nu-i mai s ntu și dulce, ca cei remași în lume
 Să caute cu iubire de cei ce s'au trecutu ;
 Cu c tu mai multu d'aceia și-a' loru mărețe nume,
 Cari pentru noi și țer  oștindu-s'au cădutu. »

Așa grăi ; prin  ste s'audu ad nci suspine,
 După suspine gemetu și-unu vaeru pl ngerosu,
 Căci nu-i amaru pe lume, dec tu s  veđi cum vine
 Și p'unu iubitu se 'nchide mormentu 'ntunecosu.
 Și suspinându mulțimea pe câmpuri se resfiră.
 Deschidu unii morminte glii negre restornându,
 Er' alți sântele sarcini aceloru ce periră.
 Le p rt  și le-aședă gem ndu și l crem ndu.
 Mai alții mergu și tai  din culmile petr se,
 S  'nalțe pe morminte, brađi 'nalți  ncetinați,
 In care să opréscă și borile doióse
 S  pl ng   i și nópte pe feții neuitați.
 Când ei veniau din codri ajungu pe Dalba 'n cale,
 Pe Dalba cea frumósă, minune pe p m ntu,
 Care-o născuse G na în  iua de Rosale,
 Când lumea-i numai flóre, mirosu alu lumei v ntu,
 Și 'n  ori de dimin ță o scaldă 'nt iu din t te
 In limpeđile unde  ntortului Cibinu
 Și-adună frumuseța Frum seloru la t te,
 Ce nóptea-atunci se scaldă în r lu viorinu.

Pe capu cu albă corfă, în corfă pâne albă
Și lângă pâne faguru ca flórea mirosindu,
Urcioru cu vinu în stânga, mergea, mergea cea Dalbă
Cu drépta 'n brâu la tēcă din póle sfârăindu.

Er' Vișinu prindêndu vorbă din graiu așa grăesce :

«Dar' bunu ajunsulu, soro! Ce doruri mi te batu
De-ai luat'o singurică și calci așa cerbesce,
Cātu par' că tótă lumea în urmă-ți s'a scolatu ?
Vr'unu frate séu pe tatálu cobori să cauți tu dóră,
Séu vr'unulu alu cui nume l'ascunđi adâncu în sinu?
Și pași și ochi întórce-ți, întórce, soriórá,
Nu-su pentru ochi de fete cruđile ce vinu !
In sânge 'nótă câmpulu, ér' aeru 'n suspine,
Și-abia portămu, noi ómeni, amarele doreri !
Lăsați-ne-acum noue, căci noue se cuvine
Sě punemu glia verde p'a' lupteloru vederi,
Și când vomu bate parulu în nouele cămine,
Sorori, iubite, mame, din plaiu veți cobori
Și veți vėrsá doióse și lacrimi și suspine
Pe sântele morminte celoru ce n'oru mai fi,
Și stringe-veți la sinuri pe cei ce-oru să mai fiă,
Și veți aprinde foculu în dulcele căminu!»

Grăi, ér' Dalba 'ntórce cu-adâncă doióșfă :

«Sě dee domnulu sântulu sě-ți mérgă vorba 'n plinu.
Curêndu sě punemu parulu și sântulu focu în vatră
Și furca 'n brâu și pașulu în noue urđitori ;
Sě numėrămu, noi estea, fuiórele din pétră,

Voi albele mióre și blândii trăgători.
Dar' când voi pentru țeră vërșați alu vostru sânge,
Noi n'avemu óre dreptulu nici lacrimi sã vërșamu ?
A vóstrã e mărirea pe câmpuri a vë 'nvinge,
A nóstrã e dorerea doiosu sã vë cântãmu.
Și eu nu cautu vr'unu frate și nici p'alu meu părinte,
Și frate și părinte de multu ei și-au schimbatu
Vięta pentru țerã ! — V'aduceți, nene, — aminte
Când Domnulu cornulu d'auru în țer' a resunatu
Și-a țerei mândrã flóre d'unu doru ascunsu încinsã
Alérgã tótã 'ngiuru-i din munți și din câmpii,
Și la Cibinu s'adunã pe cea câmpfã 'ntinsã.
Eram privindu din pórtã cum sta ei mii de mii,
Părea că de prin codri toți feții coborise ;
Frumseța și-a'loru arme vederile-ți luã,
Și nu sciam vëdu óre séu dusã suntu pe vise,
Atãtu de dulce lumea atunci mi se părea.
Și noue țile 'ntr'una veniau, veniau totu unde,
Părea că și pãmëntulu supt ei s'a ostenitu,
Cãci l'auđiai cum geme ; și te mirai că d'unde
Așa mãrire d'ómeni se póte d'a ieșitu.
Când sórele din Surulu a đecea órã luce,
Din ce în ce pãmëntulu mai greu se sguđuia,
Și sórele pe ceruri când ajunsese 'n cruce
Și Riscogelu cu Moții departe strălucia.
Și nu 'ndeșertu 'nainte venise-i încă vâlva,
Cãci n'a vëđutu pãmëntulu alu doilea ca elu.

Ajungu apoi Grăunte și cu Geranu din Ilva,
Și dintre toți în urmă veniá, veniá Cinelu.
Frumoși erau flăcăii, părea că vedu în viेतă
Minunile ce buna copilă-mi totu spunea,
Dar' pe Cinelu vedându-lu, d'odată focu și gheață
Prin sinu, prin tótă ființa, trecea, mă 'nfiorá.
Fugiam dela fântână cu cofele-albe 'n brațé ;
Descălecându elu vine și-mi ție linu riđendu :
Copilá, ochi de murá și trandafiru în față,
En dá-mi sě-mi stimpěru foculu! (Și-acum l' audu
grăind!)

Ce-am faptu, ce-am țisu, eu nu sciu. . . . părea că-su
p' altá lume,
Și când s'a dusu. . . in degetu mă vedu cu-acestu inelu.
Părea că la plecare mi-a țisu curatu pe nume :
Primesce-lu, dalbá fatá, de doru dela Cinelu !
Și mi l' a datu, îmi pare, c'o vorbá ne'nțelėsá :
D' a ruginí inelulu sě scii că voiu morí!
Atunci eu o păsturá cu pui pe margini trasá
O scotu nu-ș'-cum din sinu-mi. . . și elu pe roibu peri.
Și ét' acum inelulu mi-a ruginitu în degetu,
Și-alergu ca mai odatá sě vedu p' alu meu Cinelu!
Nu l'ați vedutu, o! spuneți, e mortu séu încá-i vegetu?
Ușoru e d' a-lu cunósce, că-i trasu ca prin inelu,
Ca spuma-i a lui față, ca spiculu musteciórá,
Și pėná de corbu pěrulu, ér' ochii murá suntu,
Și-unu arcu ca luna-nouá pe umeri înfiórá,

Supt elujocă 'n neastimpăru unu fētu nebu nu de vĕntu.»

Ajungu cu toți într' astea pe câmpulu de dorere
Și respunđendu i ȕiseru : «Ilu scimu, l'amu cunoscutu,
Și veđi colo movila, alĕsa lui potere

Acolo mai în urmă sfărmându noi amu veđutu.»

Așa grăiră ; Dalba se 'ndréptă 'n acea parte
Și merge Dalba merge, dar' fața-i se păliá,
Er' sinu-i de dorere părea că 'n mii se 'mparte,
Atátu a' morții forme cumplite s'arĕtá.

Pe unde Dalba trece, cu faguru, vinu și miere,
Pe cei ce gemu în sânge la vieță-i ajută,
Dar' când lângă movilă . . . se curm' a ei potere,
Dorerea, mortu sĕ-lu védă, la sufletu o secá.

Și étă prin cadavre i pare că zăresce
P' alu ei Cinelu în sânge . . . ea cade p' a'lui sinu . . .

Se plânge și se frânge, se bate, se bocesce.

Lui étă peptu-i bate, începe-a suflá linu,
Incetu ochii deschide și caută cu mirare
Și mâna vrĕ sĕ-i tindă, dar' cade 'nfrântă jos,
Incĕrcă sĕ vorbĕscă, dar' lângeda suflare

Se stinge p' a' lui buze cu-unu gemetu dorerosu.
Nici vinulu, foculu vieței, nici fagurulu de miere,
Nici rĭulu viu de lacrimi, nici focu de sărutări,
Nu potu se mai aprindă a ȕileloru potere,
Nu potu s' alunge-a' morții geróse tremurări.

Când pe Cinelu aicea se plânge și se frânge,
Ea pe Cinelu ilu vede venindu pe câmpu, venindu ;

Căci nu-i Cinelu acesta pe care Dalba-lu plânge,
Ci fratele lui gemenu, Viorelu zăcea morindu.
Ca doi luceferi frații ei semână 'ntre sine,
Și mama loru acasă în frunte mi-i căniă.
Ea nu-i putea cunosce ori-cătu căută de bine,
Căci unulu numai singuru ei amēndoi părea.
Er' când Cinelu s'apropiă, ea caută mărmurită,
Când la Cinelu ce vine, când la Cinelu zăcându ;
Nu scie de viséză séu mintea-i rătecită,
Pe celu ce mortu ea-lu vede, ilu vede și trăindu.
Nălucă necurată ea crede-atunci c'o cercă,
Și când Cinelu s'avântă s' o string' aprinsu de doru,
La tēcă-aruncă mâna și rapedu drépta 'n carcă
Și-adâncu în peptu i plântă cuțitul lucitoru.
Cinelu pālindu se 'ndoiă și-atunci din sinu i-arétă
Păstura 'mpuiorată, ce Dalba i-a fostu datu.
«Primesce, Dalbă, darulu cu viéța mea d' odată,
Căci tu viéță nouă mi-ai datu și tu mi-ai luatu.»

Așa grăindu elu cade (neasemēnată sórte !)
Pe Viorelu și-lu vede . . . ilu stringe l'alu seu sinu,
Ei gemeni in viéță și gemeni și la mórte,
Și-adâncu gemēndu în ceruri își suflă viéța linu.
Er' Dalba 'nmărmurită, ca dintr' unu visu resare
Și-atunci i se 'nlumină că-i faptă și nu-i visu,
Că Viorelu i-acela ce ei Cinelu i pare,
Dar' trista rătécire târđiu i s'a deschisu.
Și caldu încă de sânge cuțitu 'n sinu își plântă

Și cade 'mbrățișându-lu : Cinelu, Cinelu, strigându.
Er' când mormântătorii i punu sub glia sântă
Senini erau la față și toți păreau rîdendu.

Er' Dochia 'ntr' acestea vîdendu pe Negru 'n cale
De nou și-aprinde dorulu sê sfarme pe Români.
Ca vulturulu cobóre din piscurile sale
Și 'n visu lui Danu s'arétă ce dormitá pe mâni,
Căci Grigile pâlite ce 'ngiuru de tronuri sbóră
Pe Somnu mîngăitorulu departe-lu alungá,
Și stându atunci nainte-i cu vorba-lu împesóră
Urđindu cu măestriá, și-așa din graiu grăiá :

«Tu dormi, o! mare Dane, nu veđi că lângă tine
Invingerea așteptá sê vedá brațulu têu
De nou cum se ridicá și-asterne 'ngiuru de sine!
Deșteptá-te, te 'nalță, ascultá sfatulu meu!
Vêdendu că nu-i potere pe câtu i-a lui dorință,
Multu înțeleptulu Negru a luat'o la picioru,
Đicându l'ai sêi că merge s'aduc' ajutorință,
Da 'n faptá sê nu vedá cum pere-alu seu poporu,
Căci Fómea, sora Morții, adâncu prin ei cosesce,
Și sufletu și potere s'au stinsu în a' loru sinu,
Și Riscogelu e numai ce-i ține și-i opresce
Și negrele blăsteme bătrânului Ilinu.
O loviturá numai și voru perí cum pere
Vêrtegiulu ce se 'nalță și se risipe 'n vîntu.
In somnu acum cu toții alin' a loru dorere,
Te scólá și-i așterne la fragedulu pămêntu !»

Grăi, ér' Danu tresare și caută cu mirare,
 Și-o umbră luminósă în aeru se perdea.
 Er' elu aprinsu la sufletu de noua-și arătare
 Iși chiamă căpitanii și-acestea le grăiá:

« Abia 'nchisesem ochii și-o vóce minunată,
 Ca cerulu și pământulu departe d'alu nostu graiu,
 Grăindu aceste-mi dîse: sê mă ridicu îndată,
 Căci negru lăsându óstea a luat'o peste plaiu ;
 Er' Fómea, sora Mortîi, mereu l'ai lui cosesce,
 Și sufletu și potere s'au stinsu în a' loru sinu,
 Și Riscogelu e numai ce-i ține și-i opresce
 Și negrele blăsteme bêtânului Ilinu.—

Așa grăindu, din somnu-mi resaru cuprinsu d'uimire
 Și-o umbră luminósă în aeru vedu perindu.
 Și nu potea sê fiá cea dalbă nălucire
 Decátu unu solu din ceruri aicea coborîndu.
 Vedeți cum însuși cerulu ne tinde-a sa potere,
 Și iadulu omu 'nvinge când ceru-i ajutoru.
 Deci nóptea când ajunge l'a treia priveghiere,
 Noi sê cădemu furtună de nou asupra loru. »

Grăi și căpitanii cuvântulu întăriră
 Și 'ntórseră 'n tăcere aprinși la locul loru,
 Și linu apoi prin óste toți armele-și înșiră
 Și-aștéptă ca și lupii doioși de nou omoru.
 Și când întăia óră cântară cântătorii
 Dănenii se ridică și plécă 'n cetinelu,
 Cum lupii mergu prin umbre se 'nșele lătrătorii,

Și fiă-care arma și-o stringe lângă elu.
Să nu resune 'n nópte și să le dè de scire.
Dar' Riscogelu de séra pe câmpu a 'naintatu
Pe Ușurelu și-Urechiă s'asculte 'n neclintire
Și 'ndată să-s'avênte să spună ce-au aflatu.
Urechiă tótă nóptea pe iérbă 'ntinsu ascultă
Și tótă nóptea soțu-i pândesce p'unu delșoru.
Urechiă-odată simte mai multă, totu mai multă
Nelinisce sub iérbă și-unu sgomotu vuitoru ;
Nelinisce și vuetu cu 'ncetulu s'ageresce.
Lui Ușurelu i pare, cu ochii lui de rîsu,
Că vede peste-o culme cum ceva șiruesce,
Alu cărei vêrfu nainte lu 'ntrevedea deschisu.
Și elu urechia-și pune și-ascultă, linu în iérbă,
Totu ascultându i pare unu sunetu c'ar' simți ;
Pămêntulu totu mai tare începe-apoi să férbă
Și fiă-care-atuncea la fugă se câmpi,
Și Ușurelu ca vântulu venindu în óste spune,
Și 'ndată toți s'așéđă pe valuri așteptându.
Dănenii vinu lupesce ; tăcere de minune
Domnesce 'n óstea 'ntrégă și tóte paru dormindu.
Er' când ajungu supt valuri unu zingănitu detună
Și-unu nuoru de săgete se sparge-asupra loru,
Er' depe pórtă rumpe o rapede furtună,
Međinu și cu Delianulu cu-unu roiu omoritoru.
D'asupra și supt valuri s'aprinde négra luptă,
De trei ori cêrcă Saronu pe valu a 'ncălecă,

De trei ori elu recade cu spada 'n doue ruptă,
Și totu de una nouă la cineva-i smulgea.
De nou când cercă, Tatulu cu ghioga-i nodorósă
In creștetu ilu trăsnesce, elu cade vêrtegindu,
Și-acî erá sê-lu afle ursita 'ntunecósă,
Ai sei înse luându-lu se ducu cu elu gemêndu.
Er' Tatulu depe valuri s'aruncă prin multîme
Și din fetésca-i ghiogă mii morți elu seméná.
Asemenea saru alții și-a spadei agerime
Prin șirurile dese ca cósa se ducea.
Supt a lui Tatulu ghiogă cadu Mamurá și Langra,
Haghiru și Cargu și Ramza, Sartacu și cu Cedanu.
Međinu c'o lovitură pe Pleșulu și pe Mangra
Cu mórtea-i înfrătesce, ér' 'naltulu Trestianu
Cosiá părea că taiá la trestiá pe baltă.
Julanu c'o lovitură pe Mircu și pe Pelinu
D'odatá i trunchéză, ér Măricelu și Daltá
Străpunși prin peptu cădură de spada lui Candinu.
Precum doi lei s'aruncă turbați și ruptî de fóme,
Căci noue đile 'n codri nimica n'au aflatu,
Asupra unei turme, și scuturându din cóme
Și-urlându de bucuriá sfășiá 'nfricoșatu:
Așa Nuorașu și Marcu sfăramă cu-a' loru spade
Și strigă prin multîme p'ai loru îmbărbătându,
Și cine d'unulu scapă supt brațulu altui cade.
Așa ei mergu pămêntulu cu morți acoperîndu.
In resăritu într'astea a dimineței zare

Incepe să-se verse sfiosă prin eteru,
 Er' stéua dimineței pălesce totu mai tare
 Și stelele de spaimă și-acoperu fața 'n ceru.
 Infrânși atunci Dănenii începu a se retrage,
 Din pași ajungu în fugă, din fugă spăimântați
 Se ducu cum duce vântulu, când ageru tómnă trage,
 Popórele de frunđe pe câmpii desfoiați.
 Și remânea atuncea și Danu și-a lui mulțime
 Pe câmpuri în țerină alu morții secerișu,
 Dar' se lăsă d'odată o nouă 'ntunecime
 Acoperindu pământulu cu-unu negurosu desišu,
 Cātu omu pe omu aprópe și-abia se mai zăresce,
 Și 'ndată perdu cu toții și-apusu și resăritu
 Și médă-ți și-nópte, și-abia numai orbesce,
 Incepu a se retrage de unde s'au pornitu.
 Negrenii pe cadavre în calea loru se 'ndréptă
 Și-ajungu napoi în óste de sânge șiroidu,
 Atâta fiă-care sfărmase cu-a sa dréptă,
 Dar' mulți și dintre dênșii căđură sfărímându.

Er' Riscogelu, ce fulgeru cu spada s'avéntase,
 Pe Danu pintre mulțime părù că-lu auđi
 Imbărbătându la luptă, și din cătro sunase
 Ca Mórtea 'mpelițată turbându se răpeđi.
 Intr'astea se 'nđoresce prin negura cea désă
 Și Riscogelu nainte-i fugindu pe Danu zăriá.
 Danu nu erá elu înse, ci Dochia formasé
 Din negur' a-lui formă voindu a lu înșelá,

Și forma-i înainte cu câți-va pași s'avântă,
Er' Riscogelu în urmă-i tună și fulgeră,
Dar' nu-i sê-lu pót' ajunge ori-câtu elu se frământă,
Acum-acum elu înse credea că-lu ajungea.
Lui Riscogelu d'odată fugindu unu murgu i-apare,
O săritură numai și elu l'a 'ncălăratu,
Când étă... pe Danu încă ilu vede cu mirare
Asemenea călare p'unu vênțeșu ne'nfrênatu.
Dar' i părea că murgulu pământulu nu-lu atinge,
Așa tăiá prin aeru de rapedu și ușoru,
Și-acum acum elu crede, că spada 'n Danu o 'ntinge.
Acum înse fugarii schimbasse fuga loru,
Căci Dochia în cale șoimanii le scosese,
Și ei încetu cu 'ncetulu aripile-și scotea
Și 'n urma gólei forme ce 'n cale-i trimisese
Pe Riscogelu acuma ca vântulu ilu ducea.

L'apusu unde la ceruri se 'nalță Retezatulu
Și fruntea-și încunună cu fulgere și nuori
Ș'ascunde-unu antru negru câtu munții ținu d'a latulu
In care mii cotișuri se 'ncurcă mii de ori,
Și-acolo cine-odată intrá — perea din lume.
Elu fus' odată cuibulu bălaürului cumplitu,
Ce țerile d'o parte și d'altă fără nume
Indelungate timpuri prădându le-a mistuitu.
Și-aici, când se scolase cu spade, lănci, topóre,
Intrându mii feți odată bălauru-au rēpusu,
Dar' dintre toți nici unulu nu mai ieșiá la sóre,

De nu-mi urmau în tóte, ce-unu moșu bătrânu le-a
spusu :

Ca ei se-și duc' o iépă cu mânzulu după sine,
Și la întrarea 'n antru, pân' încă n' oru întră,
Sě taiă mânzișorulu și sě-lu astruce bine,
Er' iépa sě și-o ducă cu ei câtu voru âmblă,
Căci ea, 'ntornându, i-a duce pe unde 'ntâiu întrase.
Așa din antru iépa cu dorulu după elu
I-a scosu, și toți intors' au voioși l' a' sale case.
Aicea cu fugariulu ajunge Riscogelu,
Și Danu sborându 'nainte-i în pescere dispere,
Er' Riscogelu în urmă-i ȃicându: «Acum l' am prinsu!»
Prin pescere s'afundă și-odată din călare
Se vede că-i pedestru d'o nópte-adâncă 'ncinsu.

Intr'astea Danu cu óstea-i acóperitu de cétă
Se trage ér' în castre. Dar' Danu nu se 'nfrângea,
De nou elu caută 'nvingeri în mintea lui sumétă,
Cu-o nouă măestriă se 'ncérc' a-i sfărímă.
Erá unu omu în óste cu numele Deségă,
De nascere elu însuși din Făgărașu venitu,
Și d'acolo fugise, căci elu vieța 'ntrégă
Din frageda-i junιά mereu a totu lotritu,
Și 'n urmă-lu judecase bătrâni bunu de țépă.
Așa, trecându elu codri, aici s'a aședatu;
Ca d' urmă sě nu-i dee și-aici de nou sě 'ncépă,
Numirea din Deségă în Códă și-a schimbatu.
Și blându ca și porumbulu erá elu peste ȃiuă,

Cu fața rușinosă, plecatu, lingușitoriu,
 Dar' plinu de mii cărnele, câtu nu-lu loviai în piuă,
 Er' nóptea decâtu féra mai crudu, mai răpitoriu.
 Intâiu prin umilință și dulce lingușire
 La Danu elu se făcuse din toți celu mai plăeutu,
 Er' prin răpiri și-omoruri cu-a domnului seu scire
 Și celu mai bunu, și 'n urmă și celu mai de 'ncređutu.
 La sine Danu ilu chiamă și-apoi așa-i cuvântă :
 «Cunosci Făgărășenii cu capitanu Mailatu ;
 La luptă săricarii, cum scii, nu prea se 'mplântă.
 Ori nu s' ar' poté cumva sê-i tragemu l' acestu sfatu :
 Când voru veni la veghiă p'ascunsu ei sê ne lase,
 Și noi întrându în óste sê stingemu pe Negreni.
 Er' eu pentru resplată le dau moșii și case
 Și fiă-cărui încă și patru bouleni,
 Er' lui Mailatu eu dá-voiu moșfă boeréscă,
 Și-lu voiu 'nălță în țeră întâiulu meu boeriu ;
 Ca elu și-a lui semință mai multu sê strălucéscă,
 Chiar peste-a' țerei bunuri l'oiu pune vistieriu.»

Așa grăi, ér' Códă i đice 'n umilință :
 «O ! luminate Dómne, de multu am cugetatu,
 Că hemesiții estia cu ceva iscusință
 Eu ași poté de Negru ușoru sê mi-i desbatu.
 De séră, mare Dómne, eu mă străcoru în óste
 Și mâne îți voiu spune de totu ce-oiu fi făcutu,
 Căci cu Mailatu în urma totu credu c'o sê-mi dau
 cóste »

Aşa grăesce Códă. Cătu umbrele-au căđutu
Şi s'a 'nnoptatu pămëntulu, elu portu 'ndată-şi schimbă
Cu frigiū şi cu sarică şi plécă la Negreni.

Uşoru se fură 'n óste, căci elu în graiu şi 'n limbă
S'aséměná 'ntru tóte cu cei-alalţi Olteni.

Dar' sângerându din luptă Mailatu se re'ntorsese,
Şi 'n locu pe Negoită Nuoraşu le-a aşedatu,
Er' elu la portu şi faţă, aşa sórtea vrusese,
S'aséměná 'ntru tóte cu căpitanu Mailatu.

Er' Códă prin mulţime pân' la Olteni pătrunde,
Pe Negoită 'n parte şi nesimţitu trăgându,
Cătu nime sě 'ntrevédă, că dóră s'ar' ascunde,
Cu vóce prefăcută i đis' aşa grăindu :

«Măreţe căpitane, colea 'n apropiare
Aflai ađi o comóra ascunsă 'ntr' un tufaru;
De galbeni dalbi ca sóre e plină o căldare,
Şi spre credinţă, uite, ţi-aducu vre-o đece 'n daru.
Nu cumva sě ni-i iee, sě mergemu ca 'n veghiere,
Sě-i luămu punědu-i bine pe timpulu viitoriu.»

Grăi. Er' Negoită la Nuoraşu se cere
Şi plécă cu-alţi vre-o đece luându şi p'aflătoriu.
Er' când ajungu în fundulu unei vălcele-afunde
Şi tot' acoperită d'unu negru, desu tufariu,
«Aicea, đise Códă, comóra ni s'ascunde,
Intăiu sě scótemu înse lumină din amnariu.»
Şi-o scórtă de mesteacănu aprinse Códă 'ndată,
Apoi la toţi îngiuru-i privindu aşa grăi :

«Mărețe căpitane și voi alésă cétă,
Vě potu eu spune tóte ce 'n sufletu voi simți,
Ca frate cătră frate? Și decă totu ce-oiu spune
Nu v'ar' plăcé, sě fiă cum nici v'ași fi grăitu!»
Er' Negoită 'n sufletu întorsu cugetu-și pune
Țicându : «Așa sě fiă, cum nu ne-ai fi vorbitu!»
«Priviți la mine bine, urméz' atuncea érá,
Vedeți, eu suntu Deségă, și, credu, nu m'ați uitatu.
D'alu-de potăi bētrâne odată scosu din țéră,
Și-aici cu-a' vóstre rele mereu m'am frēmēntatu,
Și étă vinu acuma amara vóstră sórte
Cu punerea vieței, cătu potu, s'o mai ușoru
Și sě vė scapu de fóme, de panētu și de mórte
La cari aici v'aduse acelu vēnturătoru.
Priviți, Deségă însuși aicea vė vorbesce,
De care Domnulu vostru nici nóptea nu dormiá,
Dar' domnulu Danu elu scie Deségă ce plătesce,
Și eu în alu lui nume vė vinu a cuvēntá.
Elu vrě sě pună capetu vėrsărei lungi de sânge,
Ce-acestu nebunu alu vostru aduse peste noi,
Căci frați suntemu cu toții și 'n Danu sufletulu plânge
Vėđēndu cum noi de noi-și ne-adaugemu nevoi.
Când veți veni la veghiă, voesce Danu sě sciă,
Lăsá-ne-ați voi sě prindemu p'ai vostri căpitani?
Căci Danu dă fiă-cărui și casă și moșfă
Și fiă-cărui încă mai dă-i patru jugani,
Er' ție, căpitane, moșfă boeréscă,

Și te-a 'nălță în țeră întâiulu seu boeriu ;
 Ca tu și-a ta semință mai multu să strălucescă
 Chiar peste-a' țerei bunuri te-a pune vistieriu.
 Și ca s'aveți în mine încredere deplină,
 Vedeți, v'aducu aicea și-alu Domnului inelu.»

Așa grăindu, inelulu le puse loru în mână,
 Er' ei acum inelulu, acum priviá la elu,
 Și toți pe sub sprâncene se cumpeniá 'ntre sine.
 Er' Negoită 'n urmă-le ȕis' așa grăindu :

«Vedeți, de când cu Negru, s'a dusu alu țerei bine ;
 În lupte ȕi și nópte ne stingemu pirotindu,
 Și nu-i ajunse-atâta, ne scóse chiar din minte
 (V'am spusu, vă spunu și-acuma curatulu adevăru !)
 Să ne lăsămu căminulu și-a' moșiloru morminte,
 Și étă-ne-acum fluturi între pământu și ceru.
 Copii, soțfe, mame, ne moru cu toți de fóme,
 Er' noi aici ca fere, noi frați ne sfășiămu.
 De nu ne-oru poté 'nvinge, ei potu ca să ne-afóme,
 Și mâne séu poimâne ca câni să leșinămu.
 Vedeți, Negru 'ntr' o parte, Moșu-Albu se duse 'ntr' altă,
 Și Riscogelu în urmă se străcurá și elu,
 Și numai noi aicea remaserămu în baltă,
 Er' capu și mângăere Ilinu și Nuorelu ;
 Nuorelu să ne resfire pe câmpuri cele óse.
 Ilinu, alu nostru sufletu să ni-lu coménde 'n iadu.
 Destulu!... primimu cu toții cuvintele frumóse
 Și mâne Danu să vină, căci eu la veghiă cadu.»

Aşa grăi, şi soţii cu toţii se 'nchinară,
Şi dându cu Códă mâna periră prin desişu.
Dar' îndeşertu, o ! Dane, căci altu-cum se 'ntêmplară.
Aşa grăiá pe faţă, dar' cugetá furişu.
Er' Negoită 'n óste lui Nuoraşu i spune,
Şi Nuoraşu în sufletu la curse meditându,
Când séra se revérsă aşa la cale pune :
Cu-ai sei pe Negoită din óste trimiţendu
Ilu lasă sě veghieze, şi făr' ca Danu sě sciá,
D'a drépta şi d'a stânga aşedă luptători
Mai depărtatu de castre, când voru cercá sě viiá
Sě string' apoi ca 'n cleşte duşmanii 'ncređători.
Şi pe Međinu în drepta, Delianu în stânga-lu pune,
Er' Nuoraşu şi Marcu se 'mplântă la mijlocu,
Şi când tăcerea noptii pe lume-adâncu se pune
Dănenii vinu lupesce arđendu d'alu urei focu.
Delianu, Međinu i lasă departe se 'nainte
Şi 'ndat' apoi cu toţii i stringu, croindu, strigându,
Din drepta şi din stânga, din spate, dinainte,
Incâtu remănu ca pescii în vērşă trepédându.
Şi n'ar' mai đice nimeni, că omu cu omu se luptă,
Ci féră şi cu féră, Omoru cu-Omoru se frăngu.
Negrenii luptă 'n cugetu, că sórtea loru e ruptă,
Er' ai-lui Danu în doue : séu scapă séu se stingu.
Căruntulu şi Marmontă şi Marcea dela Luncă
Sfărmau din toţi atuncea mai cruntu, spăimântătoriu,
Şi Marcea prin amestecu turbatu vêrtegiu s'aruncă

Strigându: «Dar' unde-i Mailatu, mișelulu vîndătoriu?»
 Vêdendu Dănenii cursa și trista mórte 'n față
 Și cruđu loviți în frunte, napoi se 'nvêrtegescu,
 Și dup' unu cruntu încaeru pe mórte și viéță
 Infrângu în doue valulu celoru ce-i lăntuescu.
 Și nu-lu frângeau, dar' înse unu vêrfu de spadă ruptă
 Adâncu în pulpa dréptă înfipse pe Meșinu;
 Deșertu cercá sê lupte, sê 'mbarbate la luptă,
 Doreri sfășietóre l'apucă și-lu reținu.
 Așa luptându în frunte Marmontă și Lucianulu
 Și sângerosulu Sangaru și Saronu și Bujoru
 Căruntulu și cu Marcea și Feru și Cămpineanulu,
 Acoperiți de nópte se tragu încetișoru.

Așa 'ntr' acestea tóte aicea se 'ntêmplase,
 Er' Riscogelu ~~de parte prin antru rătécia Cluj~~
 Și 'n urmă numai vede cum festa-i se jocase.
 Elu caut' apoi și cercă întórcere-a-și aflá,
 Și merge și totu merge și 'ntórcce și re'ntórcce,
 Pe jos, pe sus, în laturi cercându și pipăindu,
 Și stă și mai ascultă și ér' se mai întórcce,
 Dar' merge, 'ntórcce, ascultă, nimicu descoperindu.
 Mai merge, și d'odată unu fremetu surdu s'aude,
 Și vijăe și vue ca vântulu bubuindu,
 S'audu bătăi în pliscuri, crăcniri resună crude,
 Și étă ochi prin nópte sclipindu și schînteindu.
 D'odată noue pajuri asupra lui s'aruncă
 Cu dorulu sê-lu împartă prin ghiare sfășiatu,

Numite Sgrebelunge de care câmpu și luncă,
Și vîi și secerișuri, nimica n'a scăpatu;
Pustulu se lățise pe câmpuri și pe plaiuri,
Căci turmele stinsese și paserile 'n ceru,
Chiar copilași răpise lăsându pe mame 'n vaiuri,
Cu clonțuri oțelite și ghiare lungi de feru.
Er' feții când în antru bălaurulu stinsese,
Ulmându ele cadavrulu la elu au alergatu,
Și 'ntórcerea ne-aflând'o aicea remăsese,
Și țera d'a loru plagă în urmă s'a scăpatu.
Pe Riscogelu acuma s'aruncă hemesite,
Elu înse spada stringe și 'ngiuru-i fulgerându
Delungu cu ele luptă și clantele-otelite
Chiar coifulu lui măestru le simte-adâncu tunându.
In urmă înse tóte în giurulu lui cădură
Și-unu crăcnetu plinu d'oróre și-unu hîrăitu cânescu
Făceau din negrulu antru, cumplitu dela natură,
Unu locu ce-lu cugetu numai și totu înmărmurescu.
Elu plécă și mai merge și merge fără spaimă
Cotindu încóce 'n colo prin negrulu labîrintu,
Și-alu pasuriloru sunetu, când singuru elu se 'ngaimă,
Când cu căderea tristă de picuri vîi d'argintu,
Ce lacrimă prin stânce și singuri mai mësórá
Lungimea fiorósă acestui negru hău.
D'odată i se pare, că nóptea se 'nviórá
D'unu tremuru linu de rađe, dar' éráși multu mai greu
Se 'ntunecă nainte-i, și éráși se răresce,

Și-apoi de nou se 'nchide, și multu mai neguros,
 Incâtu elu însuși crede, că numa-și nălucesce,
 Așa curênd chiar ochii perdu simțulu luminos.
 D'odată înse nóptea d'o lină zare 'nflóre,
 Și zarea se desvóltă prin nópte 'ntreșându
 Lungi fire auróse, cum aurosulu sóre
 Trimite-a' sale rađe noianulu îndorindu.
 Lumina totu mai tare albesce și 'nfloréscé,
 Unu aeru se revérsă divinu mirositoriu
 Și-unu cântu doiosu și dulce atátu îlu îndulcesce,
 Cátu elu prin raiu d'odată se pare călătoriu.

Aici e locuința Mărgenei cântătoare,
 Minune pintre ținne de farmecu și de cântu,
 Și ea țesea 'n stative de petri soritoare
 Trăgându suveică d'auru, vatale lungi d'argintu,
 Bătându bătăle d'auru prin fire arginție ;
 Cântându țesea ca vântulu, țesându voiosu cântá.
 Er' Riscogelu în cale-și s'opresce făr' s'e sciá
 Și 'nmărmuritu ascultá, dar' ascultându visá
 Atunci Mărgéna 'n aeru ființă omenéscá
 Simțindu îndată sare din scaunulu de rubinu
 Și : « Cine se 'ncumete aicea se pășéscá ! »
 Ea strigá și ca valulu se sbate dalbu-i sinu.
 Er' Riscogelu nainte-i se 'nchiná și-i grăesce :
 « Nemoritóre ținná, aici unu rătécitu
 Iți vine și se 'nchiná și sórtei mulțumesce,
 Că lui în hăulu negru o stea i-a resăritu,

Și Riscogelu mă chiamă, cari vëdu voiosulu sóre,
Er' mama mea-i Albuna ce șede locuindu
In pescerea din care începe-a lui vultóre
Arieșulu ce se vérsă pământulu aurindu.
Se póte c'alu ei nume nu-ți sună 'ntâia óră,
Căci ea de multu ڃilesce și multe-a petrecutu,
Și plaiurile-acestea câtu țerile 'ncungiórá,
In lungu și 'n latu pe tóte âmblându le-a străbătutu.»

Elu ڃise și Mărgéna cu buze ridětóre
Și rumenindu ca rosa din graiu așa-i grăi:

«Bine-ai venitu aicea, dorite fețóre,
De multu mărețu-ți nume Mărgéna-lu auđi,
(A plaiuriloru ڃirne așa îmi ڃicu pe nume).
Și multu mă miru ce vënturi aicea te-au adusu.
Aicea cine vine se stinge depe lume,
Elu nu-și mai află calea se 'ntórne éráși sus,
Decumva lui în cale nu-i scóte-o bună sórte
Vre-o ڃirná sě-lu îndrepte de unde-a rătécitu,
Căci singure cunóscemu aceste căi întórte.
De nou dar' Riscogele, îți ڃicu: Bine-ai venitu!»

Așa ڃicându Mărgéna o mână dalbă-i tinse
Și suridëndu ilu duse p'unu așternutu de flori,
Er' o măéstră mésă naintea loru întinse
Măncări și beutură de cei nemoritori.

«O! scumpe Riscogele, Mărgén' atunci i ڃise,
Astimpără-ți și-alu fómei și-alu setei tale doru.»
Și ea, cu ochii flacări și buzele suríse

Și dalbe mâni de spumă și sinu tremurătoru
Mereu mâncări i tinde divinu mirositoare,
Mereu din cupa d'auru i tórnă focu de vinu
Și las' a' ei frumsețe de minte răpitoare
S'apară, sê-i suridă prin rarulu vêlu seninu
Supt care ea sfiósă se face-a și le-ascunde.
Er' ochii, vênătorii, cu-atâtu mai viu ochescu
P'a' grațieloru plaiuri cu câtu nu potu pêtunde,
Căci grațiile-ascunse ca dorile 'nflorescu!

Dar' nu 'ndelungu înflóre cerésca loru vieță,
Căci đirnele-mi aflară ascunsele plăceri,
Și fiă-care 'n sufletu arđându d'a loru dulcétă
Prin resbunare 'ncércă s'aline-a' ei doreri.
E vechiu blăstemu în lume, nimicu sê nu ne dóră
Mai tare, de când altulu vedemu că-i fericitu,
Nimicu s'urîmu mai negru, ca cerulu când înflóră
Cu grații séu lumină unu chipu alu seu iubitu!
Așa și-atunci îndată l' Albuna-mi alergară
Și spunu mai multe câte-su în ceru și pe pământu.
Albuna, cum e mama, cu inimă amară
Incalecă pe cerbu-i și-alérgă ca pe vântu,
In pescere cobóre și 'ncetu încetu pășesce
Și 'n fericiri i află pe dalbii iubitori;
Unu țipetu ageru scóte câtu pescerea vuesce,
Er' đirnele 'mpregiuru-i rideau din ochișori.
Și Riscogelu și dalba-i din lina fericire
Resaru și fiă-care privesce mărmurindu.

Albuna stimpărându-și intâia sa pornire
 Așa din graiu grăesce doiosu și-amaru certându :
 «Și tu aicea, Gele? Tu fiulu meu ești óre?
 Ba nu, căci elu îmi ȃise așa când a plecatu :
 Mă ducu s' adunu în lume cununi neperitóre,
 La tin' când voiu întórce să creȃi că-su împěratu
 Și tu să fii acela? Tu fiulu meu, muerce?
 Mărirea nu se caută in brațe la femeii!
 Cin' vrè s'o aibă, 'n lupte, în mórte să și-o cerce ;
 Pentru bărbați e gloria, iubirea-i de mișei!
 Nu-i Riscogelu acesta, e numai alu seu nume,
 Și scórța lui e numai, ér' sufletulu s'a stinsu !
 Credeam că-i elu .. elu însè mai multu nu e pe lume !..
 Eu nu mai sunt aȃi mamă!.. s'a stinsu și nu l'am plânsu!»

Er' Riscogelu atuncea și-apasă coifu 'n frunte,
 Incinge lunga-i spadă și ȃice-așa grăindu :
 «O! mamă, scumpă mamă, din mii de lupte crunte,
 Ce le-am luptatu pân' astăȃi nimicu nu-i fi sciindu ?
 Și pentr' o ȃi séu doue de viétă moritóre
 A' mele fapte tóte, ah! tóte s'oru fi stinsu ?
 Și 'n aste ȃile încă o sórte 'nșelătóre,
 Er' nu a mea voință, aicea m'a împinsu.
 Luându pe Danu din urmă, turbarea mi s'aprinde,
 Și elu fugindu de fațã-mi aicea s'a ascunsu,
 Eu calcu în a lui urmă voindu de viu a-lu prinde,
 Dar' rătēcindu prin antru aicea am ajunsu.
 Er' tu vei scȃ, că nime d' aicea nu mai iese

De nu-lu conduce-o ȕirnă prin negurosulu hău.
Și n'a fostu fericire, că sôrtea îmi trimese
Pe una dintre ȕirne să 'ndrepte pasulu meu ?
Și sôrtea d' o alese să-mi fiă mântuire
Totu ea i-a datu și dreptulu la scurte fericiri.
In Riscogelu înflóre și-aȕi vechia lui simȕire
Și totu același sufletu de fapte și măriri !»

Așa grăindu, Albuna doiosu lu 'mbrăȕșeză
Și plécă, ér' Mărgéna remâne suspinându,
Er' cele-lalte ȕirne și plânse-o 'nvidieză,
Căci multu aru vrè și ele să fiă-așa plângându.

CANTULU IX

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU IX

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Negru ajunge la Severinu. Romanu întimpină pe Negru și se sue în curți încungiurați de bătrâni țerei. Negru cere ajutoriu. Dolfanu, unulu din bătrâni, se opune. Romanu închină țera, lui Negru. Ospetulu. Romanu naréză la mész visulu ce-lu avuse nóptea trecută. Lăutarulu Doranu dela Pindu cântă, între altele, faptele eroiloru macedo-románi. Făcându-se diuă Negru și Romanu plécă cu óstea din Severinu. Catalogulu óstei lui Romanu. Ajungu în codrulu fărmeacătoarei Sámbea. Frumșeța codrului. Palatulu Sámbei. Aventurile în palatu și în codru. Negru și Romanu iesu cu óstea din codru și trimitu pe Mestea-cănu cu unu despărțeméntu să apere strimtorile Oltului, ca se nu între Ungurii. Intr'aceea Moșu-Albu cutrieră și scólă pe Ro-

mânii dintre Milcovu și Nistru, cari și plăcă în ajutoriulu lui Negru. Dochia alérgă la Ciuma și-o rógă sê-i vină în ajutoriu. Ciuma plăcă, dar' la rogarea Cosinzenei, Austrulu se scólă și-o alungă. Dochia desperată se duce de se închină Ursiteloru și le rógă, celu puținu sê nu lase sê-se unescă toți Români. Moșu-Apeșu, Geniulu isvóreloru din Carpați, la ordinulu Ursiteloru chiamă Milcovulu și-i ordónă sê nu lase pe Români sê-se unescă. Când cei de peste Milcovu ajungu aci, Geniulu Milcovului apare din unde, i amenință, înflă undele și se iă după ei. Ei se reîntorcu. Limbă-dulce căștigă ajutoriulu Unguriloru Negru și Riscogelu se reîntorcu într'astea în óstz. Danu, ca sê mai delunge timpulu, până i voru sosi ajutórele, propune lui Negru sê alégă fîă-care câte șapte eroi și prin lupta loru sê-se decidă, care sê remână Domnu în țéră. Negru primesce, trimite însê pe Troianu sê apere strimtorile Prahovei, ér' pe Negoită sê-se așede din sus de Cetate.

Pe când acestea tóte curgeau așa d'o parte,
 Romanu bêtânulu încă se mișcă 'n Severinu
 Și 'n tóte părți în țéră alergători împarte
 Chiămându a țerei flóre sub vulturulu bêtânu ;
 Căci vuetulu de arme la Severinu ajunse
 Și mulți din astă parte, din cari urau pe Danu,
 Se ducu și-i spunu, că Negru prin munți la Danu pătrunse,
 Și-acum e timpu asupră-i sê sară și Romanu.
 Și sprintena junime de fapte doritóre

De prin câmpii și plaiuri la Domnulu alergă,
 Și plaiuri, văi și câmpuri de arme soritoare,
 Ca marea turburată, sună și schînteia.
 Și când Romanu bētrānulu pe calu-i albu de spumă
 Prin a' junimei șiruri alergă scāpērāndu,
 Cāci de-i bētrānu, și-acuma fugarulu mi-lu înspumă,
 Unu călărețu departe venia, venia sborāndu,
 Er' mai departe 'n urmă-i ca 'n dīlele tomnōse
 Vētegiuri pulberōse se 'nalță pān' la ceru,
 Mereu înaintēzā și fulgere luciōse
 Mai dese, totu mai dese se 'nșerpue 'n eteru.
 S'apropiā călărețulu strigāndu din depārtare :
 «Intrat'a spada 'n țēră și vine sāngerāndu!»
 Vētegiulu înse 'ntr'astea s'apropiā mai tare,
 Și ét' o cēt' alēsă în arme nfiōrāndu.

Er' Romanu cu-o săgētă de feți pe lângă sine
 Ca fulgerulu se 'niēptă și strigă spāimēntosu :
 «De unde, cine sunteți? De capu-i cine vine
 Și calc' a mea moșia își pune capulu jos!»

Er' Negru, sōre 'n față, din graiu așa grăesce :
 «De peste munți noi suntemu din Făgărașu plecați,
 Și domnu pe min' poporulu și Negru mă numesce,
 Și noi venimu la tine cum frații vinu la frați.»

Grāindu din scări de auru voioși descālecară.
 Supt ei părea că rīde totu verdele pāmēntu.
 Cu doru ei unulu cu-altulu de-lungu se 'mbrățișarā
 Și 'ndoioșăți cu toții sta fără de cuvēntu.

În fremetulu mulțimei în curte se suiră
Și-aici Romanu bătrânulu chiâmă bătrânii 'n sfatu,
Și după-ce cu toții ședându se liniștiră,
Scolându-se loru Negru așa le-a cuvântatu:
«Nemoritóre Dómne, aleși bătrâni de țeră,
Ce 'n grigile moșiei și 'n lupte-ați cărunțitu,
Mai grele, mai cumplite se 'nalț' acuma érá
Și lupte și popóre, și-asuprá ne-au pornitu !
Vedeți în giurulu nostru selbatica hunime
Mereu, mereu se 'ndésă, ne stringe totu mai greu ;
S'a stinsu Optumu mărețulu cu tót' a lui mărimé
Și chiar l' a vóstră pórtă ei batu acum mereu,
Și ți cu ți mai tare și 'n partea țerei mele
Sub mii și mii de forme încetu, încetu s'au tinsu,
Și nu cu-a loru potere ajuns' au sê ne 'nșele,
Cu-a nóstră neunire ei singuru ne-au învinsu.
Decând remasemu singuri odată macaru încă,
Uniți și toți unu sufletu, noi nu ne-amu mai luptatu,
Er' unulu câte unulu de-amu fi vârtoși ca stâncă
Sê 'nvingi, sê sfarmi dușmanulu delungu la nime-i datu.
A nóstră mântuire, ce-ar' mai poté să fiă
E tót' acum aicea, din Dunăre 'n Carpați.
Uniți aici cu toții nălță-vomu o domniă
De care-o sê remână dușmanii spăimântați.
Și noi avemu s'o facemu acum ori nici odată !
Audi, din méďă-nópte, vedeți de cătr' apusu,
Străine limbi se vérsă ca marea turburată,

Și desbinați ca mâne cu toți vomu fi apusu,
 Și celu ce-a 'ntinde pânza p'a noastră stinsă față,
 Vedeti, e Danu de care mereu a-ți sângeratu.
 Ca elu ne-atinsu sê-și țină domniă și viêtă
 Cu venituri, cu fére, mereu s'a 'ncungiuratu,
 Și-acuma soli trimise ca țera sê-și închine
 Maghiariloru, sê pótă mereu încă domni
 Prădându, storcându cu toții alu țerei dulce bine,
 Pân' viță și semință de noi nu va mai fi.
 P'acesta 'ntâiu sê-lu stingemu și venituri și feare
 Sê le-alungămu din țeră, și-unu mare viitoriu
 Va fi sê ne resară din Tisa pân' la mare
 Pe totu alu vechei Dacii pămêntu înfloritoriu.
 Eu tras' am a mea spadă și-am străbătutu Carpații
 Și-aprópe de cetate-i poterea mi-am plântatu,
 Și-acum alergu aicea, ca toți uniți ca frații
 O țeră sê ne facemu, unu tronu și-unu împêratu.
 Și cui altui se cade pe tronu sê strălucescă,
 Decātu, Romane, ție, ce-ai cărunțitu ne'nvinsu!
 Și pentru tine spada-mi în lume sê lucescă,
 Aici țî-o 'nchinu eu astăzi cu totu alu meu cuprinsu! »

Așa grăi, și 'n urmă-i Dolfanu apoi s'ardică,
 Din toți elu celu mai tinêru și elu celu mai avutu ;
 Prin marea-i avuțîă mărețu și tare 'n chică,
 Și, cum e legea 'n lume, totu elu mai priceputu.
 Elu își pusese 'n minte pe scaunu sê-se ridice
 Morindu Romanu și 'n urmă-i ne-avêndu din alu seu osu

Să-i calce la domniă; și 'nflându-se 'n cerbice
 Din graiu așa grăesce năspritu și ținerosu :
 «Acela ce nu pôte să-și țin' a lui domniă,
 Ba chiar o părăsesce la celu întâiu venitu,
 Eu nu potu înțelege cum ar' poté să fiă
 Să lupte, să restórne unu scaunu întăritu.
 Noi scimu, cu-a' nóstre viețe adesu amu încercat'o,
 Ce sórte dorerósă-i cu Danu a te luptá.
 De câte-ori elu țera cu ghiara-i ne-a cruntat'o !
 Séu dór' ni-i doru acuma de nou a ne-o 'ncruntá ?
 D' unu timpu acuma 'ncóce trăimu în liniștire,
 Amu începutu cu 'ncetulu în ori să ne venimu ;
 Să ne-aruncămu ér' țera în nouă risipire,
 Și noi între noi érá de nou să ne sdrobîmu ?
 Nu neunirea nóstră în lupta cu străinulu,
 Că sřășiári și lupte noi înșiși între noi,
 Ne-au frânt, ne-au stins poterea, și ne-au adaus chinulu !
 Să ne-aruncămu acuma în alte mari nevoi ?
 Séu după-ce cu toții noi între noi ne-omu frânge,
 Să pót' apoi străinulu pe toți încălecá ?
 Au nu-i acésta, spuneți, noi singuri a ne stinge ?
 Deci, Dómne, noi pe Negru, noi nu-lu vomu ajutá !»
 Așa grăi, și 'n sală unu fremetu surdu se 'ntinde,
 Căci unii voru cu Negru să sfarîme pe Danu
 Și până jos la mare pământulu a cuprinde
 Și-a re'nviá cu 'ncetulu domniá lui Traianu.
 Er' cu Dolfanu în frunte voru alții să remână,

Ei rođători s' ajungă, elu țerei domnitoriu ;
Și se temeau că scapă alu țerei bunu din mână,
Ce multu de multu acuma l' aștept' aprinși de doru.
Cum sună vântulu tòmna prin silhele uscate
Involburându la frunđe și ramuri svênturându
Și șuerându prin stânce, prin trunchiuri scorburate,
Incâtu pământulu însuși se simte tremurându :

Așa sună și curtea de fremetețe surde
Și până 'n temelă vuidu se sguduiă.
Romanu apoi s'ardică și 'ndată totu asurde,
Și răzimatu în sceptu-i din graiu așa grăiă :

«Acésta mi-a fostu sórtea în lunga mea domnire,
Când nu luptam afară, sê luptu aici cu voi,
Și-adesu cu-amêndoue : cu-a vóstră neunire
Și-a' celoru din afară și curse și nevoi.
Și sufletulu și brațulu eternu tăiatu în doue
De n' ar' fi fostu, eu singuru de multu mi-ași fi alesu
Cu Danu ori-câtu de fêră-i, și 'n locu acum de doue,
Unu scaunu pân' la mare, unu brațu și-unu înțelesu !
Străvehia-ne mărire de pere și se stinge,
Nu pere de poterea și numărulu străinu,
Ci patimile nóstre, ce nu le scimu învinge,
Ne smacină cu 'ncetulu, cum smacină-unu veninu.
Prin vindere se stinse domnia fericită
Din Mureșu pân' la Tisa mărețulu Optumu,
Se stinse, căci bêtrânii nu vrură sê-i trimită
A nóstre ajutóre, cum nu vreți nici acum.

Totu voi îlu mai lăsarăți pe Danu să mai domnescă,
Căci ca o pînă 'n aeru din scaunu îlu svênturamu
Cu Vrancea și Bărladulu, când vrea să le răpescă,
De ne-aruncamu asupră-i și mânia ne damu.
Remâne-acuma numai pe Negru să-lu înfrîngă
Și-atunci cu elu d' odată și noi aici ne-amu stinsu,
Căci cin' s'e-se mai scóle poterea să ne-o stringă
Și 'n ale nóstre pepturi s' aprindă foculu stinsu ?
Da, cine și de unde ? Căci totu ce mai remâne
Mai e Mușatu și Bogdanu, dar' și ei umbre mai ;
Cea négră neunire mănósele-și neghine
Le-a seménatu și-acolo și-au datu de multu în paiu.
Er' dup' atâtea lupte și viéță mai uitată,
Acum, vedeti cu toții, suntu matoru de mormentu,
Și cui credeam la mórte să 'ncredu bêtrâna-mi spată
Și dorulu de moșîă, de multu suntu toți pămêntu.
Din moși-strămoșii nostri mereu prin țeri se sună,
Că-unu fêtu-frumosu odată din munți va coborî
Și va 'ntrunî pe frunte-i a țeriloru cunună
Din Tisa pân' la mare, și-unu domnu va strălucî.
De nu mă 'nșelă faima și marea arêtare,
Ce-ađi nópte viitoriulu din ceruri mi-a deschisu,
Și-unu simțu ascunsu în sinu-mi d'adâncă 'ncredințare,
In Negru se 'mplinesce și faima și-alu meu visu.
Deci étă scaunulu țerei și stema ei bêtrână
Aicea ție, Negre, d'acuma le sântescu.
In singurulu têu sufletu și 'n singura ta mână

Și spada și moșfa voiosu le hereșescu!»

Așa grăi, ér' curtea de strigăte d' urare
 Ca valurile mării vuiá și tremurá,
 Și cari cârtiau nainte se 'ndés' acum mai tare,
 Atátu poterea póte chiar sufletulu schimbá!
 Eră Romanu bétrânulu scoțendu coróna-i pune
 Și spada descingându-și i-o 'ntinde lăcrēmându
 A' bucuriei lacrimi, vėđendu că pân' n'apune
 Moștenitoriu își află cum nu-lu doriá visându.
 Atuncea domnulu Negru lucindu ca sântulu sóre
 De voiá și potere, din graiu așa grăiá :

«O! neuitatu părinte și Domnu nemoritóre,
 Căci tată-mi ești d'acuma, ér' eu făptura ta,
 Cu-adâncu cutremuru astădi primescu din a ta mână
 Inalta hereșire, alu nostru viitoriu,
 Căci d' unde-oiu luá poterea și 'nalta ta lumină,
 S'atingu a ta 'nălțime și doru-ți arđetoriu?
 La unii le dă cerulu potere 'nvingătóre,
 Altora 'naltă minte, ér' altoru dulce cântu,
 Frumsețe dă la unii de minți fărmeacătóre,
 La alții le dă 'n horă picioru ușoru de vėntu ;
 Din tóte înse cerulu nimicu mai raru împarte
 Decátu d'odată minte și brațu învingătoru,
 Și fără d'astea 'n lume nu stă 'n a sórtei carte
 Nici țeră fericită, nici strălucitu poporu!
 Pân' Dunărea-și revérsă la vale-a' sale unde,
 Pân' Retezatu-și 'naltă mărețu fruntea 'n eteru,

Eternu a' țerei plaiuri de laude-ți voru respunde,
Eternu mărețu-ți nume vomu înălță la ceru !

Așa grăesce Negru, ér' într' acestea șerbii
Voióse mese 'ndată în 'nalta curte 'ntindu,
Și albi ca colilfa și sprinteni ca și cerbii
Cu dulci mâncări le 'ncarcă, cu focu de vinu le-aprindu ;
Și óspeții cu toții, bêtrâni toți s'aședă,
Și mâncă, beu, închină cu 'nalte cupe 'n mâni,
Căci multe-su dulci în lume, dar' vinulu când spuméză
Pămêntu și ceru deschide la juni și la bêtrâni.
Romanu apoi s'ardică și-așa din graiu grăesce :

«Din visulu d'astă nópte (de potu să mai đicu visu
Ce-acum în faptă viuă vedemu că se 'nđoresce!)
Mărêța đí de astađi de multu în ceru s'a scrisu.
Eram p'unu vêrfu de munte, părea că-i Retezatulu,
Er' pe d'asupra cerulu vióră de seninu
Se 'ncovăiá pe lume câtu veđi îngiuru d'a-latulu,
Și 'ntre pămêntu și ceruri dormiá unu aeru linu,
Și luminá 'n tăríă nu numai sântulu sóre,
Dar' stelele și luna ca totu atâța sori,
Cátu se părea d'odată și đí strălucitóre,
Și nópte dulce, lină, și recoróse đori.
Er' împregiuru departe, câtu ochii potu pătrunde,
Pe câmpuri gráne d'auru în valuri se vêrsá,
Precum în vêntu la sóre se vérs' a' mării unde ;
Și flori pe văi, pe plaiuri, ca stelele luciá.
Prin crânguri sburau paseri cu penele-aurite

Vărsându doióse cânturi ce te ridică 'n ceru,
Și cerbi vedeai prin codri cu córnelé 'nflorite,
Și florile de auru și d'auru alu loru përu,
Pe văi și pe costișe și câmpuri ca smaraldulu
Vedeam mii albe turme ca mari troieni de nea.
La méďă-ďi de unde se vérsă 'n lume caldulu
Unu rîu cu 'nalte valuri departe strălucíá,
Precum srtăluce véra în noptile senine
Pe ceru stelósa cale numit' a lui Traianu.
Din méďă-nópte altulu cu 'nalte valuri vine
Și turburile-și unde le perde 'ntr'unu noianu ;
Ostași în arme grele se primblă p'a' lui maluri,
Nuori pulberoși departe aparu mēnați de vēntu.
L'apusu pe 'ntinse șesuri unu rîu cu line valuri
Ca córdă d'arcu închide acestu cerescu pămēntu.
Er' altu 'ntr'aste doue din 'nalte stânci zafire
Se vérsă 'n spumegóse vērtégiuri de argintu,
Mari dealuri d'ambe laturi înfrân' a lui pornire,
Așa turbatu se vérsă din pesceri pe pămēntu ;
Și după lungu încungiuru s'amestec' amēndouē
Intr'o câmpíá verde p'unu móle patu florosu,
Fecióră blândă-i unulu ca dalba lună-nouă,
Er' altulu viu și iute ca mândrulu Fētu-frumosu.
La resăritu departe în mare recorósă
S' oglindă și se scaldă mărețulu, dulce plaiu.
In tóte-atâta farmecu și viéță mângăiósă
Incātu điceam în mine: Aicea suntu în raiu!

Când stam privind cu-uimire a plaiului frumsețe
Și mă căutam în visu-mi să vedu decumva-su eu,
(Atâtu erá frumseța și-a plaiului mândrețe,
Câtu visulu, însuși visulu, elu se 'ndoiá mereu!)
Din riulu celu din mijlocu d'odată vědu c'apare
P'unu calu cu pēru de sóre unu ageru fētu-frumosu
Invērtēgindu în aeru o spadă, cum resare
Amenințându pământulu cometulu spăimēntosu.
Indată de prin plaiuri, din riuri, din vâlcele,
Din codri și din câmpuri (să nu cređi nici věđēndu!)
Resaru lucindu în arme, cum séra mii de stele
Aparu întregu seninulu d'odată luminându.
La fētu-frumosu alérgă și 'ngiurulu lui s'adună
Și toți apoi prin codri s'aruncă ropotindu...
Disparu.... în aeru înse unu ropotu surdu resună,
Dar' totu mai linu.... și 'n urmă nimicu n'audu sunându.
Pe codri și pe câmpuri o cēță grea se 'ntinde
Și fulgere prin cēță ca șerpi se 'mpletecescu,
Unu vuetu, unu cutremuru pământulu ilu cuprinde,
Unu fiору, unu cutremuru în sufletu-mi simțescu.
Dar' dintr' odată cēța câmpia desvėlesce,
Er' în câmpă étă-lu mărețulu fētu-frumosu
Inaltu ca piscu de munte; supt elu se svėrcolesce
In țernă sub călcăiu-i unu monstru fiorosu.
Din méđă-đi din riulu cu valurile crețe
Și din apusu din riulu cu cursulu blāndu și linu
Se 'nalță doue đine ca doue diminēțe,

Când cerulu se deschide în aerulu seninu,
Și cea din urm' aduce corónă soritóre,
Și vinu și-mi încunună pe dalbulu fētu-frumosu.
Er' jos colo din mare o țină ca unu sóre
Se 'nalță și pășesce pe câmpuri maestosu,
S'apropiă și din sinu-i rotundu ca luna plină
Revérsă la picióre-i a' mărei dulci comori
De vii mărgăritare și rumenindu se 'nchină...
Și-atuncea mă deștéptă a' ținii dalbe ținii.»

Așa grăi, ér' Caplea cu-o sută d'ani în spate
Dintre bătrâni se 'nalță și ținii-ășa 'nchinându:
«O! Dómne, din a' tale vederi ne-asemăneate
O parte-o vedemu astăzi în faptă strălucindu ;
Și Domnedeu s'ajute, ca totu să-se 'mplinésă,
Și visurile tale și-a' nóstre vii dorinți,
Ca fii de fiii nostri în lume să lucésă,
Cum au visatu odată bătrânii loru părinți!»

Așa grăiau aicea și s'ospétau la mese,
Er' curtea gema tótă de tinéru și bătrânu,
Și s'ospétau asemeni, căci Domnulu le dedese
Și boi cu cóste grase și foi bătrâni de vinu.
In urm' apoi începe Doranu în curți să cânte,
Doranu ce se născuse departe sus pe Pindu
La turma d'oi neóse voiosului părinte ;
Și-odată la fântână Irina coborîndu
Lăsă copilulu singuru s'alerge 'n iérba verde,
Er' când se 'ntórce-lu află cu-unu flueru de argintu

Ce strălucia ca stéua ce 'n ȃori încetu se perde,
 Și când suflá în flueru mușiau eteru și vèntu.
 Elu Pindulu și Olimpulu cu vâile floróse
 La turmele-i neóse delungu a fârmecatu,
 Și s'adunau îngiuru-i a' codriloru Frumóse
 Și se 'nvêrtiau în hore cu brâulu deslegatu.
 Er' domnulu Vladu, ce 'n Minciu domniá plinu de potere,
 De fapte și mărire, la vechii Aromâni,
 Ilu chiamă Pa sa curte; și-atuncea de dorere
 Și-aducere aminte din dalbele loru mâni
 A' codriloru Frumóse i deder' o vióra
 Și-unu arcu cu córde d'auru din pèrulu loru întinsu,
 Și multu ele prin codri, în cugetu dóră-dóră
 Le-aude și se întorce, chiamându amaru l'au plânsu.
 Și multu la Vladu stătuse și luptele-i cântase,
 Ce pentru scumpa țeră mereu elu le-a bătutu,
 Er' bêtânindu, în urmă Doranu încă plecase
 Să cânte prin a lume minuni ce le-a vèđutu;
 Și 'n âmbletele sale la Romanu elu venise,
 Căci numele-i trecuse departe țeri și mări.
 Luându acum vióra trecutulul își deschise
 Și le 'ncepù doióse bêtânele cântări;
 Și 'ntâiu Mióra-laiă și Pècurariulu cântă
 Și Strunga-risipită și-a' ȃineloru iubiri,
 Și cântulu totu mai tare se vèrsă, se 'nferbêntă,
 Și 'ncepe-apoi să sune a' lupteloru porniri:
 Cum Vladu din Minciu se scólă, sumeții Greci dobóre,

Și stringe-apoi Atena în brațulu seu de feru,
 Și cum Aristu, nepotu-i, cetatea le 'nfióră,
 Și câți supt a' ei valuri de lunga-i spadă peru,
 Cu Rotocritu cum luptă, se stringe și se frânge.
 Pe Romanu apoi cântă cum pe Maghiari a frânsu
 Și trei ȕile pe Timișu s'au scursu valuri de sânge
 Și-o véră pe țermi corbii din piscuri au descinsu.
 Acestea și-alte cântă, ce nu se mai păstréză,
 Căci le-a 'nnecatu cu 'ncetulu alu ȕileloru noianu.
 Așa bătrâni și tineri voioși se ospétéză
 Și tótă sânta nópte ascultă la Doranu.

Intr'astea nóptea 'nchide stufósele ei gene
 Pe ochii mari de auru ce-abia veghiá 'n eteru,
 Și dalba Dorióră scolându-se a-lene
 Cu degete de rose deschide 'naltulu ceru.
 Cu ȕorile voiose din vechia Severină
 Ieșiau doi sori d'odată, și Negru și Romanu,
 Cu ei a țerei flóre încinsă de lumină
 Și-aprinsă de mână și ură grea de Danu.

În frunte calcă Vulturul cu cei ce beu din Cerna
 P'unu calu, schîntei în nare și aripi la picioru,
 Cu cei din Orȕu, din Baia, din Marga și din Sverna,
 Dela Clojani, din Górna, Cireșu și din Ponoru.
 Er' depe Motrulu rapedu și Jêlțele ierbóse
 Flăcăi ușori ca cerbii cu inime de leu,
 Cu arce tari de tisă, cu spade fulgeróse,
 Și-i pórtă 'n luptă Murgulu încălecatu p'unu smeu.

Er' Frunteșu Cernățeanulu, numitu și Brâncă-tare,
 Conduce pe cari ară grânósele câmpii
 Dela Cernetu la vale pân' la Cetatea tare
 Ce-acuma risipită s'ascunde pe sub glii.
 Zorelu din Igirósa conduce 'ntâia óră
 Pe cei ce ședu în codri de nuci mirositori.
 Nălbanu, ce cu privirea-i dușmanulu înfiórá,
 Din Severinu conduce arcași fulgerători.

Dar' cine-su feți-frumóșii înalți ca pinii 'n munte,
 Cu plete lungi pe spate, cu arcu zurătoriu ?
 Acestia suntu Jiienii, ér' celu ce calcă 'n frunte
 E căpitanu Cerbanulu de morți seménătoriu.
 In urmele loru calcă Mesteacănu vênătorulu
 De fére și de ómeni, cu iuți Părângani,
 Ce-adesu numai cu fuga în munte prindu căpriorulu,
 Căci ei ca 'n hătătură s'avéntă pintre stani.
 Pe cei depe Amărădea cu iérbă de mătasă
 Voiosu i duce 'n luptă Poghirciu din Adunați.
 Pe cei ce pascu și ară câmpia verde, grasă,
 Ce Jiiulu o adapă, Frumșanu din Afumați.
 Er' Lupu și Mărăcină, fărtați de traiu și mórte,
 Se ducu cu Romnicenii ca Oltulu vêrtegindu,
 Și cei depe Oltețulu, cu ei d' aceeași sórte,
 Cu Netedu căpitanulu în urma loru călcându.

Și cine nu privesce la voi cu minunare,
 Flăcăi cu spate late din vechii Romanăți ?
 Cari locuescu îngiurulu troianului celu mare

Și până la Tesluiu ce pere supt Ghimpați,
Portându cu toții arme și grele și bătrâne,
P' acestia-i pörtă Palmă din satulu Potopinu.
Aici Domnulu-de-rouă în ȃorile senine
Ajunsu în drumu de sóre topitu a fostu deplinu,
De unde-și luă și loculu doiósa lui numire,
Er' sórtea lui remase în doine resunându.
Și-acum s' arétă drumulu pe care-aprinsulu mire
In munți l'a lui mirésă mergea, veniá sborându.

Cari locuescu Celeiulu, a Dunărei veghiere,
Vădastra și Antina, Rotunda și-Amărăesci,
Mărețe locuri, unde a moșiloru potere
Dormindu sub glia verde vėđënd'o 'nmărmuresci,
Pe cei din Fântănele, Fălcoiu și Viisóra,
Din Strâmba, din Osica, din Rezu și Cilieni,
Din Caracalu și Resca, din Leu și Scărișóra,
Pe toți aceștia-i pörtă Corlatu din Cođieni.
Er' Ircoveanu îmi vine din vechia Mehediá
Cu cei ce beu din Nera și limpedulu Timișu,
Cari sângele și mórtea le ținú de jocăriá
Și de surísu de fată alu spadelorú tăișu.

Dar' cine-su păunașii pe cai ca dalbulu sóre?
Aceștia-su Aromâni desupt Olimpu și Pindu,
Din Furca, din Almata, Abela 'nfloritóre,
Din Păđi cu mândre fete ce sufletele-aprindu,
Din Turia, Sămărina, din Luca, din Băiésa,
Din Córneși, Măcrintele, din Minciu și din Ciorani,

Din Cornu și din Gardica, Lepința și Sclinésa,
 Din Vitriniu, din Corturi, Doliaani și Viliciani,
 Din Pléșa și Castoria, din Curpeni și Clisura,
 Cu toții patru sute pe cai, picioru de vântu.
 Bocearu e căpitanulu, cum semene natura
 Abia numai la secolii trimate pe pământu.
 A lui Romanu vîrtute în pace și bătaia
 Venise ca s' admire trăindu, cu elu morindu.
 Și-aprînși acum cu toții d'a lupteloru văpăia
 Mergeau întăia óră cîntându și descîntându.

Așa cu toți plecară și mergu fără s' 'nnópte.
 Er' Dochia, ce din pisculu Buceciloru neoși
 Privia când coala 'n lupte ce turbă și și nópte,
 Când depărtatu pe plaiuri și câmpii cei floroși,
 Ea pe Romanu și Negru i vede cum s'avêntă,
 Er' d' ajutoriulu care cerșia Danu la străini
 Nici vîntu, nici faimă macar, ori-cătu ascult', așintă.
 Și turburată sare cum ar' călcă pe spini
 Și-alérgă vîntu la Sâmba, o rea fărmeacătoře,
 Ce locuia 'ntr'unu codru la rapedulu Oltețu,
 Și-aici venindu-i șise: «O! soru mîngăetóre,
 Alergu acum la tine și sfatulu t'eu istețu.
 Aici e 'ndată Negru cu-o cétă numerósă,
 Dar' tu cătu poți aicea prin farmece s'lu țini,
 S' nu-mi ajungă 'n luptă — destulu de sângerósă,
 Pân' și lui Danu i vine potere din străini.»

Grăi, și 'ntórsă éráși se puse veghiátóre.

Er' sub alu ȃilei sóre, ce câmpu și văi frigea,
Pătrunși și-aprinși Oltenii cu inimi arȃtore
De recorosulu codru venindu s' apropiá,
Și nu potea 'nȃlege și 'n sufletu sě-se mire
De dulcile mirosuri și blândelee recori,
Ce resuflau din codru, câtu minte și simȃire
Părea că le ridică d'asupra peste nuori.
Cu câtu mai multu s' apropiá cu-atātu se desvelesce
O lume totu mai dulce de visuri și minuni.
Și sufletu-mi le vede și par' că se 'nceresce,
Dar' nu sciu, sântă minte, de poți sě ni le spuni.

Ici verȃi cireși se 'nalȃ cu ramuri resfirate
Și mócre ca rubinulu prin frunȃe rumenescu,
Er' pintre ramuri mierle ca néua de curate
Sburându cu ciocuri d'auru, rubine pigulescu.
Dincóci atárnă perseci ca stele lucitóre
Și pere lungăreȃe cu feȃele de ȃori,
Ici mere rotunjóre, roșóre, gălbióre,
Cum se revěrsă 'n ceruri a' serei dulci coloru.
Dincólea pomi se 'nalȃ în care rȃdu d'odată
Și fructe matorite și flori și boboceei,
Și nu scii sě iei fructulu séu flórea revěrsată
Séu boboceei frageȃi ce rȃdu în arborei.
In alȃii veȃi (ce póte abia visezi în lume)
Diverse dalbe fructe d'odată matorindu,
Și pintre fructe rose, cari albe ca și spume,
Cari roșii ca și foculu frumseȃa-și desvélindu,

Și pîntre tóte 'n arbori (ne'nvins' adimenire!)
 Surídu de după frunđe ciorchinii auroși,
 Er' paseri minunele prin dulce pigulire
 Ostașii arși de sete i facu și mai setoși.
 Dincólea teii-și lasă umbróse și floróse
 Intinsele loru ramuri prin aeru fluturându,
 Er' pîntre ramuri roiuri d'albine auróse
 Alérgă 'ncóce 'ncolo voiosu și linu cîntându.
 Pe jos se 'ntindu covóre, ghîocei și viorele,
 Er' fragi mirositóre, ca bóbe de rubinu
 Țesute și bătute, schînteiă pîntre ele
 Ca roua dimineței când cerulu e seninu.
 Și tóte vèrsă 'n aeru îmbětátóre valuri,
 Eternu s'le resulli și în ele s'le trăiesci, Cluj
 Cum spunu c'odată omulu p'a' Gangelui verđi maluri
 Trăiá numai cu fumulu miróseloru ceresci.
 Er' rîurile limpeđi pe petri lucitóre
 Șoptescu vèrsându în aeru zefiri recoritori,
 Ce-aducu p'a' loru aripe divinu mirositóre
 Suspinátóre doine și rîđetóre bori,
 Și-afundu s'audu în codru, și-acum acum resună,
 Acum amutu cu totulu, acum resună ér',
 Și-acuma din o parte, acum din alta sună,
 Acum din tóte laturi și sus din arbori chiar.

Junimei đice Negru la umbre s'è-s'așeđe,
 Dar' frunđa s'è n'atingă din pomi séu de prin flori.
 Elu cu Romanu se duce pe domnu s'è cerceteze,

Ce cugetau că ține măestrulu cuibu de ȑori,
 Căci nu departe 'n codru în arbori la recóre
 P'unu delușoru străluce unu minunatu palatu,
 Cum e palatulu care se 'ntórce după sóre,
 Ce smeulu Sânzienei la mare l'a 'nălțatu.
 Er' când ajunge 'n curte la scara minunată
 De marmoru albu ca néua în auru așeđatu,
 Cu cóme mari sburlite doi lei veghindu s'arétă
 Din ochi vii ca cărbunii cruntându înfricoșatu.
 Romanu și Negru 'ndată din spade fulgerară,
 Dar' sus în capulu scărei apare strălucindu
 A Sâmbei frumuseță, și leii s'așeđară,
 Er' ea roșindu la față le ȑis' așa grăindu:
 «Veniți fără de témă, l'a vóstră 'nfățisare
 Se 'nchină chiar și féra, ér' păzitorii mei,
 Ori-cātu de crunți, selbatici se păru în arétare,
 In inima loru înse suntu blândi ca nisce miei.»

Romanu apoi și Negru pe scară se suiră,
 Și când erá sě spună, că cine-su, d'unde suntu,
 «A vóstre nume, ȑise, nainte vė veniră,
 Romanu și Negru âmbă pe vėntu și pe pămėntu.»
 Și-apoi mergându nainte în sală i conduse
 Și 'n scaune mari de auru punėndu-i le grăi:
 «Pe min' mă chiamă Mira ; pe soțu-mi ilu rėpuse
 Cumplitulu Danu și-averea și viėța i-o răpi.
 Eu m'am ascunsu aicea la casa părintescă,
 Er' ei morindu în urmă eu singur' am remasu

Și 'n astă trist' amară vieță omenescă
 Intrégă mângăerea ce inimei o lasu
 I-acéstă 'mpregiurime, ce eu cu-a' mele fete
 Ingiuru-mi adunate mereu o 'nfrumsețezu.
 Bine-ați venitu la casă-mi și cerulu să nu 'ncete
 In cale să vă pórte din sufletu cum urezu.»

Așa grăi; prin gene ca vii mărgăritare
 Se 'nșiră bobi de lacrimi pe față rîurându,
 Rotundu-i sinu se sbate și-adâncă, grea oftare
 Cu-a soțului seu nume s'aude resunându,
 Și 'ndată ér' se 'nvinge și rouă lucitóre
 Dep'ale feței rose își șterge suspinându ;
 Și-apoi le dice érá: «Pân' fetele-mi ușóre
 Voru tinde dalbe mese, dincóce noi întrându,
 Nu credu că voiu atinge înalta-vě mărire
 Ce-a vóstre nume 'ncinge, rogându-v' a privi
 Și armele ce-odată, ah! stinsa mea iubire
 In lupte pentru țéră adesu le străluci.»
 Grăindu deschide 'n doue o ușă sunătóre
 Și-o sală mare 'ntinsă vederile le luá :
 Mari arme minunate de mâni nemoritóre
 Giuru-împregiuru prin cuie păreții 'nfiórá.»

Junimea 'ntr'astea 'n codru s'afundă, se resfiră,
 Mirându a' lui frumsețe și doinele de doru,
 Ce-acum din depártare abia și-abia respiră,
 Acum ingiuru din tufe resună 'ncântătoru :

«Cum roua se topesce în đori de diminéță

Și se ridică 'n ceruri l'alu sórelui sărutu,
 Cum dulcile miresme ce 'mbét' a nóstră vieță
 P'a' bórei line-aripe se perdu într'unu minutu ;

Cum rosa diminéța la sóre-și desvèlesce
 Cerescile frumsețe, divinulu ei miroso,
 Și singură 'ntre tóte mai dulce strălucisce,
 Dar' séra veștedită se 'nclină dorerosu:

Intogmai și vieța, vai, pere și se stinge,
 Nimicu din ea nu ducemu ori-câte-amu adunatu,
 Decātu numai plăcerea ce sufletulu ne 'ncinge —
 O clipă fericită ce 'n lume-amu seceratu.

Deci sě gustămu vieța pân' verde încă 'nflóre,
 Căci sórele se duce și 'ntórnă pe pămēntu,
 Dar' când a vieții nópte odată se cobóre,
 Eternu dormimú cu toții în umedulu mormēntu !»

Așa cântau în codru, și 'n dulce mângăere
 Și paseri, flori și frunđe doiosu se sărutá,
 Și cerulu și pămēntulu aprinse de plăcere
 In lungă 'mbrățișare părea că se topiá.

D'odat' apoi prin arbori fecióre cosinzene
 Aparu ca și năluce fugindu, cântându, rîdēndu ;
 Prin limpețile rîuri vėdu altele a-lene
 Notându și una cu-alta stringându și sărutându.
 Și junii ca și cerbii în urma loru s'aruncă,
 Er' ele ca căprióre prin mii de cotigiri
 Schíntei mai arđetőre în suflete le-aruncă
 Și nu mi-i scotu din minte, i scotu și din simțiri.

Dar' fiă-care 'n fugă ajunge una-două,
 Și 'n urmă doine, rîsuri în codru amuțescu,
 Și nu sciai prin frunze adîă linu séu plouă
 Séu sărutări și șópte resună și foescu.

Romanu și Negru 'ntr'astea la mésză mi s'aședă
 Și Sâmba ca unu sóre într'ambii strălucindu,
 Inalte cupe d'auru cu vinu le 'ncoronéză
 Tornându cu alba-i mână și dulce surîdendu.
 Romanu înse bētrânulu încetu-încetu muțesce
 Și răzimatu pe mână înclină fruntea linu,
 Er' Sâmba totu mai dulce lui Negru 'n ochi privesce
 Și totu mai tare-i bate rotundulu, albulu sinu.
 In urmă când ea crede că Negru-așa simțesce
 Cum simțulu ea-și preface, doiosu, înflăcăratu,
 (Ca stele lucescu ochii și fața-i înflorește)
 In vóce tremurândă așa i-a cuvêntatu:

«O! Negre, cui asemenu la sufletu și vedere
 In timpuri abia cerulu trimite când și când,
 In fața ta cu 'ncetulu ne'nvinșa mea dorere
 Adórme și s'alină și paru întinerindu.
 Și decă cruda sórte trimise peste tine
 Aceea-și lovitură, luându-ți ce-ai iubitú,
 Și dec' a ei voință te-aduse-aici la mine,
 Căci numai joculu sórtei aicea ne-a 'ntêlnitu:
 Sě fiă-a ei voință... și étă-mi a mea mână
 Cu inima d'odată, primesce, ți le 'nchinu.»
 Și Sâmba mâna-i tinde, ér' ochii dulce 'nelină

Și valu sub vëlulu negru se sbate alu ei sinu.

Er' Negru mâna luându-i i dîce cu dorere :

«O! multu cercată Miră, păstrează vechiu-ți doru!

La inime sdrobite întréga mângăere

E sê-ți petreci viéta eternu suspinătoru!

Și togmai când ași crede, că casa-mi fericită :

Alésa, copilașii, din lume s'aru fi stinsu ;

Ori-câtu ar' fi cu Mira viéta-mi înflorită,

In totu-de-una sinulu ilu voiu păstrá ne-atinsu.»

Așa grăi, ér' Sâmba cu lacrimi i dîse :

«Nefericite Negre, ah! nu te chinu!

Cu vane, dulci spêranțe, cu mincinóse vise,

C' alésa-ți, copilașii voru fi, voru mai trăf.

Ah! vină și veți singuru a ta nefericire,

Pe care cruda sórte s'o suferu mē lăsá

Cu tine dimpreună, cu-unu sufletu, c'o simțire.»

Așa grăi, și vócea-i în lacrimi se 'nneacă.

Luându apoi pe Negru cu mână tremurată,

Infrântă de dorere îlu duce suspinându,

Deschide-o ușă 'n doue și-o sală luminată

De mii și mii de faclé apare 'nflorându,

Er' la mijlocu (vedere amaru sfășiatóre!)

Alésa, copilașii întinși și stinși zăcea,

In mijlocu dalba mamă pălită ca o flóre,

Er' lângă ea copíii și stinși par' că visá.

Giuru-împregiuru fecióre șoptiau o rogăciune,

Er' Sâmba vêrsându lacrimi i dîs' așa grăindu :

«Departe prin ești codri âmbându după căpșune
Fecióarele i-aflară sub tufă morți zăcându.»

Er' Negru 'nfrântu se 'nchină și peptu-i cruntu se bate
Și lacrimi arđetőre schînteia și roindu ;
S'apropiă-apoi d'alésă-i, săruturi înfocate
Pe frunte i depune, copfii 'mbrățișându
De mii de ori i stringe, de mii de ori i chiamă,
De mii de ori sărută a' feței stinse flori.
Minuni nemoritóre ! d'odată fii și mamă
Se paru că se 'nviórá : așa dalbele đori,
Ce-aparu întâiu în ceruri cu fețele pălite,
D'a sórelui suflare încetu-încetu s'aprinđu,
Și rosa primăvéra la rađe-le-aurite
Voiósă se desfóia ca foculu rumenindu, Cluj
Er' Negru-și amintesce, că flórea minunată
Cu care-lu deșteptase l'alu Ielevatoru palatu,
D'atunci la sine-o pórtă în sinu înfășurată :
O scóte și-i atinge, Moșu-Albu cum l'a 'nvěțatu,
Și toți din amortire începu linu să resară...
D'odată ca d'unu suflu făclile se stingu,
Se 'ntunecă prin sală, o vîjeire-amară,
Suspine, țipetu, vaeru, simțirea 'n sinu i stringu,
Unu vîntu s'aude 'n codru vuindu cu 'nfiórare,
Din rădēcini, din trunchiuri copacii pârăia,
O negur' orbitóre, cum cade jos pe mare,
Pămîntu și ceru și codru d'odată le 'nvěliá.
Dar' vuetulu în urmă începe să-s' aline

Și 'ncetu-încetu și cęta îngiuru a se rări,
Și lumea se deschide cu palide lumine,
Căci însuși sus în ceruri și sórele pǎli.
Er' Negru când se vede, nici urme de palate,
De Mira, de vederea ce-atátu l'a sfășiatu!
Supt umbra unui arboru cu ramuri resfirate
Ședeau în iérbă verde Romanu și elu culcatu.

Eră junimea, care în umbră la recóre
Cu dalbele fecióre în hore s'au răpitu,
Și se 'nvértiau ca para în focuri arđétóre,
Și ochi în ochi și sinulu de sinu bătendu lipitu,
Simțescu că cele dalbe ca aerulu uşóre
Le peru din mâni și 'n arbori și 'n ríu s'ascundu și rídu
Și fiă-care 'ntórse la locu-i éráși flóre,
Și undele și arbori la tóte se deschidu.

Er' Negru cornulu sună și junii toți s'adună,
Și ȃice lui Mesteacǎnu : «Măestre săgetaru,
Pe Oltu însus te-avéntă cu cęta ta nebună
Și la strimtori aștéptă; de vine vr'un Maghiaru,
Peste-ale vóstre trupuri ei voru poté sę trecă!»
Grăi, cu-ai sei Mesteacǎnu o iă pe Oltu însus,
Eră Romanu și Negru cu-a loru mulțime plécă
Și 'ntr'unu minutu departe în zare au apusu.

Moșu-Albu într'astea încă cutrieră și scólă
Din Milcovu pân' la Nistru, din suș și din joseni.
Pe câmpuri și pe plaiuri alérgă spada gólă
Și buciumele chiamă la luptă pe moșneni.

Dela Orcheiu, Soroca, Teghina pădurósă,
 Ca valurile duse d'unu ageru vântu pe mări
 Alérgă pe cai negri cu cóme lungi, stufósé,
 Cu aripi la picióre și vii schînteii în nări ;
 Merlanu, Coroiu și Flóreșu, semănători de mórte,
 Cu sulíți cátu catargulu i pórtă 'n bătálfi.

Dela Hotinu alérgă Romașcu alesu prin sórte
 Cu-o miă, care pune și ține peptu cu mii.
 Din Câmpu-lungu cobóre Tălpanu cu sprintenime,
 Corbanulu dela Pétra cu țintesi săgetari,
 La brău lucióse junghiuri, focóse 'n agerime ;
 Er' Albotă din Vrancea cu cruđii sei lănceari.
 Dela Bărladu se scólă Movilă, frunte lată,
 Portându alese cete cu spadă și arcanu.
 Și toți veniau ca lupii cu inimă 'nsetată
 Sě-și sare-odată dorulu cu sângele lui Danu

Er' Dochia vėđėndu-i cum toți se ridicară,
 Cum nu potù nici Sâmba pe Negru 'mpedecă,
 Cum toți spre Danu alérgă apinși d'a luptei pară,
 Turbată de mănιά crișniă și tremurá.

Se scólă și ca vėntulu spre mėđă-nópte-alérgă
 Cređėndu aici în urmă sě-și afle-unu ajutoriu,
 Pe Negru și-a lui viță depe pămėntu s'o ștérgă
 Și numele sě-i stingă și 'ntregulu viitoriu.

Se 'ntindu aicea lacuri cu apă négră mórta,
 Și codri deși de trestii, de stuhu și de mohoru
 Și șuerându prin lacuri bălauri mii se pórtă,

Și liliaci prin aeru foiescu spăimântătoru,
Er' sórele p' asupra când trece 'ngălbinesce
Și fața-și învêlesce, atátu e de cumplitu
Și aeru și vedere! Și cerulu câtu ceresce
De aerulu de mórte e negru și 'mputítu.
In mijlocu se ridică palate spăimântóse
Cu ziduri afumate de hîrce omenesci
Și coperișe 'nalte de fluere-olănóse,
Er' scările din șire și brațe fecioresci.
Sê nu veđi nici în visuri! Și tóte se 'mpreună
Prin negre coborișuri cu iadulu fiorosu,
Prin care unii p' alții se caută și 'mpreună
S'ajută sê culégă ce 'n lume-i mai frumosu.
Aici își are Ciuma horenda sa ședere!
Și ea domnesce, 'n mijlocu în marele palatu,
Er' noue-deci-și-noué copile, ce 'n plăcere
Cu Crivețu le-a datu viétă, îngiuru și-au ridicatu
Palate mai micșóre asemenea clădite;
Și locuescu și-aicea și 'n hăulu sub pămêntu.
Venindu aici Dochía, cu mânilé 'mpletite
Gemêndu așa se rógă cu plângerósu cuvêntu:
'Iti vei aduce-aminte, mărétă sorióră,
De vechia Babă-Dochiă și paza din Carpați,
Căci abăteai în cale la mine-odinióră
Și te 'ndreptam adese prin codri neâmbლატი.
De multu de când acuma nu-mi abătuși p'acolo,
Cātu vâi și câmpuri astăđi de ómeni s'au împlutu

Și-au străbătutu chiar munții, câtu eu d'acum încolo
Repausulu, poterea și 'n munți mi le-am perdutu.

O! vină și-i culege, că prada-i minunată!»

Așa grăi Dochia cu sufletu amăritu,
Er' Ciuma cea clonțată, sbârcită și uscată,
Cu părulu lungu pe ôse cu șerpi împleticitu,
Rîgindu de bucuriă pe Băltărețu ilu chiamă,
Fugarulu ei măestru din păpurosulu crângu,
Cumplită făcătura, se nu-i auți de famă ;
In locu de përu pe trupu-i mii șerpi se 'ntindu, se stringu,
Mii vipere în cômă țîșnescu veninu din limbă,
Și șueră, se mușcă, se 'nspumă, se 'mpletescu.
Incalecă Clonțata, și 'n plângere se schimbă
Pămëntulu p'cunde calcă cu murgulu ei șerpescu,
Câmpiele se uscă și codrulu se sfrunșesce,
Și omeni, paseri, fére, cadu mórte la pămëntu,
Și spini resaru în urmă-i și lumea amuțesce,
Și după tótă urma se cască unu mormëntu.

Când vede Cosinziana venindu cea spaimă, Ciuma,
Alérgă dreptu l' Austru în muntele Balcanu
Și-i ȃice: «Fētu Austre, ridică-mi-te-acuma,
Căci étă Ciuma vine pe murgulu seu șerpanu.
Tu singuru ai potere, de tine numai pere,
Și 'n codri sei de trestii se 'ntórce clănțenindu.»

Așa grăi, și-Austrulu se 'nalță cu potere
Prin codri și prin câmpuri vuindu și spulberându.
Clonțata când ilu simte, în fugă spăimëntată

Se 'ntórce și s' ascunde în codrulu trestiosu.
 Er' Dochia la sufletu înfrântă și sfârmată
 Așa grăesce 'n sine amaru și dorerosu :
 «Și ce, din tóte-acuma nimicu nu-mi mai remâne ?
 Nimicu, vai, chiar nimica, decâtu să m' umilescu
 Și să mă 'nchinu acelu de unde-amaru-mi vine,
 La negrele Ursite ce-atâta mă urăscu
 Și tóte-a' mele țile le chinue cu sete !
 Dar' să le 'nșelu eu numai, de ce să nu mă 'nchinu ?
 De nu te 'nchini în lume esti datu mereu pe bete !
 Mă 'nchinu. . . . o dată macar eu setea să-mi alinu !»

Așa-și grăesce șieși, ca volbur' apoi plécă
 Și-alérgă la Ursite pe celu-alaltu tărîmu.
 Ajunge-ací 'ntr'o vale secretă, tristă, sécă ;
 Și aerulu și fața tragu tóte-a țintirîmu.
 Cu câtu ea, 'naintéză se 'ntunecă mai tare,
 Și 'n urmă merge, merge nimicu îngiuru vędendu,
 Prin desulu întunerecu i-apare-o arėtare
 Intr'unu vestmentu de stele, și mâna-și întindendu
 Prin locuri fără cale la unu palatu o duce,
 Ce nu-lu veđi din afară și cređi că nici n'ar' fi,
 Intrându înse 'n lăuntru ca sórele strălucé.
 Aici venindu Dochía pe tronuri sus zări
 P' Urđana 'n haine negre cu rose 'ncununată,
 D'a stânga Data 'n albe, pe frunte veșteđi crini,
 La drépta 'n rosaríe Orênda așeđată,
 Cu verde mirtu pe tēple amestecatu cu spini.

Adâncu se 'nchină Dochia și lăcrămându grăesce :

«A-totu-învingătore, și-aici și pe pământu,
Pe care de când lumea trăesce și dîlesce
Amaru ca mine nime din câți au fostu și suntu
Și-oru fi pân' ne vomu stinge cu toți ca o părere,
Amaru ca mine nime, ah ! nime v'a simțitu —
La voi alergu acuma înfrântă de dorere,
Eu Dochia cea bătrână, ce-atâtu voi ați strivitu.
D' ajunsu acum vă fiă ! Vă rogu întâiu și 'n urmă,
Să nu lăsați Români nici când a se 'ntrunî !....»
Și lacrimi și suspine d'odată graiu-i curmă,
Și 'ngenunchindu așteptă ce ele-i voru ursi.

Ursitele se 'nalță în scaunele-aurite,
«Și-acum, Orînda dîce, unirea nu va fi !
La cei de peste Milcovu altu domnu se va trimite,
Cei-lalți în lanțuri încă uitați voru suferi !»

Grăi. Dochia plécă cu sufletulu în două,
De jumătate numai responsulu i-a plăcutu ;
Căci tóte de s'aru stinge și-ar' nasce-o lume nouă,
Eternu nu se desface ce-Ursitele-au făcutu.
Er' Sórtea, ce d' asupra pe coperișu pândesce
Și-ascult' a loru voință, s'ardică fâlfăindu
(Căci și ei multu i place vr'unu rău când se ursesce,
Și-ajută câtu se póte să fiă mai curêndu !)
Și-alérgă la Moșu-Apeșu, ce 'n pescerea adâncă
Colo la méđă-nópte domnesce în Carpați.
Șiróie, văi și rîuri, ce iesu depe sub stâncă

Și-adapă lunci și plaiuri și câmpii semănați,
 D' aici pornescu cu tóte, cum domnulu loru le mênă,
 Mai mari, mai micutele, mai line séu mai vii,
 Și-acuma blându adapă, acuma tóte mênă,
 Și văile floróse le schimbă în pustii.

Venindu aicea Sórtea din graiu așa grăesce :

«Ursitele, Moșu-Apeșu, îți đicu prin mine-așa :

Sě scii d' acum? nainte, că totu ce locuesce
 Intre Milcovu și Nistru aci voru remânea,
 Și n'au acum sě mérgă cu Negru sě-s' unescă,
 Căci loru la toți aicea unu altu domnu va venf,
 Er' ție-ți lasă 'n grige așa sě-se 'mplinescă
 Și neschimbatu sě stee cătu ele voru voi.»

Așa grăindu se duce. Moșu-Apeșu chiamă 'ndată
 Milcovulu și mi-i đice cu graiulu apésatu :

«D'acum 'nainte, Milcovu, când vei vedé vre-odată,
 Că peste-a' tale țermuri voescu împrumutatu
 La timpuri sě-s' ajute séu chiar sě-se unescă,
 Tu Dunăre 'ntre dênșii turbatu sě te ridici,
 Și sě-i desparți d'olaltă, sě strigi cătu s'asurđescă,
 Nici vorba sě-și audă ; ér, când ei inimici
 Se voru scolá asupra-și, tu undele-ți ascunde
 Și lasă-i unii l'alții sě trecă ca p' uscatu.
 Și étă chiar acuma, grăbesce-a' tale unde,
 Cu Negru sě-s' unescă cu toți s'au ridicatu.»

Așa grăi ; Milcovulu aprinsu de turburare
 Plecă cu-a' sale unde vuindu și vijeindu ;

Copaci și stânci din cale-i smulgându în revărsare,
 Câmpfele cu spaimă l'așteptă gălbînindu.
 Când cetele fugóse s'apropiă de maluri,
 Elu Dunăre turbată curgea și volbură,
 Și étă dintr'odată din turburile valuri,
 Vêrtegiu câtu piscu de munte cu 'nctulu se 'nălță,
 Vêrtegiulu se desface și-unu monștru se ridică...
 O barbă câtu o silhă pe sinu i se vërsă,
 Și rădēcini și ramuri și prundu din barbă-i pică.
 Cu-unu bradu, strămoșu de codru, turbatu amenință,
 Și fulgerându din ochii-i prin genele sburlite
 Ca tunetulu de vëră vuindu așa grăiă :
 «Eu suntu aici Milcovulu ! Ne'nfrântele Ursite
 M'au pusu sê stau de pază. Vê strigu a vë 'ntornă,
 De nu, vedeți, aicea vë 'nghitu în aste valuri !»
 Grăindu sê lasă 'n unde mereu amenințându ;
 Vêrtegiurile 'ndată se 'nalță peste maluri
 Și 'ncepu sê-se reverse vuindu și spumegându.
 Ei spăimêntați cu toții începu napoi sê fugă,
 Er' valurile 'n urmă se vërsă cotropindu ;
 Abia pe nișce dealuri s'adăpostescu în fugă,
 Dar' undele sub ele se 'niéptă sguduindu.
 Și optu ȕile 'nchiate aicea ei așteptă,
 Dar' undele ne'nfrânte mereu se revërsă ;
 A noua fiă-care la casa lui se 'ndréptă.
 A Dochiei voință așa i se 'mpliniă !
 Dar' nu 'ndeșertu la Unguri se rógă Limbă-dulce

Lăudându frumseța țerei și țera închinându,
 Căci nu-i nimicu pe lume mai mângăiosu și dulce
 Ca bunulu și mărirea sē-ți veți mereu crescându.
 Er' celu ce-atunci la Unguri ținea poterea 'n mână
 Iși adunase óstea sē plece lă răpitu,
 Vêđându cum îns' o țéră i vine și se 'nchină,
 Mai auđindu de Negru, temutu și urgisitu,
 Că vrē sē-și pun' acolo de nou a lui domniă :
 Și fala și turbarea în sufletu i s'aprinđu,
 Și plécă cu-a' lui cete arđendu de bucuriă,
 Că prad' o nouă țéră și-unu vechiu dușmanu ilu prindu.
 Dușmanu și țéră, tóte chiar fără le védă,
 Ei le țineau ca 'n mână și puse sub picioru,
 Atâta ei în sine le place sē-se 'ncrédă :
 Unu singuru deu e 'n ceruri și-acela-i totulu loru !
 Așa elu cu-a lui óste Ardealulu ilu pătrunde
 Și la Cibinu ajunge și cetele 'mpărțindu,
 Pe Oltu înjos o parte trimite sē-s' afunde,
 Er' alta trecându Oltulu s' apuce 'nsus mergându :
 Și-o cétă sē se iee dup' a' lui Negru urme,
 Er' alta sē cobóră pe Prahova înjos,
 Cređendu cu-o lovitură poterea sē i-o curme,
 Luându-lu dintr' odată din cóste și din dosu.

Dar' Riscogelu și Negru într' astea se 'ntorsesē,
 Și Danu vêđendu poterea ce-asupră-i s'a 'ntrunitu
 O nouă măestriă se pune sē 'ntreșă
 Și timpul sē-lu delunge pân' soți i-oru fi venitu.

La Negru soli trimite și-lu rógă sê-i vorbescă ;
 Și 'ntre oștiri la mijlocu ei amêndoi pășescu
 Și Danu cu fața dulce începe sê-i grăescă :

«Pecatú sê-se mai verse atâtú sânge frățescu !
 Și pentru ce ? Chiar numái ca d'astăđi înainte
 Ori tu ori eu în țeră domnindu sê remânemu.
 Ai mei și-ai tãi cu toții d'o mamă-su și-unu părinte,
 Și pentru-a' nóstre pofte, ce ? noi sê-i semênămu
 Semința mortii 'n câmpuri ? S'alegemu fiă-care
 Din óste câte șapte, și mâne toți luptându
 În țeră domnu sê fiă acelu ce-a fi mai tare,
 Er' celu învinsu sê iésă pământulu părăsindu.»

Er' blânde-le-i cuvinte când Negru le aude
 Iși dice : «Simte stéua că 'ncepe a-i pâlî !
 Dar' bine, sê-se curme atâtea sângiuri crude,
 Și fiă cum voesce, curatu de va voi.
 Cu-a' fețiloru mei brațe și-a cerului voință
 Invingerea și țera a' nóstre mâne-oru fi.»
 Eră lui Danu i dice : «Sê fiă-a ta dorință
 Și 'n plinu așa sê mérgă curatu cum vei voi !»

Er' de prin văi într'astea se 'nalță nóptea lină
 Recori și bóre dulce prin aeru revêrsându,
 Și codri și vâlcele și câmpuri totu s'alină,
 Și numai sus în ceruri stau stelele sclipindu.
 Er' Negru chiamă 'ndată și lui Troianu i dice :
 «Troiene, plécă 'ndată, te-așéđă 'ntre Orăți,
 Căci încurêndu p'acolo se póte sê le pice

In ajutoriu Maghiarii selbatici și sumeți ;
Tu Negoită, du-te și-așed' a ta potere
Dinsus d'a mea cetate d'asupra pîntre stânci. »
Așa grăindu, ei nóptea sub umbre și tăcere
Cu cetele s'afundă prin văile adânci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU X

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU X

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Negru și Danu întărescu a doua și legătura cu jurământu. Alegu fiă-care eroii. Danu, spre a îmbărbătă pe ai sei, pune premie pentru învingători. Giuru-împregiuru pe dealuri se aședă acoperite de ceta, d'o parte Cosinziana, d'alta Dochia, fiă-care cu ceta sa. Asemenea vinu și privescu și nimfele codrilor. Lupta eroilor. Dochia vădendu turbarea lui Riscogelu și înfrângerea eroilor lui Danu, rógă pe Mędănópte să săgete pe Riscogelu cu săgeta de argintu. Mędănópte săgétă pe Riscogelu și-lu întinde la pământu. Danu cu ai sei, atîțați de Dochia, se amestecă în luptă. Nuorașu sare să scape cadavrulu, lui Riscogelu, asupra căruia se nasce o cumplită luptă, și după-ce ucide pe mai mulți, scapă cadavrulu. Romănu, care

văduse armele a doi fi ai sei omorîți de Danu, puse ca premie, se răpede la Danu, dar' aieptându-se prin ôste vede pe Coddă fugindu cu armele fiiloru lui, s'aruncă la elu, și-lu taiă îndouă, iă armele și se retrage. Danu, încuragiatu prin căderea lui Riscogelu, ațîță la luptă. Atunci se iniéptă Negru și Romanu la luptă. Danu se retrage, ér' Negru turbă prin mulțime. Dochia vădendu înfrângerea cobóre în luptă cu ceta ei. Cosinziana încă cobóre cu ai sei, și se iau la luptă. Lupta lui Spatălată cu Sfarmăpetri, a lui Sarmunte cu Palădalbă. Cosinziana pune pe fugă pe Sarmunte. Măncăferu așterne pe Strămbălemne, i iértă înse vieța. Păunașu, Florilă și Zorilă luptă cu Feți-nebuni și ucidu mulțime din ei. Păunașu ucide pe Meșilă. Dochia-lu reinviă. Nôptea pune capetu luptei. Negru, Nuorașu, ôstea întrégă plāngu pe Riscogelu. A dóua ȓi Negru dispune sê-se ridice mormântulu lui Riscogelu și sê-se aducă bradulu. Vine Albuna, mama lui Riscogelu, cu 50 nimfe, cari bocescu pe Riscogelu. A treia ȓi coboru fetii codriloru, iau pe Riscogelu și-lu ducu sê-lu înmormente.

Când sórele noianulu inflóre cu lumină
 Chiāmāndu din nou pāmēntulu la viețā și doreri,
 In mijlocu iese Negru cum iese luna-plinā,
 Și Danu apare 'n mijlocu l'a' ostiloru vederi.
 Er' Negru cu mārīre din graiu așa grăesce :
 «Ce dup' a ta voință făcurāmu legāmēntu,
 Ca nimeni sē nu frāngă, sub cerulu ce soresce
 Noi sē 'ntārimu acuma cu mare jurāmēntu!»

Și ridicându-și spada din graiu așa cuvântă :

«Voi ceruri nepătrunse, ce lumea 'mbrățișați,
 Tu Sóre, Luna, Stele, ce cu vedere sântă
 Și cerulu și pământulu âmbლაți și luminați,
 Și tu, Poterea lumii, ce-ai faptu acestea tóte,
 Și tóte veți în ceruri, veți tóte pe pământu,
 Scii cugetele nóstre pân' mintea nu le scóte,
 Și 'n sufletele nóstre veți tóte câte suntu,
 Tu, celu fără 'nceputuri și celu fără 'ncetare :
 Vě chiămu aicea martori și mari resbunători !
 Când ai lui Danu voru vinge, eu fără 'ntârziare
 Sě iesu din aste plaiuri, și eu și luptători,
 Și Danu sě le domnescă cu pace și dreptate.
 Și n'am sě-lu cercu al'-dată, câtu muntii d'ași trăi.
 In luptă d'oru învinge a' mele spade late,
 Și țera și domnia a' mele-atunci voru fi!»

Er' Danu apoi începe și jur' așa cuvinte,
 Strălucitoriulu sceptru în aeru ridicându :

«Pe 'naltulu vostru, ceruri, p'alu tēu adâncu, pământu,

Pe totu ce 'n voi se mișcă și-apare luminându,
 Pe pâne și pe sare, pe țeră și pe casă,
 La sóre juru aicea unu jurământu curatu :
 Când vingători Negrenii din lupt' oru fi sě iēsă,
 Atunci numai în scaunu-mi sě stau eu nemișcatu,
 Când va mai cresce frunță p'acestu toiagu din mână,
 Ce l'au portatu strămoșii și-acum ilu portu și eu.

Ai mei de voru învinge, cum credu c'o s'e și vină
Cu-a dreptului v'ertute și bunulu domnețeu,
Cu-ai sei atuncea Negru din ț'era mea s'e p'eră
Și nici odat' aicea s'e n' aib' a mai călcă,
Nici elu, nici următorii!» — Așa ei se jurară ;
Dar' Danu fără de lege și-acuma se jură,
Căci sceptrulu ce la ceruri jurându ilu ridicase
Măestru-lu prefăcuse în sceptu mincinosu :
Unu verde-alunu în întru smulgându ilu așețase
Cu răd'ecini și frunțe. Așa jură pe dosu.

Er' dup' acestea Negru și-alege-ai sei prin s'orte,
Căci mulți doriau m'arirea și toți cu focu cereau.
Și Riscogelu întâiulu, sf'arimătoriu de m'orte,
Geranu apoi și Marcu și Tatulu nimeriau,
Julanu și M'ărăcină și Ircoveanu în urmă ;
Er' cei-alalt'i remas'eru ursita bl'ăstemându,
Și Nuorașu în sinu-i abia suspinu-și curmă,
Căci stă ca fata 'n horă privindu și greu oftându.
Er' Danu ai sei și-alege pe Saronu și C'aruntulu,
Și pe Sangaru, poterea și razimu la nevoi,
Pe Marcea și pe Para și pe Marmontă, cruntulu,
Și 'n urmă pe Dulceanulu ; cu toți aleși eroi.
Apoi așa le ț'ice : «Voi pe Negreni d'eți vinge
(Dar' ce gr'ăescu, d'acuma v'ē ț'icu : Voi i-ați învinsu!)
Acum și după m'orte m'arirea v'ē va 'ncinge,
Ca s'orele-alu v'ostu nume în lume-a fi nestinsu.
Er' eu și-acum aicea v'ē punu m'arețe daruri,

Și 'ndată după 'nvingeri veniți și le luați,
Să vă 'ndulciți în urmă a' luptelor amaruri,
Și lumea să-se mire de câte câștigați.»

Așa grăi și puse unu coifu, unu scutu și-o spadă,
De petri scumpe și-auru cu tóte schînteindu.
Unu arcu apoi mai puse, și dec' ar' fi să cadă
Din ceruri luna-nouă n'ai sci ce mai curêndu
S'alegi din ele doue, atâta strălucire!
Și-acestea le portase doi fii ai lui Romanu,
Mărcelu și cu Noilă, dar' négra de perire
I-a dusu fără să sciă în cursele lui Danu.
Mai pune 'nșelăminte aurite și 'ngemate,
Cu scările de auru, câtu prețu de dece boi;
Și doi fugari mai pune cu cómele rotate,
Ușori și albi ca fulgulu; mai pune pentru doi
O ghiogă grea și-unu buciumu cu multă măestriă
Vêrsate și săpate din limpede argintu.
L' alu șeptelea pe urmă i pune daru să-i fiă
Doi pinteni grei de auru fugarului de vêntu.

Er' ostile d'o parte trăgându-se și d' altă
Unu câmpu întinsu la mijlocu deschidu la luptători,
Și-ori-cui cu neastimpêru în sinu inima-i saltă
De sórtea ce-o să cadă d' odată ca din nuori.
Și giuru-îngiuru pe dealuri încinse tóte 'n cêță
A' codrilor fințe venis' a priveghia:
Ileana plete d' auru și dulce dalbă față,
Câtu poți căută la sóre la dênsa înse ba,

Și Păunașu frumosulu, a țineloru plăcere
 Cu-unu arcu lucindu în umeri ca curcubeu 'n ceru,
 Afinu și Dafinu, frații la mórte și 'nviere,
 Cu-o spadă câtu unu fulgeru șoimanulu Mâncăferu,
 Ne'nvinșii Palădalbă și soțulu Spatălată,
 Murgilă pânditoriulu pe murgulu înstelatu,
 Ce dela smei în luptă l'a fostu luat u odată;
 Florilă mortu odată, dar' éráși înviatu,
 Pe calu-i Roșu-de-sóre ; Zorilă care pórtă
 La uméru grósă ghiogă, la brău flueru d' argintu.

Er' d' altă parte Dochia sumeță ceta-și pórtă,
 Urită și-urgisită în ceru și pe pământu :
 Sarmunte, Strâmbălemne, încinși în négră ceta,
 Portându de ghioge arbori ce-au smulsu din rădăcini.
 Er' Sfarmăpetri vine cu-unu piscu de munte 'n brațe,
 Și negrulu Méđănópte în pași greoi și lini
 Cu-unu arcu uriașu la uméru și 'n tolba lucitóre
 Săgete fărmeccate d' argintu neruginosu,
 Și Feți-nebuni cu arce departe trăgătóre,
 Flăcăi frumoși d' asupra, dar' cai cumpliți dinjos.

Așa ei stă pe dealuri cu toți în priveghiere
 Și-mi așteptau cu sete alu luptei începutu.
 Dochia, Cosinziana, și tót' a loru potere,
 Se săgetau cu ochii, s' amenințau tăcutu.
 Venise sus pe dealuri și-a' codriloru fecióre,
 Și sta privindu la feții ce 'n arme schînteia,
 In dalbele loru sinuri cu inimi bătătóre,

Căci d' unii ca și d' alții asemeni le dorea.

Acésta-i fericirea frumoșei tinerețe,
A nu simți veninulu amareloru mănfi,
Impărechiări și ure și cugete sumețe,
Invidii de mărire și doruri d'avuți.

Tu ce-ai privitu cu ochii, nemoritóre dină,
Și tótă lovitura în sinu-ți ai simțitu,
De nou lumină-mi astădi, căci faima e bătrână
Și-a fapteloru mărire încetu a veșteđitu.

D' odat' apoi cornarii în bucline resună
Și feții toți la mijlocu pășescu înfiorându,
Sub pașii loru pământulu se sgudue și tună,
Er' aerulu străluce de arme schinteindu.
Tindu arcele, le 'nstrună, punu fulgere pe strune,
Tragu, strunele resună, săgetele sborându
Se țesu șuerătóre doióse d'a răpune.

Uimite-ostile cată în inimi tremurându.

Și Riscogelu din arcu-i lui Saronu coifu-i sbóră :
Săgéta, ca prin frunđe trecându prin a' lui scutu
Cu crésta frântă coifulu în pulbere-lu dobóre
Și fulgerulu se 'nfige în țernă nevedutu.

Er' Dochia vedându-lu cobóre vântu din munte
Și smulge-unu coifu la unulu din feții ei nebuni
Și nevedută vine și-lu pune p'a lui frunte.

Dar' în deșertu, o! Saronu, tinđi arculu și-lu înstruni,
Căci Riscogelu săgéta-ți prindënd'o 'n scutu o frânge
Și-a' celoru-lalți săgete se 'nfrangu séu góle trecu,

Și nu potură setea să-și stimpere cu sânge,
In care ele-atâta doriau alu loru înnece.
Indat' ale loru spade își stringu fulgerătoare
Și se repedu asupra pământulu rescolându.
Precum adese véra se 'naltă dup' arsóre
Din părți opuse nuori totu ceru 'nnegurându,
Vêrtegiuri pulberóse în aeru valu se sue
Pășindu unulu spre altulu cu fruntea sus în nuori,
Sus fulgeră și tună, jos spulberă și vue,
Cutremuru vérsă 'n lume și 'n suflete fiori :
Așa s' avânt' asupra-și eroii cu turbare.
Cum Crivețulu și-Austrulu în codrulu desfoiatu
Copacii 'naltî rescólă suffându cu 'nfiore
Și-a' loru întinse ramuri în ele se 'ntrebatu :
Așa se batu eroii și spadele 'ntre sine.
Er' Saronu și cu Sangaru ei ambii 'n Riscogelu
Detună cu turbare dorindu să mi-lu încline
Sub spadele 'ndoite și grele de oțelu.
Dar' șerpele cu limba cum rapede vibréză,
Câtu limbi nenumérate din negru-i rostu resaru :
Și Riscogelu întogmai din spadă 'ntortoréză,
Câtu spade fără numărú în mână-i țî se paru.
Elu dá și sprijinesce, dar' sprijinindu naintă,
Er' Saronu și cu Sangaru mereu dau înapoi,
Căci Riscogelu ca stânca în pasulu seu se 'mplântă,
Elu unulu pare dece în fața celoru doi,
Și pasu cu pasu într'una se 'ndésă totu mai tare,

Și totu mai greu lovirea trăsnesce detunându.
Nu moritoriu în luptă, unu ȕeu elu ȕi se pare,
Căci tôte se 'nfióră în giuru-i tremurându.
Precum când bate 'n codri și turbă Vântulu-mare
Urieși copaci și piscuri smulgându și restornându,
Și cerulu și pămêntulu se paru că 'n hăulu mare
S'amestecă, se surpă, vuindu și clocotindu,
Păstorii uitându turma și turma iérba verde
L'a lumei restornare privescu înspăimêntați :
Așa părea că câmpulu se surpă și se perde
Supt pasurile grele eroiloru turbați.
Er' aerulu de spade, de trăsnete detună,
Se 'nvolbură și urlă și scapără cumplitu,
Er' osti, și feți și dine stau nemișcate 'ntr'ună,
Și toți privindu la luptă de spaim' au mărmuritu.
In urm' o lovitură pe Saronu ilu despică
Cu scutulu împreună din creștetu până 'n brâu ;
Elu cade, dar', minune ! sus spada și-o ridică
Și din țerină încă amenință mereu.
Er' Sangaru vêdêndu sôrtea-i ca céra gălbinesce
Și strigă sê-s' arunce cu toți pe Riscogelu.
Dar' Marcu și cu soții trăsnesce 'n ei feșesce,
Și fiă-cui se pare că luptă chiar cu elu.
Și doue loviture Sangaru mi le 'ncungióră
Primindu întâia 'n spadă și sprijinind'o 'n scutu,
D'a doua scapă numai sârindu ca și-o căprióră,
Și cotigindu d'o parte se 'nclină 'ntr'unu minutu

Și pe supt scutu elu spada voi s^u-i figă 'n vintre,
Dar' Riscogelu cu scutulu în pulbere-o 'ndreptă.
Sangaru cu ghiața 'n sufletu, c'acuma va s^u-i între
Prin c^oste négra spadă, vulpesce se 'ntornă
Și 'n ceea-laltă parte se 'naltă 'n ap^{er}are,
Din ap^{er}are 'n luptă crâșnindu precum unu vieru
Cu-altulu când se 'neruntăși-aprinsu de grea turbare
Crâșnesce și-și ascute tăioșii colți de feru.
Dar' elu din nou începe s^e sară, s^e cotescă,
Căci nu putea s^e stee la drepte lovituri,
Și 'n óră neveghiată păzindu ca s^e-lu lovescă
Făcea 'ntr'o parte și-alta mii órbe sărituri.
O lovitură scutu-i cu șapte pei d' aramă
In urmă i-lu despică prin mijlocu până 'n bumbu
Și trece chiar prin tórtă și-unu degetu i sfăramă,
Incătu părù totu scutulu v^{er}satu din móle plumbu.
Er' Marcea și Căruntulu zăceau întinși pe spate,
Și Marcea făr' o mână și peptulu sfășiatu,
Plomânile afară zăceau înț^{er}inate.
Așa ne'nvinsulu Marcu amaru l'a despicatu.
Căruntulu suflă încă, dar' v^{er}să negru sânge,
Căci Tatu ilu străpunsese prin c^oste și plomâni.
Incetu lumina pere și vi^{er}ța li se stinge,
Dar' ei și 'n mórte încă amenință din mâni.
Er' Dochia când i vede sbăt^{er}du-se 'n ț^{er}ină
Și pe Sangaru elu însuși fugindu și cotigindu,
La Méđănópte-alérgă și de turbare plină

Din graiu așa grăesce ca frunța tremurându :

«Iubitulu meu Međilă, eu vėdu, ah! vėdu că 'n lume
Din toți tu singuru astăđi mai poți sė-mi mai ajuți,
Și decă vinu acuma rogându mărețu-ți nume,
Eu nu vinu ca la vr'unulu din bunii-mi cunoscuți,
Vinu togmai ca la fiu-mi; și ce ți-am fostu odată,
Sė fii acuma și tu la vechiă mamca ta.
Când mamă-ta de tine a fostu desărcinată,
Vėđėndu a ta cumplire, îndată se scolă
Și blăstemându-și sórtea fugiá ca o nebună.
Murgilă și Zorilă, căci ei suntu ai tėi frați,
Vėđėndu-te, la fugă o luară și ei strună
Spre resăritu și-apusuri, căutându înspăimėntați ;
Și tu remaseși singuru plângėndu în Codrulu-negru.
Eu auđindu departe amarele-ți vaitări
Am alergatu la tine și hıdu cum ești și negru
Te-am învălitu îndată în muschiu și 'n moi frunđari
Și te-am adusu sub stāncă-mi, și-ursoia Băbăluca
Cu laptele seu dulce mereu te-a aplecatu,
Incātu cresceai sub ochii-mi, cresceai ca o nălucă,
Și din copilu îndată bărbatu te-ai înălțatu.
O! fiulu meu, acuma mă rogu și eu de tine,
Instrună-ți arculu, pune săgėta grea d'argintu,
Și 'n Riscogelu ími trage și tinde-mi-lu pe vine,
Căci elu de nu mi-așterne iubiții la pămėntu.»

Așa grăi Dochía, ér' negrulu Mėđănópte
Íși iă din umėru arculu, lu 'nstrună zurăindu,

Săgéta grea și-o pune, șoptește negre șopte,
De trei ori suflă 'n strună și fiorosu ochindu
Elu trage, struna rage, s'avântă fulgeresce
Și aerulu despică trăsându și schînteindu.
La toți sângele 'n sinuri s'adună și-amurțesce,
Ileana, dalba-i cétă, se 'nfioră privindu.
In peptu prin sufletu togmai pe Riscogelu detună
Și ca unu șerpe iese cu ochi de sânge roși,
Er' Riscogelu ca leulu cu spada 'n Sangaru tună
Și cu-o rotire face doi Sangari sângeroși,
Și-apoi stringându cu mâna în peptu adâncea plagă
Și apăsându călcâiulu pe peptulu lui Sangaru,
Strigându așa grăesce: «Nu mâna ta ne'ntregă,
Ci negrulu Médănópte cu arcu-i din tartaru
Rêpuse-a' mele țile, dar' étă eu și 'n mórte
Te-am datu pe tine morții, căpcănu nesăturatu.
Aici unu pumnu de țernă e tótă marea-ți sórte,
Măriri și daruri tóte ce 'n viéță le-ai vênatu!
Dar' vino și tu 'ncóce la luptă față 'n față,
Codace Médănópte, nu da din tufă-ascunsă !
Și-o sê ți-o dau țerină hidósa ta viéță,
Sê veđi, eu unu 'n lume în lupte-su neajunsu!
Dar' tu te-ascunđi cu arma-ți de babe fărmeacă!
Așa pândescu mișeii pe celu ce e bărbatu,
Ascunși, țintescu asupra-i săgéta 'nveninată ;
Dar' unu bărbatu nu móre nici când neresbunatu !
Și s'a 'mpliní cuvêntulu ce-mi spuse Baba-Murgă

Că Mădănópte-odată ascunsu m'a săgetá,
 Dar' și-alu lui negru sânge curându va sê-se scurgă.
 Eu mergu acum, tu mâne pe urmă-mi vei călcá!»

Așa grăi; din peptu-i unu roșu șiroiu de sânge
 Țișnesce, mâna-i cade, se 'ndoiă 'ngenunchindu,
 Pe spadă ér' se 'mpulpă, de nou înse se 'nfrânge
 Și 'n pulbere se 'nclină gemându și horăindu.

În marea lui cădere se sgudue pământulu
 Și armele d'asupra-i resună fiorosu.

Intogmai cade pinulu când ageru turbă vântulu
 Și codru 'ngiuru resună și vue spăimëntosu.

Er' nóptea negurósă pe ochii-i se cobóre
 Și trupulu fără viéță se 'ntinde pe pământu.

Negrenii scotu unu vaeru; chiar nimfele cu-oróre
 Strigară de dorere cu grăulu loru d' argintu,

Er' una pe Nălucă, vultanu neosu la pene,
 Pe care scirea 'n codri și-o ducu în a' loru portu,
 S' avântă și Albunei în văile-apusene

I duce négra scire, că Riscogelu e mortu.

Er' ei de bucuriă, Dănenii, ridicară

Unu strigātu câtu îngiurulu se sgudue vuindu,

Er' Dochia pintr'înșii alérgă ca o pară:

«La lupt' acum cu toții!» stringându, îmbărbătându. :

Chiar Danu atunci din arcu-i țintindu în Marcu trage,
 Ce supt genunchi pusese pe Para din Fetesci.

Er' Șerpe și Marmontă s' aruncă, 'ncepu a trage
 Pe Riscogelu sê-lu ducă cu armele-i fețesci.

Nuorașu atunci se 'niéptă cu furiă de leoiă
Când vede vênătorii răpindu iubiții-i pui ;
Pe Șerpe mi-lu trăsnesce și 'n pulbere-lu îndoia,
Și-abia-lu scăpă Marmontă tērîndu-lu p' urma lui.
La Nuorașu îndată unu roiu mi se răpede
Cu Feru și cu Luceanulu, Dulceanu și Câmpineanu,
Cātu Nuorașu d' odată din ei nu se mai vede,
Și-apoi pe toți i 'ncinge alu pulberei noianu.
S'audu numai în nuoru loviri zingănitóre
Și plenele din spade prin aeru șuerându,
Căci Nuorașu în mijlocu cu spada-i lucitóre
Mii fulgere împarte trăsându și sfărîmându.
Negrenii înc' alérgă cu Tatulu, Lupu și Palmă,
Corbeanulu frunte lată, Cerbanu și cu Meșinu ;
Și 'n luptă perđetóre toți spadele-și împalmă,
Părea că n'o sē scape nici sórele deplinu.
Nuorașu c'o 'nvêrtegire trei spade le sfăramă
Și spada-i se opresce în coifulu lui Dulceanu,
Dulceanu întâiu se 'ndoiă, curênd înse se 'ntramă
Dar' amețitu se trage și 'n loculu seu Luceanu
Sub nouă lovitură în pulbere se 'nclină,
Căci umerulu cu mâna d' odată i-a sboratu.
Cadu Velcea și cu Proca și cu Puicanu și Cină,
Puicanu cu capu 'n doue prin gene retezatu,
Incātu d' odată crerii pe umeri se vêrsară,
Er' Cină și cu Velcea cădură fără capu,
Căci capetele 'n țernă departe le sborară,

Cum săpătorii 'n agru scoțându aruncă-unu napu.
Dar' Feru încă mi-așterne pe Lugeru și pe Mare,
Pe Foltea și Furnică, și Lupu încă căđu
Străpunsu d'o lovitură prin peptu și prin spinare,
Incătu din ți d' odată grea nópte-i se făcù.
Cerbanu atunci și Tatulu ca lei se 'nvăpăeză,
Și spadele ca fulgeru în mână le turbă.
Nu mai zăresci lovire, ci tună, schînteieză,
Și-o plóiă de cadavre îngiurulu loru cădea.
Dar' roiulu totu sporesce, și Feru în urmă 'nfige
Lui Tatulu spada 'n umeru, și negrele doreri
I curmă 'ncetu poterea, cătu începù sē strige
Lui Nuorașu ce 'n cale-i tăiă din respoteri.
Nuorașu atunci, ce-o parte urmându mi-o 'nțerinase,
Alérgă, Feru vėđēndu-lu se trage greu gemēndu.
Căci își scăpă din mână vėnatulu ce vėnase.
Cerbanu, Međinu și Palmă și cu Corbeanu luāndu
Pe Riscogelu ilu pórtă, ér' Nuorașu în urmă
Cu spada-i lungitóre abate pe Dăneni,
Și când la ei se 'niéptă cu spaimă pașii-și curmă
Și fugu, și fuge însuși și Feru din Macsineni :
Intogmai ca și cānii ce 'mbărbătați s' aruncă
Și hırăe și latră și mușcă când și când
In ursulu ce se duce cu prada depe luncă,
Dar' fugu când elu se 'ntórce cruntāndu și mornăidu.

Romanu, care vėđuse a' fiiloru sei arme,
Gemēndu cum geme leulu adāncu în peptu atinsu,

Cu spada-i arborósă s' aruncă ca să sfarme
Pe Danu, codrénă féră, ce dulcii fii i-a stinsu,
Dar' Gemenu și cu Bucuru turbați i saru în cale,
Romanu înse vedându-i le strigă spăiméntosu :

«Săriți dulăi, săriți-mi și zornăiți din zale,
Să nu vă perdeți domnulu și ósele de rosu!
Acum i-acum, scăpați-lu, căci cin' să vă mai dee
In prad' o țeră 'ntrégă, și ómeni și pământu!
Nesăturate fére, la luptă! Ađi se 'nchee
Pe capulu vostru negru resbunătoriu mormentu!»

Așa strigându s'aruncă rotindu-și lunga spadă,
Er' cóma și-alba-i barbă în aeru strălucia.
Dar' Gemenu nu l'astăptă asupra să le cadă,
Se trage, după dènsulu și Bucuru se trăgea.
Romanu atunci zăresce pe Códă prin mulțime
Cu-a' fiiloru lui arme, și ca vârtegiu de focu,
Ce-apucă pintre grâne p'a verei uscățime
Și câmpu 'ntregu lu 'ncinge și-lu mistue pe locu,
S'aruncă și-lu ajunge și-lu taiă dreptu în doue
Prin umeri și prin cópsă, și armele luându
Se 'ntóree, ér' asupra-i nu rîură nici plouă,
Unu nuoru de săgete se frânge grindinându.
Romanu sub scutu-i mare încetu înse se trage :
Așa se 'ntórnă leulu când prada și-a luat
Și de plăcere féra cu gura 'n sânge rage,
Er' cu teciuini păstorii deșertu din urmă-lu batu.

Dar' étă Danu alérgă și lupta 'mbărbătéză

Strigându: «Acum e timpul pe toți să-i sfărîmăm!»

Vedeți, chiar ceru 'ntr'înșii detună, săgetează.

La lupt' acum, pe câmpuri pe toți să-i semănăm!»

Așa strigându în șiruri, la Romanu elu s'aventă,

Er' cetele 'mpregiuru-i urrându și-amenințându,

Se 'niptă ca și valuri când marea se 'nferbentă

Și 'n țermuri se răpede vuindu și spumegându.

Atuncea prin mulțime în arme Negru pare

Cum unu cometu se 'nalță pământu 'nfiorându.

Mulțimea când îlu vede din pasu napoi tresare.

Romanu ce se retrage cu spada fulgerându

L'ai sei aruncă prada și cătră Danu s'aventă,

Pe Danu înse-lu încinge unu roi de luptători,

Dar' când zărescu pe Negru, s'oprescu, Romanu se 'm-

plântă

Și doi trăsniu d' odată i-așterne gemători.

În urm' ajunge Negru și ca doi stâlpi de pară

Ei turbă prin mulțime ce 'n spaimă se trăgea.

Și cine va să spună sub spade câți lăsară

A țilei dulce rață, și câți întinși gema ?

Depe 'nălțimi atuncea turbată se cobóre

Dochia cu-a sa cétă s'ajute pe Dăneni,

Dar' Cosinziana 'n arme feșese lucitóre

Din piscu cu-ai sei s'aventă în óste la Negreni,

Și-o cruntă luptă 'ncepe, chiar sórele s'opresce

Și stă privindu d'asupra miratu îngălbiniu,

Și 'n iadu însuși Satana de spaimă se 'nverdesce,

Credându că totu pământulu se surpă uruindu.

Ileana Cosinziana din spada-i fulgerósă

Amenințându Dochiei din graiu așa-i strigá :

«Dar' unde-esti, ciuma lumei, hîdósă și spăimósă?

En vin' acum poterea cu mine-ați arătă!

Destulu în întunerecu te-ai măestritu, ursoiă,

Acum în fața Țilei en ieși sē ne vedemu!

Aici e Cosinziana, en vină 'ncóci și-o moiă!

Aici acum poterea la lume s' arătămu!»

Așa strigá Ileana, dar' ínse p'a Dochíá

Ea nicăiri n'o vede, căci Dochia venindu

Iși pune sē n'o védă măestra pălăriá

Și-alérgă nevedută p'ai sēi îmbărbătându.

Uriășulu Sfarmăpetri cu-unu mare colțu de stâncă

Țintesce 'n Spătălată, elu iute se plecà,

Și ca unu tunetu stâncea din arborósa-i brâncă

Sborându în câmpu departe în țernă se 'mplântà.

Er' Spătălată 'n creștetu cu spada Sórbesânge

S'avêntă și-lu trăsnesce, dar' elu pe capu portându

Drept coifu unu colțu de stâncă, lovirea se resfrânge,

Er' Sfarmăpetri coifulu cu brâncea-și apacându

Se răpedi asupra-i supt coifu-i sē-lu turtéscă,

Dar' Spătălată iute d'o parte cotigi

Și trase peste brâncă cu spada lui fețéscă,

Și ca unu rîu din stâncă din brâncea lui țîșni

Unu roșu-negru sânge, și-atātu răcni de tare,

Cātu văile și munții vuiră până 'n fundu,

Și coifulu jos lăsându-lu întins'o fugă mare,
Incâtu supt elu pământulu se sguduiă 'n afundu.
Sarmunte-atunci, ne-ajunsulu, ce 'n vanu cu-a sa mă-
ciuca

Cercă pe Palădalbă sē-lu tindă la pământu,
Incepe sē-se tragă căutânduși elu de ducă,
Dar' fētulu Palădalbă, creșēndu uriașu 'nfrântu,
Din ce în ce mai ageru asupră-i se răpesce
Prinșēndu măciuca 'n pală și-adesse cotigindu,
Căci ca unu maiu de baiă ce stânci de feru turtesce
Cădea cumplita ghiogă tunându, cutremurându.
Sarmunte totu mai tare în urmă se 'nferbēntă
Și-așa trăsni pe Pală cătu pala-i se 'ndoi
Și 'n capu măciuca-i cade, dar' cu poterea frântă,
Lovitu înse d'odată vederea-i se 'nnegri.
Și când de nou Sarmunte ridică sē-lu lovēscă,
Atuncea Cosinziana sārindu în ajutoriu
Trăsnesce pe Sarmunte cu spada-i feciorēscă,
Sarmunte se retrage turbatu, meninșătoriu,
Strigându-i Cosinzenei : « Ridică-ți-lu, vădeană,
Și veđi ca sē nu-ți mōră, căci prea-i frumosu băiatu ;
Adună-ți-lu din țernă, adună-lu, dolofană,
Și veđi ca sē nu zacă delungu și ne'ntrămatu ! »

Așa strigă Sarmunte, și-alérgă ca s'ajute
Lui Strâmbălemne 'n luptă cu fētulu Măncăferu,
Ce-unu iadu învins' odată (atātu eră 'n vêtute !),
Când elu plecase 'n lume și 'n Codrulu-fără-ceru

La unu palatu măestru ajunse 'n a lui cale.
Deșertu erá palatulu, nimicu nu se mișcă,
Dar' dalbe mese 'ntinse luciau prin cele sale
Și dulci mâncări și vinuri burá și schînteia.
Cu soții sei la mese punêndu-s' ospêtéză,
Dar' prin palatu d' odată se simte-unu sgomotu linu,
Și tare, totu mai tare s'apropiă și foiéză,
Și vêturi, negri nuori, prin sale trecu și vinu ;
Liliaci hîdoși și buhe aparu fâlfăitóre,
De prin pãreți, prin colțuri spăimêntătoriu se 'ntindu
Lungi degete uscate, și ghiare sfășătóre,
Și ochi rotunđi de brósce schînteia mari holbându ;
Pe pavimentu prin sale țestóse, mari șopârle
Și șerpi cu-unu ágeru șueru se tragu, se 'ncolăcescu,
Și vieri cu përu de flacări se 'nvêrtu ca nisce sfârle,
Schelete 'ncinse 'n pară saru, jócă, chiotescu.
Dar' soții adormise, elu singuru stă, privesce ;
In urmă trage spada și 'ncepe-a fulgerá,
Și taiă și sfăramă, palatulu câtu vuesce,
Er' monstri câți mai scapă văitându-se fugia.
In mici fărîmi și sânge înnótă totu pãmêntulu
Și Mâncăferu cu spada-i turbá încă mereu,
Câtu tóte le sdrobise, cum grindina și vêtulu
Sdrobescu câmpia verde când cade-unu nuoru greu.
In đori de diminéță o fată 'mpêrătésă,
Ieșindu elu în grădină, i-apare-așa đicându :
«O! fêtu fără pãrechia, voiu fi a ta mirésă!»

Și 'ndată pere 'n aeru ca stéua lunecându,
 Er' elu plecându în lume sě-și caute dalba țină
 Ajunse 'n cale-aicea. — Cu acest' acum luptă
 Uriașulu Strâmbălemne și-abia potea sě țină
 Lovirile-i ce fulgeru-asupră-i detună.
 Sarmunte sě-i ajute asupră lui alérgă
 Și cadu pe elu d' odată, atuncea Mâncăferu
 A lui Sarmunte ghiogă o taiă ca p' o vérgă,
 Deși ca pinu 'n munte amenintă la ceru ;
 Și rapede Sarmunte fugindu se depărtéză.
 Er' Strâmbă lemne-asupră-i smulgându unu nou ste-
 jaru,

Uriașu câtu o urđoiă, ce-o casă 'ntemeéză,
 De nou la elu s'aruncă crășnindu în dinți amaru.
 De trei ori elu detună, de trei ori aschii sbórá
 Și-a patra óră cade stejarulu țanduri jos,
 Și Mâncăferu acuma potea sě-lu și omórá,
 Dar' elu cu latulu spadei unu trăsnetu schînteiosu
 I trage la urechiă, câtu améțitu se 'nvêrte
 Și cade, și pămêntulu se sgudue 'n adâncu,
 Er' Mâncăferu d'asupră-i cumplita-i spadă 'nvêrte
 Și strigă de resună alu dealuriloru crâncu :

«Ai cugetatu, nebune, că feții încă-su lemne
 Și voru cădé sub mână-ți ca trunchii spulberați!
 Potu sě te sfarmu acuma, sě numai lasu nici semne,
 Ori-câtu esti de nămilă, dar' du-te cu-ai těi frați!
 Ci ține bine minte, a două óră 'n lume

Să nu mai dați cu ochii de mine, Mâncăferu,
Căci v'a cădutu și stéua și vi s'a stinsu și nume!»

Așa grăi. Uriașulu cu 'mpulberatu-i përu
S'ardică din țerîna ținëndu-se d' urechiă,
Și-o iă însus pe dealuri strigându și-amenințându.
Dar' îndesă din pasuri ca taurulu de strechiă
Când fuge 'n codrulu verde din câmpuri alergându.

Er' Păunașu frumosulu, Florilă și Zorilă,
Cu Feți-nebuni din arce turbați se săgetau.
Trăgea mereu din arcușu-și asupră și Meșilă;
Ca fulgere prin aeru săgete șerpuiiau.
Și Păunașu așterne pe Urlea și pe Zimbru,
Pe Hărpăgelu și Sângeru, pe Geru și pe Scorușu,
Florilă pe Mursanulu, pe Lespeșelu și Imbru,
Zorilă pe Sutanulu, pe Sgaiu și pe Nerușu.
Er' Feți-nebuni în urmă detună cu turbare
Cu petri și cu lemne; Florilă, Păunașu,
Tragu spadele, Zorilă cu ghioga-i de perđare
S'aruncă 'n a loru cétă ca vierulu prin mânași;
Pe Zmeurelu vedëndu-lu așa din graiu i strigă:
«N'o să mai prinđi tu fete mai multu în zmeuretu,
Aicea sântulu sóre în țern' o să te frigă
Și corbii-o să te care la puii din brădetu.»

Așa grăindu asupră-i cu ghioga mi se 'mplântă,
Și sub lovire-i cade spăimëntătoriu răcnindu.
Bibanu atunci asupră-i și Golivasu s'avëntă;
Adese loru Zorilă, prin ședători întrându

Să mănca și să bee și dulce să-și petrecă
Și 'n urmă să răpescă și-o flóre de prin satu,
Le-a trasu câte-o bătaia câtu luni aveau să zacă,
Și 'n urmă d'alu lui nume cu toți s'au spăimântatu.
Ei sórele acuma credeau să i-lu ascundă,
Și-asupră-i s'aruncară cu cincii încă d'ai loru ;
Er' elu : «In urm' aicea acuma vi se 'nfundă
Și pofta resbunărei și-alu ședětórei doru,
Căci ađi suntemu în luptă, ér' nu la ședětóre ;
V'am deșelatu acolo, aici o se vă stingu.»

Așa ȃicându s'aruncă cu ghioga-i sfărmătóre,
Dar' cu Strujani și Feții îngiurulu lui se stringu ;
Struianii înse țanduri săriá 'mpregiuru în aeru,
Cum sare 'n frângătóre posdarea din fuiu
Când fetele bărbate scotu argintosulu caeru,
Ce-lu torcu în zare iérna cântându doine de doru.
Gurlupu și cu Opacea și cu Stirminu periră
La cea d'intăiu cădere, Bibanu și Golivasu
La fugă sănătósă ca vântulu o tuliră,
Dar' mai căđură încă Ceroniu și cu Rěspasu.

Asemenea Florilă culcă p'Arđelu și Sirculu,
Pe Věrpulu, mulge-capre, și pe Lupcinu și Orzu ;
In fug' apoi mai taiă pe Ghiorțelu și Hirculu
Și pe Glimeiu și Curpenu, pe Bobițelu și Borzu.
Păunașu și cu Međilă în spade lungu se luptă
Și, frânse, prindu la ghiogă, dar' luptă nealesu,
Căci fiă-care 'n urmă și ghioga-și vede ruptă.

Se prindu apoi la trântă, și pulberosulu șesu
 Supt grelele călcăe se sgudue și geme,
 Er' Păunașu în urmă lu 'ndoiă 'ntr'unu genunchiu,
 Și elu de nou se smulge, turbatu crâsnesce, freme,
 Dar' Păunașu l'așterne d'alungulu câtu unu trunchiu,
 Și 'n peptu punându genunchiulu de gîtu amaru îlu
 stringe

Câtu ochii crunți și negri i iesu din scăfârlîi,
 Și-apoi d'asupra-i strigă : «Tu, celu ce scii învinge
 P'unu Riscogelu, acuma te scôte de te scii.
 Ușoru sê tragi cu arculu din adăpostu săgete
 Făcute, fărmeceate cu mii de măestri,
 Aici acuma înse au tôte sê-ți încete,
 Săgete și vieță și negrele-ți cruđii.»

Așa grăi, genunchii și mai cumplitu și 'nfipse
 Și capulu dintre umeri i-lu smulge părăindu,
 Și 'n spada-i ruptă 'n doue ér' lângă elu lu 'nfipse,
 Și mi-lu lăsă 'n țerină bătendu și sângerându.
 Dar' Baba-Dochiă-alérgă cu iérba-i de vieță,
 Iă capulu și-lu așeqă și-atinge iérba linu,
 Și 'ndată ér' se 'nchiagă și prinde-a vieței față,
 Și 'ncinsu în cêță-lu duce, sdrobitu înse la sinu.

Așa luptau aicea cumpliții la vedere,
 Er' Riscogelu în óste zăcea mărețu întinsu ;
 Nici chiar amara mórte măestra lui potere
 Din față nu-i stinsese, și mortu părea ne'nvinsu !

Er' ochiulu viu alu đilei într'astea linu se stinge

Și cu-unu lînțoliu de auru s'acopere morindu
Er' florile 'n câmpia începu cu tôte-a plânge,
Și lumea tótă 'n urmă-i se pare suspinându.
Dar' mai doiosu Negrenii și plângu și-amaru suspină
Privindu cum négra mórte a 'ntinsu pe Riscogelu,
Și-uitas' acum cu toții de multu dorita cină,
Mergeau, veniau cu toți, priviau plângându la elu.
Er' Negru sta la capu-i și lacrimi arđetóre
Věrsă în dalba-i mantă și peptu-i se sbătea,
Și Nuorașu cu lacrimi scăldă a' lui picîóre
Și drépta lui ne'nvinsă la sinu-i o stringea.
Cum trestia pe lacuri l'a vântului suflare
Ridică nóptea 'n luncă unu fremetu geměrosu,
Și-acum par'că s'asădă și-acum érá mai tare
Se 'nalță și resună cu-unu murmuru dorerosu,
Și linu séu ageru sune, nimicu altu nu s'aude,
Atātu d'adâncu pătrunde în ceru și pe păměntu:
Așa resună 'n óste suspinele loru crude
Și împlu cu-alu loru murmuru doiosulu noptii vĕntu.
Er' đorile 'ntr'acestea aparu tremurătóre
Și depe-a lunei față tragu velu 'ntunecosu
Și stau pălindu și cată câmpiele d'oróre
Și fața loru și-acoperu cu-unu nuoru neguros.
Er' Negru se ridică și tristu așa cuvĕntă,
Cu fața lăcrĕmată și capulu desvĕlitu:
«O parte depe câmpuri sub glia rece, sântă,
S'ășede dalbele-umbre ce țerei s'au sântitu,

Er' alții sê-se sue din munte sê coborâ
 Lui Riscogelu alu nostru bradu 'naltu încetinat
 Cu rădêcini ne-atinse, eternu sê nu mai mórâ,
 Din timpu în timpu poterea noindu-și ne'ncetatu ;
 Er' alții sê-se ducă sê-i sape-adâncu mormêntulu
 În pêtrâ ne'ncercatâ de mâni de moritori,
 Ca nemișcatu sê stee pe câtu va sta pâmêntulu,
 Ne-amestecatu cu țerna d'ai lumei trecători.»

Așa grâi, flăcâii cântându se sue 'n munte
 Și crângurile 'n urmă doióse resună,
 Dar' când ale loru cânturi prin stâncile cărunte,
 Prin văile 'ncâlcite cu 'ncetulu se stingea,
 Doióse noue plângeri s'audu sunându în plaiuri
 Și-atâtu de doreróse din ce în ce sunau,
 Câtu cerulu și pâmêntulu gemeau d'amare vaiuri,
 Și minunați cu toții oprindu-s' ascultau.
 Și étâ 'n plaiu Albuna cu nimfele-i apare
 Bociri, doióse vaiuri în aeru revêrsându.
 Cum séra luna-plină pe ceru seninu resare
 Și stelele 'mpregiuru-i se 'nșirâ luminâdu :
 Așa veniâ Albuna de dalbe nimfe 'ncinsă,
 Bocindu, amaru bocindu-lu pe scumpu-i Riscogelu,
 Cu pletele în vêturi, cu inima înfrânsă,
 Cu mintea turburatâ, cu sufletulu la elu.

Cinci-șeci de nimfe 'ngiuru-i veniau suspinătóre :
 Aurica plete d'auru, la fațâ foi de crinu,
 Floralba ochi de murâ și gene rișetóre

Și Iana rîde-dulce, cu buze de rubinu,
Aglicea stele 'n gene și Zora sprâncenată,
Popilna cea zăréță, cu pěrulu iederatu,
Mierina ochi de mare și Tisa ochenată,
Goruna lebediă cu mers ulu legănatu.
Afina și Dafina, cu ochi de viorele,
Sulfina brațe albe și Tiia graiu d'argintu,
Nerușa chică désă pletită 'n micșunele,
Horeana cântă dulce, picioru ușoru de vîntu.
Simina cu ochi lotri și trupu de vespișoră,
Trandafirfa Liă cu buze frăgurii,
Neiana față dalbă, cu pasulu de căprioră,
Lilica graiu de miere, sprâncene lungi corbii,
Și Sora și cu Nora, cu vino-'ncóce încinse,
Albina, Dedeteana, cu ochii rîdători,
Și Lera și cu Nera în hore neînvinse,
Grădină cu flori una, ér' alta și cu đori.
Doinița și Șopteana, din graiu fărmeacătoare,
Soreana sinu de spumă cu pěrulu inelatu,
Inalta Liliană cu ochi de pișcanflóre,
Ținteana ochi de fulgeru, ne-ajunsă 'n săgetatu.
Călina și cu Zina, sprâncene codenate,
Ce-ascundu schîntei supt gene și-adimeniri ascundu,
Spumeana și cu Dorna, cu cóme roorate,
Rotundu picioru de rosă și sinulu valu rotundu.
Lăcrina flóre 'n față și-adimenósa Mirnă,
Arina și Sălcina cu ochii mari și vii,

Luceana plete cörbe și sprintenióra Zirnă,
 Musteana, Colilfa, cu sinuri bourti.
 Frumșana soritóre, la graiu privighitóre,
 Amurga și Doreana, frumóse, dulci vederi,
 Brebeana fetișandrá, de cerbi săgetátóre,
 Și svelta Viorină cu ochii mari și neri,
 Mierlița cu graiu dulce și-amăgítórea Bună.
 Din tóte străluci înse cu mii d' adimeniri,
 La față dalbulu sóre, la sinu rotunda lună,
 Tu dalbă Apălină, minune la priviri!

Cu-acestea vine-Albuna plângându a sa dorere ;
 Și ríurá prin aeru îmbetátóre bori,
 Cátu se părea c'aicea a floriloru potere
 Și-a revěrsatu d'odată cerescile-i comori.
 Er' ajungându Albuna doiosu așa se plânge :

« Ah ! scumpe Riscogele, alu mamei unișoru,
 Acesta-i secerișulu sudoriloru de sânge,
 Acésta mângăerea l' alu mamei dulce doru ?
 Tu eri numai viéță și voiă și mărire,
 Așa te vědu eu astăđi întinsu și veșteditu ?
 Ah ! unde-ți este-a feței cerescă strălucire,
 Alu ochiloru tēi fulgeru și-alu brațului trăsnițu !
 Și unde s'a dusu graiulu sguđuitoriu de plaiuri,
 Și unde-a peritu pasulu de codri vuitoru ?
 Nu veđi pe dulcea-ți mamă, n'auđi a' sale vaiuri ?
 Ah ! scólă și privesce sororile-ți în doru !
 Dar' nu, tu stai ca stâncea, nimicu nu te mai dóre !...

O mână de țerină, ce-atâtu a strălucitu !..
 Nimicu nu te mai mișcă, nici mama-ți plângătoare,
 Nimicu, o! Riscogele, din toate ce-ai iubitul !
 Ferice d'a ta plagă, că nu-i mai simți puterea,
 Dar' crunt' a mea dorere, nestinsu alu meu suspinu !
 Ah! peptu-mi se despică! Eu mórtea și dorerea
 Le simtu d'odată toate, le portu d'odată 'n sinu !
 Pe tin' te mîncă țerna, ér' armele-ți rugina...
 Pe min' mă rodu de viuă suspine și doreri !
 Dar' scólă, Riscogele, și 'ntinde-odată mâna
 Și du-mă și pe mine pe negrele-ți cărări ! »

Așa-lu plîngea Albuna, și fruntea-i veștedită
 Și mâna-i înghețată cu lacrimi le scăldá.

Ostași și nimfe, toate cu inima zdrobită,
 Și lacrimi și suspine cu ea le-amestecá !

Ér' nimfele 'mpărțite în doue dalbe cete,
 Cum triste bocitoare plîngu dușii la mormentu,
 Cu fețe lăcrimate și răscosite plete,
 Așa o cétă 'ncepe alu morții negru cântu :

« Ah ! plângeți văi și codri, voi rîuri curgătoare,
 Voi paseri cântătoare schimbați alu vostru cântu !
 Veniți și voi din ceruri, o ! stele, lună, sóre,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormentu !

Săltați voi fére 'n crânguri, săltați dușmani în țeră,
 Căci spada-i ruginesce, ér' arculu zace frântu.
 Ah ! plângeți-lu voi vulturi cu prad' acum mai rară,
 Căci marea lui făptură se duce sub pămentu !

Ah! plângeți-lu voi, plângeți, a' codriloru Frumóse,
 Și-aicea vă trimiteți suspinele pe vântu
 Și lacrimile vóstre pe văile-argintóse,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormêntu :

Trimiteți flori din câmpuri a' vóstre dulci profume,
 Voi d' astăzi părăsite veți cresce pe pământu,
 Feciórele 'n suspine uitá-voru flori și lume,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormêntu !

Și pómele prin arbori și fragile prin crâncuri,
 Uitate se voru stinge, căci nimfe câte suntu
 Se pascu numai cu lacrimi, suspine din adâncuri,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormêntu !

Ah! flórea 'nviiă érá și frunđa re'nverdesce
 Și riulu é'r se întórece la limpede sórgințu,
 Dar' omulu, singuru omulu, elu nu mai înflorește,
 Și Riscogelu se duce eternu depe pământu !

Și ce-ajungu tóte 'n lume, vêrtute și mărire,
 Când bunulu și mișelulu suntu toți dintr'unu pământu!
 Când toți vinu o țerină, ori lutu ori strălucire,
 Când Riscogelu și Códă mergu toți într'unu mormêntu,

Acésta, moritóre, e sórtea ta cea mare ?
 In vântu mărețulu sufletu și trupulu în pământu,
 Er' numele, chiar sóre, cu 'ncetulu în uitare,
 Chiar' tu o! Riscogele, eternu pământu și vântu !»

Așa o cétă cântă a vieții nimicică,
 Er' óstea stá 'mpregiuru-i gemêndu și suspinându.
 Eterulu și pământulu gemeau cu duioșică ;

Atunci a doua cétă începe-aşa cântându :

«Vedeţi colea Bucecii, dincolo Retezatulu,
Cu fulgere şi vânturi s'oştescu şi voru oştî,
Şi de-aru trăi câtu cerulu, câtu cerulu de-ar' fi statulu,
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi !

Pămêntulu care nasce pe clipă legiône,
Şi totu ce-a fostu odată şi totu ce va 'nflorî,
Şi mari şi minunate, trăire-aru miliône,
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi !

Şi cerulu 'naltu şi mare cu bolta lui d'aramă
Şi totu ce 'n elu soresce şi totu ce va sorî,
Şi sórele şi luna şi-a steleloru nesamă,
Nimicu au fostu odată nimicu odat' oru fi !

Vedeţi înaltulu sóre, ce lumile lumină,
Şi stelele şi luna, ce nopti vinu a 'nđilî,
Lumină câtu lumină şi 'n urmă ér se 'nclină ;
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi !

Dar' omulu, bobu de rouă căđutu p'unu sinu de flóre,
Elu singuru sê voiéscă nestinsu a strălucî ?
O! nu, şi-a lui viéřă ca tóte-i trecătóre,
Nimicu a fostu odată, nimicu odat' a fi !

Dar' nu, căci lui natura i-a datu şi-o nemorire,
Vêrtutea şi mărirea ea lui le heređi,
Şi prin acestoru farmecu, ceréscă strălucire,
Nimicu d'a fostu odată — unu đeu elu póte fi !»

Aşa cântau cu tóte cu-adâncă doioşă,
Cátu sórele din ceruri s' opresce 'ngălbînindu,

Și cerulu și pământulu în tót' a loru măriă,
Și sufletele tóte păreau adâncu gemându.

A treia órá 'n ceruri când sórele lumină
Din munți flăcăi o sută cu bradulu coborá,
Er' dalbii feți din codri câtu alba lună-plină
Cunună stejerósă venindu i aducea.

Er' săpătorii încă săpas' acum mormântulu,
In pétră ne'ncercată de mâni de moritori,
Ca nemișcatu sē stee pe câtu va sta pământulu,
Ne-amestecatu cu țernă d'ai lumei trecători.
Și dalbii feți atuncea pe scutu apoi l'ardică
Și plécă sē-lu așede în veștedulu mormentu,
Er' nimfele-a' loru plângeri doiosu de nou ridică,
Câtu tóte 'ngiuru resună, și ceruri și pământu.
In sinu de pétră viuă ducându-lu ilu aședă
Și-unu dealu ridic' asupră-i mormântulu înălțându,
Ca și din depărtare pe câmpuri sē-se vedă,
Er' pe mormentu punu bradulu în aeru fluturându,
In bradu atárnă scutululu și buciumu, arcu și spadă,
Și ele ți și nópte suná p'a' lui mormentu.
Românii și-astăși încă, și făr' sē le mai vedă,
Le-audu adesu în codri sunându doiosu în vântu.

CANTULU XI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU XI

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CUPRINSULU

Lupta lui Mesteacănu cu Ungurii la strimtorile Oltului. Mesteacănu cade cu toți ai sei în luptă. Troianu luptă cu Ungurii la Orăți, pe care i învinge, o parte din ei înse înșelându-lu trece munții și merge asupra lui Negru. Femeile remase la Cetatea-lui-Negru, conduse de Cerbana și cu ajutoriulu copților, sfarmă pe Ungurii, cari voiau să trecă pe aci în ajutoriulu lui Danu. Negru reîncepe lupta contra Dăneniloru. Luptă între Marcu și Gemenu, care este rănit, înse eu încă rănesce pe Marcu. Marcu retéză capulu lui Gemenu. Marmontă rănesce greu pe Marcu, care se retrage din luptă. Nuorașu vădându amesteculu alérgă și alungă pe Dăneni. Marmontă cercă să-i opréscă dar' nu-i póte. Danu prinde în luptă și ațiță pe ai sei, încátu Nuo-

rașu trebuie să-se retragă. Dar' intrându și Romanu în luptă, Nuorașu își iă din nou po'eri și începe a sfărîmă cumplitu. Romanu ucide pe Dulceanu. Séra pune capetu luptei. Ochilă vine și spune lui Negru, că vinu ajutore lui Danu. Intr' aceea sosesc și Moldoveanulu Mihu-Copilulu. Sorinu cântă faptele lui Mihu. Negru chiamă căpitaniu la consiliu în care se decide să atace pe Danu, ca să-lu scôtă din castre și să-lu împresure în cetate, ca să nu se pôtă uni cu ajutorele. Asaltarea castreloru. Dănenii suntu scoși din castre și împresurați în cetate.

Așa luptau aicea pe mörte și viéță,
 Er' Ungurii ca lupii prin codri străbătea
 Cređându să pună mâna p'a țeriloru frumsétă,
 Dar' sörtea României în ceruri priveghia.

Pe Oltu pătrunde Zordon cu ceta-i numerosă,
 Mesteacănu ilu așteptă la Pörta-lui-Traianu,
 Strimțore neuitată din lupta sângerösă
 Când Dacia căđu frântă sub vulturulu romanu.
 D'o parte și de alta se 'nalță turnurate
 Mărețe, negre piscuri la ceru amenințându,
 Căci ele-au statu odată într'una 'mpreunate
 Ținându în cale Oltulu ce coborá vuindu.
 A Oltului turbare și-a stânciloru țăriă
 Au statu delungu în cumpeni, delungu s'au frēmêntatu,
 Dar' învingându în urmă și-ađi Oltulu cu mânia
 Tăindu prin munți s'aruncă și spumegă turbatu.

Aici își aședase Mesteacănu a lui cétă,
Și toți setoși de sânge dușmanulu așteptă,
Er' Ungurii cu mintea și inima 'nfocată
D'a pradelor dorință pe vale se 'nșiră.
Dar' când ajungu la Pórtă asupră-le detună
O grindină de stânce și-unu nuoru de săgeți,
Și spadele prin aeru ca fulgere 'n furtună
Trăsnescu în a' loru mijlocu uimiți și spărieți.
Și-o crâncenă junghiare s'amestecă 'n mulțime,
Și petrele de sânge începu a se moiá.
D'alu strigăteloru urletu și-a vaiteloru cruđime
Și cerulu și pământulu vuiá, se sguduiá.
Dar' Ungurii s'aruncă totu valuri după valuri,
Și, spulberate, noue se răpediau în locu,
Er' ne'ntregiți Români stă pepturile valuri
Și neschimbați aceiași țineau alu luptei focu.
Șiróie mari de sânge curgeau prin stânci la vale
Și Oltulu de cadavre s'oprise 'n cursulu seu.
Toți vulturii ieșise din cuiburile sale
Și fâlfâindu prin aeru ei croncăniá mereu.

Din đori și până 'n séră se luptă lupt' amară,
Și unde după unde le sfarmă fulgerându,
Dar' scadu mereu Români și când murgii'n de séră
Mesteacănu singuru numai mai sta și sta luptându,
Dar' sufletulu, poterea aceloru ce căđuse
Părea că tóte 'n peptulu și 'n brațulu lui s'au strinsu,
Și stavilă ne'nvinsă elu singuru mi se puse,

Și nu trăgea cu spada — cu fulgerulu ne'nvinsu.
 De trei ori se revérsă, de trei ori se sfăramă,
 Er' când a patra óră asupră-i se răpescu,
 Se spulberă mulțime de peptulu lui d'aramă,
 Dar' cei-alalți în urmă sub spade-lu îndoescu.
 Cum vânturile 'n munte delungu c'unu pinu se luptă
 D'o parte și de alta bătându și scuturându,
 Dar' elu delungustă mare, pân' rădecina-i ruptă
 Se 'indoiă, cade 'n urmă mulți alții cotropindu.
 Er' stâncile 'mpregiuru-i se sgudue, se darmă,
 Și văile departe de vuetu clocotescu :
 Așa Mesteacănu cade, dar' mulți cădându elu sfarmă,
 D'asupră-i arme sună, jos stâncile vuescu.

Așa s'oștiau aicea. Troianu de ccea parte
 Vênatulu și-lu așteptă în cursă la Orăți,
 Ascunsu prin rîpi, prin piscuri, ce rîulu le desparte
 Și nime nu le caută, ci vulturii sumeți.
 Chiar iadulu ți se pare c'aci sê-se desfunde,
 Atâtu d'afundu și negru se case' alu văii fundu,
 Și-a rîului turbare și terbătore unde
 Cu-așa teribilu vuetu de prin genuni respundu.
 Cu-a' sale cete Bator sumețu aici ajunge
 Și cruntă sfășiare se 'ncinge la strimtori.
 Alu răcneteloru vuetu pămêntu și ceru străpunge,
 Chiar sórele pălesce d'a' lupteloru fiori.
 Vêdându în urmă Bator perirea ce-lu încinge,
 O parte d'a lui cétă o trage 'ncetinelu,

Și, lui Troianu sĕ-i pótă vederile încinge,
 O parte-o lasă 'n luptă sub mâna lui Zendrel,
 Er' elu cotindu în stânga prin codri se resperde
 Și p'a Doftanei albiă apucă plaiu 'njos,
 Și când Troianu se crede, că totu sub spadă-i perde,
 O parte furișată se străcură prin dosu.

Éră Vitan cu céta-i luându pe Negru 'n urmă
 Tăcutu d'a lui cetatate pe plaiu s'apropiă,
 Și nimene prin codri lui calea nu i-o curmă,
 Dar' rușinosă mórte Ursita-i pregătiă!

Femeile ce Negru lăsase la Cetate
 Simțir' a loru venire, dar' nu s'au spăimĕntatu,
 Căci între ele-atuncea cuvinte 'nflăcărare
 Scolându-se Cerbana așa le-a cuvĕntatu :

«Scolați, e 'n pragu perirea, ér' Domnu-i prea departe,
 Ca sĕ ne pótă 'ntinde unu rapedu ajutoriu.
 Și noi și nații nostri, a vieței dulce parte,
 Și noi și-aleșii nostri și 'ntregulu viitoriu,
 Cu noi cadu tóte-aicea, séu tóte-aici se 'nalță!
 Unu sóre mare astăđi, sorori, ne-a resăritu!
 Femei, copii,... cu toții ce potu unu brațu sĕ nalțĕ,
 La arme! Toți la arme! Sĕ-i stingemu! I-amu topitu!»

Grăi, și totu îngiurulu părü schimbatu în pară,
 Așa prin toți s'aprinse alu luptei ageru focu.
 Copii ce-abia trecuse a cinci-spre-đecea véră
 De doru, de neastimpĕru, abia-și mai află locu.
 Și cu Cerbana 'n frunte pe culmi cu toți se 'nșiră

D'o parte și de alta pe văile adânci.
 Femeile s'aședă p'a creșteteloru șiră
 Ascunse și tăcute prin tufe și prin stânci ;
 Aprinșii copilandri cu Leușoru în frunte
 S'aședă mai la vale prin arbori și prin stânci ;
 Totu insulu, luându cu sine unu bucinu lungu de
 munte

Și fere sunătoare, aștept' acì pe brânci.

Așa luptau cu toții : bărbatu, copilu, soțfă,
 Atātu de grea, Române, eternu fū sôrtea ta !
 Dar' d'astădi înainte va și mai grea să fiă,
 Căci sôrtea-ți scrise 'n carte eternu a te luptá !

Er' Negru, săturându-și de lacrimi și dorere
 Nemângăiatulu sufletu pe Riscogelu plângându,
 Când luce-a patra oră a sórelui potere,
 Elu într'ai sei se 'nalță din graiu așa grăindu :

«Destulu acum din lacrimi, destulu din întristare,
 Căci Riscogelu alu nostru e celu mai fericitu,
 Și n'ar' fi fostu în lume mai strălucitu, mai mare,
 Ne'nvinsu ca Retezatulu luptându d'ar' fi trăitu !
 Pe celu ce cade 'n óste oștindu-se fețesce
 Intr'unu mormentu de auru l'aședă domnețeu,
 Și lumei viitoare elu neapusu soresce,
 Și trecătoriulu ȃice : De ce nu potu fi eu !
 La noue crunte 'ncingeri vă luați potere nouă
 Cu dulce 'ngustărire de carne și de vinu,
 Și armele vă 'ncingeți ! Mai înc' o ȃi séu doue,

Și-omu pune-apoi temeiuu doritului căminu».

Grăi, și toți în sinuri suspinele-și înneacă
 Și dulce vinu și cărnuri doioși îngustărescu
 Și pentru noue fapte potere nouă 'mbracă,
 Ér' armele tocite de mórte-și agerescu,
 Și córnelé d'odată la luptă tóte sună,
 Cătu văile departe resună clocotindu,
 Și câmpulu ce sta lângedu d'odată se 'nfurtună,
 Jos tropotu și cutremuru, sus spade fulgerându.

Dar' n'ășteptau Dănenii la valuri s'e le-ajungă.
 Cum vespilé s'aruncă din trunchiulu scorburosú,
 Când dau de ele 'n codru copíi dela strungă,
 Și sbárnăindu i-atacă cu ghimpulu dorerosú :
 Intogmai și Danenii d'odată saru din óste
 Amenințându din spade, strigându și bucinându.
 Și inimile-atuncea d'alu luptei focu supt cóste
 Băteau cu neastimpéru de sânge 'nsetoșându.

Ér' Gemenu Pitișteanulu nainte-atunci s'avêntă
 Și la Negreni le-aruncă sumețu acestu cuvêntu :
 «De pâne și domniă réu fómea v'e frêmêntă,
 Dar' v'e 'nfundămu noi gura, c'avemu destulu pămêntu!»
 Așa grăindu pe Marcu l'ațintă și săgétă,
 Săgéta sună, sbórá și-așterne pe Bărboniu
 Trecându prin íi d'adrechtulu, resare 'nsângerată
 Și caldă mi se 'nfige în cópsa lui Floroniu.
 Ér' Marculu arcu 'ncórdă și-unu fulgeru pune 'n córdă,
 Și tună, córda sună și sbórá sfărăindu,

Dar' Gemenu jos se plécă, săgéta trece córdă
 Și pe Măcieșu l'așterne prin peptu-i fluerându,
 Și spada 'ntortorându-și turbatu se 'niéptă Marculu,
 Pămêntulu ca de tunetu supt pasu-i tremură,
 Ér' Gemenu când îlu vede din mân' aruncă arculu
 Și ca unu fulgeru spada prin aeru șerpuiá.
 Cum în Carpați adese doi tauri lați in frunte
 Din piscuri depărtate s'audu adâncu mugindu,
 Și turmele s'apropiá mergându păscându pe munte,
 Se vědu, s'aprindu, se 'ncórdă la lupt' apoi se prindu,
 Și văile resună d'a loru întrelovre,
 Supt pașii loru pămêntulu se paru că-lu iau fiori,
 Din armuri și cerbice sângiósă șiroire,
 Er' împregiuru cu spaimă stau turme și păstori :
 Așa luptau cumpliții ; și Marculu întâiu tună,
 Dar' Gemenu i respunde cu-unu trăsnetu oțelosu.
 D'a spadeleru lovire totu aerulu resună
 Și 'ngiurulu loru se vērsă unu rooru schînteiosu.
 Întâiu și-a doua óră și-a đecea óră încă
 Se 'nfășurá prin aeru greu spadele tunându :
 Intogmai véra 'n munte îngiuru d'o 'naltă stâncă
 Mii fulgere din nuori se 'nșerpue trâsnindu.
 Când Marcu 'nvêrtegesce a unu-spre-đecea óră,
 Părù că se cobóre unu fulgeru întreitu,
 Detună și pe Gemenu (Dănenii se înfiórá !)
 Tăindu-i spada 'n douě în creștetu l'a trâsnitu.

Dar' coifulu, viță bună și oțelitu in luptă,

Se 'ndoie și se ține pe capu-i nepătrunsu,
 Er' Gemenu mi se 'nclină pe lungu-i spadă ruptă,
 Și-acî eră sê-i fie și-atātu numai d'ajunsu,
 Căci unu vêrtegiu d'odată în mintea lui se 'ncinge
 Și sângele pe față-i se scurge șiroindu,
 Vederea-i se 'nnoptéză, genunchiulu i se frânge,
 Și 'n pulbere se 'ntinde bătêndu și bolborându.
 Marmont' atunci și Para vêdêndu a lui cădere
 În ajutoriu alérgă strigându spăimêntătoriu,
 Er' Marcu când le vede venindu a loru potere
 Le-arunc' așa cuvinte cumplitu încruntătoriu :
 « Veniți, căci étă singuru nu vrè sê mérgă Gemenu ;
 Elu Gemenu în viéță, vrè Gemenu și 'n mormêntu,
 Și tu din toti, mēi Paro, cu elu îmi pari mai semenu,
 Deplinu îns' o sê-mi semeni sub gliă 'n celu pămêntu. »

Așa grăindu, pe Gemenu l'apucă și-lu têresce
 Cu stânga 'nfășurată în përu-i încruntatu,
 Cu drepta spada 'ngiuru-i o 'nvêrte fulgeresce
 Voindu s'adăpostéscă vênatulu ce-a vênatu.
 Dar' Para și Marmontă alérgă, lu 'mpresoră,
 Și Doiulu și cu Mareșu s'adaugu între ei.
 Atuncea Marcu stânga din përu o desfășoră
 Și-omorulu se 'nferbêntă cu furiă de lei,
 Și Marcu cu-o lovire pe Para-lu înțerină,
 Er' Gemenu revenindu-și se scólă sângerosu
 Și p'a lui Para spadă punêndu elu rapedu mână
 Lui Marcu dreptu în spate i-o 'mplântă pe din dos,

Dar' spada se opresce în șira vêtegiósă.
Elu înneându dorerea se 'ntórce și vedându
I trage-o lovitură cu spada fulgerósă
Cātu capulu lui d'adura se duce clănțenindu.
Marmontă prinde clipa și 'n cósta-i desvilită
Turbatu înfinge spada, dar' spada lunecă
Pe luciulu brâu de zale, și, inima-i ferită,
Se duse pe d'asupra și 'n cópsă se 'mplântă.
D'a duoru plăgi dorere pătrunsu înaltu răcnesce,
Dar' spada turbă încă în brațulu seu ne'nfrântu.
Deșertu Marmontă, Mareșu, asupra lui trăsnesce,
Chiar' ei adesu aprópe-su se mușce în pământu.
Răcnindu ins' auđindu-lu Julanu la elu s'aruncă,
Er' ei crășnindu că-lu scapă începu a 'napoiá:
Cum mormăindu se trage flămândulu ursu din luncă,
Căci vii teciuni păstorii trimetu în urma sa.
Pe Gemenu și pe Para de arme mi-i despoie,
Și strălucindu în arme și vale sângerându
Se 'ntórce l'ai sei Marcu, dar' ajungându se 'ndoie
Și 'nfrântu în urmă cade pământulu înroșindu.
Er' Ușurelu îndată la Moșu-Alinu alérgă,
Dar' Moșu-Alinu nainte vedându veniá, veniá ;
Elu plagele le caută, începe să le ștérgă
Și cu măestre ierburi încetu a le-aliná.
Er' Turnea și Visante, Boianu, Bălușu și Iarba,
Iși facu din a' loru pepturi unu muru ne 'nfrântu de feru.
Și ținu în locu mulțimea ce-alérgă frunță, ierbă,

Nălfându de bucură unu strigătu pân' la ceru.

Er' Nuorașu într'astea în aripa lui dréptă
Cu Câmpineanu și Șerpe și cruđii luptători
Mii fulgere-și aruncă, se 'niéptă, se reiéptă,
Și-acoperu împregiurulu cu morți și moritori.
Er' când la Marcu vede amesteculu de luptă
Și strigătulu aude noianulu sguduindu,
Elu pe Luncanu ilu chiamă și-i ăice vorbă ruptă :

«Aici se stai, Luncane, se-mi stai trăindu, morindu,
Căci étă soțulu Marcu împesuratu de sórte.»

Așa ăicându s'avêntă ca leulu la vênatu,
Și mórte luce spada și ochii-i lucescu mórte,
Și ca furtuna 'n valuri în ei s'a mestecatu.
Supt brațu-i cade Cretulu, Culmeanu și Orbenice
Și Barburu și cu Arburu și Mirea și Mirancu,
Oțelu și Barbă-Albă, Fătouiu și Gălbınice,
Cornesculu și Mușesculu și Raiulu și Melancu ;
Și mulți încă trimite pe calea cea ne'ntórsă,
Și mulți ne-apropiatulu din ei mai trimitea,
Dar' négra Spaimă 'n urmă pe toți în fugă 'ntórsă,
Er' Nuorașu călcându-i mereu din ei tăiá.

Când revêrsați în fugă pe toți Marmontă-i vede
In calea loru s'avêntă strigându spăimêntătoriu :
«Ori-cine-acum vă vede bărbați nu vă mai crede !
Napoi cu toți la luptă, ori mortu ori vingătoriu !
Napoi, căci fuga duce la mórte și rușine!
Femeile d'acasă cu furca vă voru luá,

Vă voru scuiþă copiii și lumea care vine
Pe negrele morminte blăsteme-oru încarcă!»

Strigă și lungă-i spadă croiă fulgerătoare,
Er' Spaima fiorosă mână-i vârtegiu pe câmpu :
Cum undele pe luciu se duc restornătoare,
Când vine și le-alungă alu tórnei negru timpu.
Și 'n óste-ajunși la pórtă se sfarímă 'ntre sine,
Er' Nuorașu din urmă mereu la ei tăiá.

Lui Danu unu rece tremuru i se revérsă 'n vine
Și spăimântosu începe strigându a 'mbărbătă :
«Dar' unde vi-i vârteu, nepoți de feți de codru ?
Din urși vârtoși de brâncă voi ađi turmă de oi ?
Voi ce-așterneți odată de dușmani negru codru,
S'a stinsu spăimântosia, e mortu sufletu 'n voi ?»

Așa strigându elu însuși în volbură s'aventă
Inflăcărându din spadă, din ochi amenințându.
Mulțimea stă, revine, se 'ntórce, se 'nferbentă,
Și-aprinși d'o nouă furiá, strigându și fulgerându,
Și sguduindu pământulu, se 'nvolburéz' asupra,
Și din risipă-o luptă mai cruntă se 'nnoi ;
Vii tunete de spade cădeau vuindu asupra,
Dar' se păreau că tóte d'o stâncă s'aru loví,
Căci țanduri sborá 'n aeru și capete și brațé,
Cátu însuși Danu departe de spaimă se ținea,
Dar' ne'ncetatu asupra-i p'ai sei strigându înhață ;
Și strinsu Nuorașu în urmă începe-a napoiá.

Aprinși atunci Dănenii mai multu încă se 'ncruntă,

Cređându acum-acuma s -lu tindă la p m ntu ;
  i bra u-i frântu în urmă d'  lung  luptă cruntă
 Abia putea să 'nfr ne turbatulu loru av ntu.
 Cum lupulu c ţelandru, ce hemesitu cobóră
 La turma ce mi-o vede scurm ndu pe celu luncetu,
 S'aruncă  i 'ncol tesce, dar' vierii-lu  mpresor 
  i-ac  sub col ii ageri l'aru tinde sf şietu,
 Dar' elu l s ndu- i prada  i cl nţenindu din gură
 Incetu-incetu se trage  i pere prin desi u :
  i Nuora u asemeni din gr ua lui strimtur 
 Se trage d ndu îngiuru-i cu spada fulgeri u.

V đ ndu  mpresurarea Romanu la elu se 'ni pt ,
 Cu elu  i Mărăcină  i Fruntesu  i Bocearu,
  i furia perđ tore mai crudă se de st pt ,
  i Nuora u începe de nou  i mai amaru.
 Nici pantera, nici leulu, nici ursulu greu de br nc ,
 Nici vierulu de pădure cu col i sf şiatori,
 Cu cari asemenu lumea nimica n'a faptu încă
 La 'ncumetu  i t ri , cruđiă  i fiori,
 Nici singuri, nici într'una nu- i au asemănare
 Cu feții ce s'afundă prin  ste 'n er n ndu.
 V rtegiu de v ntu în codru se pare fiă-care,
 Furtun' a' mărei valuri m n ndu, vuindu, sp rg ndu.
 Romanu tăindu se duce  i pe Dulceanu l'ajunge
  i-a a strig ndu i-aruncă cu graiu resun toriu :
  S  v đu acum, Dulcene, aici  i-a mai ajunge
 Cu pofta de răpire să scapi  ving toriu ?

Aicea nu mai merge ca la răpitu de turme,
 Aici nu mai e luptă de lotri și păstori.
 Nu poți mai multu acuma să-ți perți a' tale urme
 Lăsându păstorii 'n sânge și câmpulu în fiori,
 Și plinu de pradă grasă p'a Oltului lucfă .
 Să treci de ceea parte voiosu și 'navuțitu.
 Aici acum sub spadă-mi se stinge-a ta lotriă
 Și numele tēu negru, ce-asemeni l'ai răpitu,
 Flămēndu, fără de nume venindu din țeri străine
 Și ca o fēră 'n turmă cădēndu pe cei Dulceni.
 Aici acuma corbii voru ospetă din tine,
 Din tine dimpreună cu frații tei Dăneni.»

Așa Romanu grăesce și spada 'nvêrtegesce,
 Er' în genunchi i cade Dulceanu așa dicându :
 «Nemoritōre Dōmne, câtu sōrele soresce
 Nu-i mai cumplitu ca tine și nime nu-i mai blāndu !
 In mâna ta-mi suntu tōte și mōrte și viētă,
 Dar' dă-mi să mai resflu p'acestu cerescu pāmēntu,
 Sē-mi vēdu er' copilașii și-a mamei loru frumsētă,
 Și-ți dau a' mele tōte și auru și argintu,
 Ce 'n negrele-mi celare ca sōrele lumină,
 Și tōte-a' mele turme ce câmpii înălbescu,
 Și șerbu în tōtă viētă să-ți fiu fără lumină,
 Și 'nvingere să-ți dee părintele cerescu !»

Așa grāindu Dulceanulu piciōrele-i încinge,
 Er' Romanu pe cerbice-i călcâiulu greu punēndu :
 «In luptă nu-i togmēlă, se mōre sēu se 'nvinge !

Aici esti blându ca mielulu și-acasă lupu flămându.
Nu-mi mai sporí la vorbe ca babele 'n reseruce,
Ce stau o ȃi 'nchiată și totu aru mai vorbí,
Căci spada-mi fără viéță-ți d'aici nu se mai duce,
Și veđi, d'asupra corbii aștept' a te 'mpărțí.»

Grăi, și lungă-i spadă prin spate dreptu i-o 'mplântă
Și pe supt țíța stângă resare sângerându.
Ca vermele 'n țerínă gemendu elu se frēmენტă,
Dar' nóptea ne'nđorită lu 'ncinse negurându.

Er' Nuorașu și soții-i cu spade lungitóre
Prin cei-lalți cu turbare tăiá și alungá.
Și Danu deșertu cu vóce departe sunátóre
La 'ntórcere, la luptă mereu îmbărbătá.
Cum o câmpia 'ntregá de oi înalbitóre
Se vérsă tótă 'n fugă și-unu lupu numai zărindu.
Se scutură pămēntulu sub desele picióre,
Și tóte mi se 'ndésă în staulu tremurându :
Asemenea Dănenii fugindu se 'ndésă 'n óste,
Sě scape după valuri d'acesti sfărimători,
Dar' mulți ajunși în pórtă sdrobiră-și a' loru cóste
Și mulți încă căđură supt spade gemători.

Er' Cămpinianu și Șerpe vedēndu fricósă fugá
Și nepotēndu înfränge poterea lui Luncanu,
Se tragu încetu în óste, nucumva s'o distrugá
Și 'n a' cetății valuri sě string' apoi pe Danu.

A ȃilei zare 'ntr'astea cu-amurgulu se 'nfășóră,
Și étă 'n neresuflu la Negru alergându,

Ochilă, ochi de vulturu, veniá p'unu calu ce sbóră
Și coborîndu, lui Negru i dîce greu suflîndu :

«Nemoritóre Dómnne, plecai cu-o scire bună
Și mai aducu trei rele și sufletulu mai stinsu.
Prin stânci aparu d'odată venindu ca o furtună
O cétă grea de Unguri cu doru de prăđi aprinsu.
Veniau p'a nóstră urmă d'adrechtulu spre Cetate ;
Puținu... și-a ta Cetate și mame și copii,
Mărirea viitóre, zăceau acum sfărmate,
Și-apoi cădeau asupră-ți ca lupii pe câmpii.
Dar' dalba de Cerbană, cu arculu greu d'a uměru
La capre săltărețe plecase la vênatu,
Zăresce pintre stânce cum vine negrulu numěru,
Și rapedu ca cerboica p'a sale s'a ntornatu.
Femei, copii, cu toții la luptă se 'narméză,
Și cu Cerbana 'n frunte femeile pornescu
Pe culmi însus pe vale și d'ambe părți s'aședă
Și-ascunse-aștéptă 'n cursă cu sufletu bărbătescu.
Er' mândri copilandri cu Leușoru în frunte
S'aședă mai încóce pe piscuri pintre stânci :
Totu însulu, luând cu sine unu buciumu lungu de munte
Și fere sunătóre, aștépt' aci pe brânci.
Când Ungurii se 'nșiră pe vale fără sémă,
Femeile tăcute i las' a trece 'njos,
Er' la unu semnu copiii d'odată fără témă
De buciume și arme scotu vuetu spăiměntosu.
Femeile din spate cu strigăte 'nmiite

Cutremură noianulu și-alu codriloru adâncu.
Atunci ca și d'unu trăsnetu cu mințile-amețite
Se 'ndesă toți la fugă pe plaiulu strimtu și-adâncu,
Er' stâncile din piscuri vârtegiu le cadu asupră
Și aerulu se 'nvólbă în nuori pulberoși,
Incâtu a ȃilei zare se 'ntunecă d'asupră
Și sórele privesce cu ochii sângeróși.
Din culmi apoi Cerbana strigându cu ale sale
S'aruncă tóte-armate cu lănci și cu securi,
Și-o crunt' amestecare s'aude-atunci în vale ;
Cari au scăpatu de stânce supt lănci cadu sfărmături.
De țipete, de răcnetu, de vaite doreróse
Și de crășniri de mórte toți munții clocotiá.
Femeile 'ncárcate de arme sângeróse
Se 'ntorcu cântându cu fală și feții-și sărutá.
Er' ochii ce-mi vėđurá, când valea se deschise
Și pulberea se stinse, n'am graiu șe-ți desvėlescu ;
Așa tãiatu și sfarmetu sė nu veđi nici în vise,
Dar' eu le vėđu și-acuma și nu potu sė grăescu.—
Er' când eu plecu încóce cu-acestá mare scire,
D'apusu și mėđá-nópte și jos din resăritu
Vėrtegiuri pulberóse năltându-se 'n mărire
Și 'naintându încóce d'odatá le-am zăritu.
Departe-su ele încă și-abia cu noulu sóre
Aicea voru ajunge venindu, mereu venindu,
Dar' marea loru multime, venirea sborátore,
Ne spun că nu-su d'ai nostri, ci-asupră vinu turbându. »

Aşa 'nchià, şi étà şi Negoită-apare
 Şi tóte le 'ntăresce Ochilă câte-a spusu,
 Căci elu cu-a' sale cete, pe vale când resare
 Femeile din luptă veniau cântându din sus.

Când ei spuneau acestea lui Negru, étà 'n zare
 Veniá ca o nălucă p'unu negru puiu de vântu
 Unu fétu lucindu în arme cu cóma pe spinare :
 Veniá sborându şoimanulu ca vântulu pe pământu.
 Ajunge, şi lui Negru se 'nchină şi-i grăesce
 (Şi toţi îngiuru la dênsulu priviau înminunaţi,
 Aşa măreţu străinulu în ochi le strălucesce
 La faţă şi făptură şi umerii 'narmaţi) :

«Mihu Copilulu, Dómne, închină-ţi a lui frunte.
 Dar' lumea l'alu seu nume mai pune şi-altu cuvêntu :
 Şi Păunaşu de frunte şi Copilaşu de munte,
 Dar' nu sciu dec'acésta e 'n vèntu séu cu cuvêntu.
 Înţelegându eu, Dómne, de marea ta venire,
 Din Codri dela Nistru la tine-am alergatu,
 Şi tóte-a' nóstre plaiuri plecat'au cu pornire.
 Dar' Milcovulu în cale turbatu s'a ridicatu
 Şi i-a făcutu cu toţii se 'ntórne l'ale sale,
 Şi s'au întorsu în sufletu gemêndu şi blăstemându.
 Dar' eu cu murguşoru-mi am luat'o sus pe vale
 Şi pe la fundulu apei prin codri străbătêndu
 Am coborîtu la ţeră, şi 'ntinsu eu di şi nópte
 Cu-a cerului voinţă mă ét' aici venitu.
 Dar', Dómne, eu vinu singuru, ér' sus din méđă-nópte

Asupră-ți negre cete venindu am întelnitu.
 Vinu Ungurii d'o parte, din alta vinu Căpcâanii
 Intrându din luciulu mării pe Dunăre însus,
 Și vinu flămênđi cu toții, cum vinu la pradă câanii,
 Căci le-a 'nchinatu Danu țera din mare pân' l'apusu.»

«D'unu Copilașu de munte, d'unu Păunașu de frunte,
 D'unu Mihu Moldoveanulu din doine-am auđitu,
 Căci faima lui și spaima, cum foculu sus din munte
 Străbate 'n țeri departe, prin lume s'a lățitu.
 Bine-ai venit, Copile, și cerulu s'e te porțe
 In ale nóstre 'nvingeri ne-atinsu și spăimêntosu!»
 Așa grăesce Negru urându-i dalbă sórte,
 Și drepta-și întindêndu-i ilu stringe căldurosu.

Din văile umbróse într'astea nóptea lină
 Recori și bóre dulce se 'nalță revêrsându,
 Și codri și vâlcele și câmpuri, totu s'alina,
 Și numai sus în ceruri stau stelele clipindu.
 Ostașii pe la focuri tăcuți cu toți s'aședă
 Cu vinu și carne dulce poterile 'nnoindu,
 Er' Moșu-Sorinu în mijlocu din córde-i desfetéză,
 De Mihu și-a' lui fapte cântându și descântându :

«Cum elu la među-de-nópte mergea prin Codru-
 negru,

Mergea Mihu Copilulu horindu și chiuindu ;
 Elu cu voióse doine, ér' murgușoru-i negru
 Cu tropotu și nechezuri cei codri deșteptându.
 Er' Ianușu Ungureanulu din hoțomani mai mare

Ingiuru de focu cu soții mîncă și ospătă ;
 La cântecu și nechezuri resare și tresare
 Și cunoscându pe Mihu elu blîndu așa-i grăiá :
 Vin', Mihule fîrtate, cu toții dimpreună
 Să ne-ospătămú și 'n urmă la hartă ne vomu luá.
 S'aședă, beu și mîncă cu toți în voiă bună,
 Dar' Ianușu Ungureanulu cu voiă și nu prea.
 Er' după ce mîncară și vinulu ilu gustară,
 Așa Mihu Copilulu lui Ianușu i grăi :
 En vin' acum, fîrtate, colea 'n poéna rară,
 Să vëdu de scii la luptă cum scii benchetuí.
 Cu toții se scolară, ieșiră la prelucă,
 Aprinser' unu focu mare cătu codrii se 'ndiliá,
 Și-aci de bráne late la trântă mi s'apucă,
 Er' Ungurii 'mpregiuru-i priviá și tremurá.
 Și Ianușu mi se 'ncórdă, ilu stringe, ilu smâncesce,
 Dar' Mihu ca și stâncă stă 'n locu-i nemișcatu,
 De brâu vré sê-lu ridice, se 'nvêrte, se stânjesce,
 Și-amaru în dinți crășnesce și 'njură 'nfricoșatu.
 Er' Mihu când ilu stringe, de mijlocu mi-lu înfrânge,
 Ilu smulge sus în aeru, lu 'nvêrte svênturându,
 Jos în pămêntu lu 'mplântă și din genunchi mi-lu
 frânge,
 Și spada grea mi-o trage și-asupră 'nvêrtegindu
 I sbóră căpêțina bərbósă și hídósă,
 Și clănțenindu se duce d'adura pe pămêntu,
 Er' Ungurii 'mpregiuru-i de mórtea fiorósă

Păreau c'acum ieşise cu toţii din mormântu.
Atunci Mihu Copilulu din graiu așa le ȃice :
Voi hoțomani, veniți-mi sã vãdu de s'ar' aflã
Din voi atãta vr'unulu sã pótã sã-mi ridice
Cea ghiogã nestrujitã și cãstã spad' a mea.
Dar' indeșertu, nici macar a le mișcã sã pótã!
Atunci Mihu le ȃice : Muerci de hoțomani,
Nu-mi sunteți voi de luptã, potãi sunteți de glótã
Și buni de sapã latã, de jugu și de croncani !
Ușoru apoi ca pãna elu armele-și ridicã
Și murgușorulu negru din pasu încãlecãndu
In nãoptea 'ntunecãsã apucã pe poticã,
De doine și de tropotu totu codrulu resunãndu.»

Așa Sorinu le cãntã, ȃr' Negru chiamã 'ndatã
Pe cãpitani in cortu-i; ãmpulberãți ei vinu,
Și rãzimatu pe spadã cu stele semãnatã
Așa elu le cuvãntã cuvãntu adãncu și plinu:

«Romãni, fãrțați de arme, ostași de vițã vechiã,
S'apropiã minutulu ce-atãtu l'amu așteptatu.
Acãstã nãopte 'n vietã va fi fãrã pãrechiã,
Sãu noi sfãrmãmu dușmanulu sãu elu ne-a sfãrĩmatu.
Danu la Cãpcãni și Unguri cerșindu ajutorințã
Cu-a țerei ãnchinare soliã le-a trimisu...
Selbatici toți pe carii a prãđiloru dorințã
Și 'n iadu i-adimenesce la 'ntorceri nedeschisu,
Dar' in o țerã c'asta din ceru așa lãsatã:
De farmecu la popãre și prețu la 'nvingãtori !

D'acéstă țeră 'n lume viéța ni-i legată,
 Legați cu trupu și sufletu de mii și mii de ori!
 Ea tótă-i frământată cu-alu moșiloru nosti sânge,
 Chiar noi o frământarâmu cu viu sangele nostru.
 De nou ađi România se nasce séu se stinge,
 De-acum ne-oru ăice: étă-i! séu voru șopti: au fostu!
 Și ét' acum alérgă selbatice popóre,
 Căci Mihu și Ochilă vėđură-i nuoru venindu:
 Pân' la lumina ăilei de lume 'nălbitóre
 Cu toți ne voru încinge asupră-ne căđendu.
 Pe Danu noi astă nópte séu ilu sdrobimu în óste
 Séu în cetate-lu stringemu din óste alungatu.
 Sě nu se pót' atinge și cóste-apoi la cóste
 Sě cad' asupra nóstră cu cei cei-au chiămatu.
 La luptă dar' la luptă, sě stringemu ađi chiar sórtea
 S'arete 'n fața lunei ce 'n stele ne-a 'nsemnatu.
 Mai bine toți supt gliă, decâtu unu traiu ca mórtea.
 Țerină, toți țerină, decâtu poporu călcatu!»

Grăesce; căpitanii prin óste se resfiră
 Și-ostașii 'n noue 'nvingeri i-ațiță și-agerescu,
 Și supt tăcerea noptei în arme mi se 'nșiră
 Și linu ieșindu pe pörtă supt umbre 'ncetu pășescu.

Pândarii depe valuri ulmându a loru venire
 Din bucine resună totu aerulu turbându,
 Dar' pân' resaru cu toții din dulcea-și aromire,
 Ce dup'o cruntă luptă i 'nfășurase blându.
 Pân' armele-și apucă, pe valuri pân' se sue,

Și, după cum se 'ntemplă, uimiți și 'mpedecați
Pân' armele se 'ncingă și 'n luptă sê-se pue,
La valuri și la pórte Negrenii cadu turbați.
Pe umeri și prin ciunguri, cu scare și cârlige,
Voru valurile unii se 'ncalece suindu,
Er' cu lăstari și ghioge a porților verige
Voru alții sê le frângă tunându și sguduindu.
Dar' étă când pe valuri Negrenii mai atârnă,
Când porțile se 'ndoie sub ghioge și lăstari,
Dănenii, precum ursulu când vede-se 'n cobêrnă
Incinsu de tóte laturi de lănci și săgetari
Se 'niéptă cu turbare la mórte chiar in față
Cu cóma 'nvolburată, cu ochii cruntu întorți:
Și ei s'aruncă 'n doue, la mórte și viétă,
Și-unu orbu începe pe valuri și la porți.
Marmontă, Câmpineanulu din valuri ageru tună,
Și Șerpe și Dudesculu ca fulgere din nuoru
Intórnă și restórnă mulțimea ce nebună
S'avêntă sus pe valuri vêrtegiu spăimêntătoru.
Cadu Vênteșu și cu Cerbu și Ganguru și Grăunte,
Bălauru din Păclișa și Hornea și Têmpeanu,
Cadu Netedulu și Fulgeru, și despicați prin frunte
Păunu dela Cerbía, Candinu și Filiceanu,
Joianu, Fruntosu și Dorulu, Grânolea și Locustă,
Tolanu, Arinu și Blandulu și Frumușanu și Bradu,
Rumelu, Găunu și Gaiță, Mustocea și cu Mustă.
Supt lungile loru spade mulți încă peru și cadu,

Dar' nóptea 'ntunecósă acopere-a' loru nume ;
 Și 'n órba, crunta luptă mulți încă mai cădea,
 Credeau cu-a loru turbare sē-mi spulbere o lume !
 Dar' étă pe doi arbori prin ramuri se 'nălță
 Bociaru și cu Julanulu ; cu stânga valu se sue.
 Cu drépta pe de-asupra mii fulgere 'mpletescu :
 Așa vêrtegiu 'n mare se 'nalță, urlă, vue,
 Și fulgere de-asupra îngiuru se 'nșerpuescu.
 Cu spaim' asupra Șerpe și Feru rotindu detună,
 De trei ori a' loru spade în mână le tresaru,
 De trei ori mâni și spade păreau că dimpreună
 Din umerii loru smulse departe 'n aeru saru.
 Ei sfarîmă și strigă și mulți se 'ndés' asupră.
 Dar' pinte mii de spade suiá, mereu suiá.
 Și spadele 'n mii țanduri le zurăe de-asupră,
 Și mâni și brațe 'n aeru tăiate fluturá.
 O lovitură doue și sus pe valu se 'mplântă
 Și-o pórtă prin mulțime deschidu înfulgerându.

Er' Nuorașu într'astea din gardinú îmi avêntă
 Și porțile prin aeru le-aruncă sfărîmându.
 Precum când primăvéra topesce noulu sóre
 Troienii 'nalți de néuă, ce munții cărunțescu,
 Și undele din piscuri spumóse, răpitóre,
 Vêrsându-se pe câmpuri se 'nvolburá, vuescu
 In stavilele 'nalte, amestece cumplite
 De tufe și trupine, de stânci și de pămêntu,
 Ce paru sē stee timpuri pe locu-și neclătite

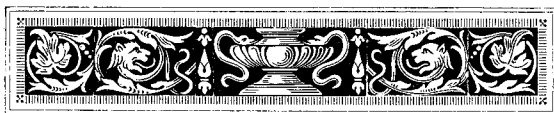
La țarini și lunceturi înaltu apărământu,
Dar' undele turbate lovindu mereu în maluri
Deschidu o pörtă, dóue, prin ele străbătându,
Se vérsă și 'ntr'o clipă câmpia-i tótă valuri,
Și lucrători și turme se vědu pe culmi fugindu :
Asemenea Negrenii rumpându se vérsă 'n castre.
Dănenii sub întunecu se tragu, s'adăpostescu
Intr' a' cetăței ziduri cu fețe verđi-albastre
De Spaimetele ce 'n urmă strigându i urmărescu.
Ei porțile-oțelite le-aruncă în zăvóre
Și-o parte se revérsă cetatea răscólându,
O parte sus pe valuri se 'ntinde-apěrătóre,
O parte jos la pórte așteptă tremurându.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU XII
BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU XII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Negru lasă pe Romanu să țină pe Danu împresuratu în cetate, ér' pe Nuorașu lu trimite asupra ajutóreloru ce vinu despre Oltu, și pe Mihu Copitulu asupra celoru ce vinu despre Orăți, ér' elu plécă contra celoru ce vinu despre Dunăre. Nuorașu înfrântu de Unguri trimite pe Ușurelu după ajutoriu. Marcu, deși rănitu, încalecă și alérgă în ajutoriu lui Nuorașu. Lupta lui Marcu cu Zordon, care este omorātu. Dar' lui Marcu desfăcându-i-se ranele și sângerându cade și elu. Nuorașu-și readună poterile și sfărîmă pe Unguri. Mihu risipesce pe Ungurii ce vinu despre Orăți. Danu simțindu apropiarea ajutóreloru, erumpe din cetate, înfrânge cerculu împresurătoriloru și omóre în luptă pe Romanu. Negru, întimpinându pe Căpcâni, ucide pe Santaru căpitanulu loru, i spulberă și se în-

torce apoi asupra lui Danu. Vădându pe Romanu mortu jură resbunare lui Danu. Făcându-se nópte aparu în aeru osti de umbre luminóse, cari se luptă între sine. Peste nópte se gată de âmbe părțile la luptă. Diminéta reincepe lupta. Danu, vădându-se strimtoratu, scóte pe soția și copíii lui Negru, pe cari i adusese Sâmba, pe ziduri și provócă pe Negru să părăsescă țera, căci i dá și soția și copíii, ér' de nu i ucide, ací în fața lui. Negru refusându, Danu ucide, ínse numai umbrele soției și ale copíiloru, căci pe ei i subtrage Cosinziana lăsându umbre în loculu loru. Negru dá asaltu asupra cetății. Nuorașu și Mihu saru întâinu zidurile. Negru sfărímă pórtă cetății și întră. Aprindu cetatea. Danu fuge și se închide în palatulu seu. Dochia, vădându că nu mai este scăpare pentru Danu, se răpede în formă de vulturu și scóte pintre flacări pe Michnea, uniculu copílu alu lui Danu. Negru ajunge la palatu. Sfărímă pórtă și omóre pe Danu. Faima, sciindu de mai nainte căderea lui Danu, alergase prin țeră respândindu perirea lui și risipirea cetății. Flacările cetății întărescu spusele Faimei. În depártare se ridică nouri de pulbere anunțându scolare moșneniloru, cari alérgă sē-se închine lui Negru.

Trecuse 'ntr' astea nóptea din calea jumătate
 Și-a doriloru lumină în ceruri riurá,
 Er' Negru, căpitanii pletoși și spate late
 Chiámându îngiuru de sine, din graiu așa grăiá :
 «Eroi, fărtați de arme, priviți diua ce vine ;
 În sinulu seu s'ascunde alu nostru viitoriu !
 Curènda-i revérsare și rađele-i senine

Ne spunu, că elu grăbesce voiosu, strălucitoriu.
In cercu de feru acuma Danu geme și se frânge;
Avenu s'așternemu încă cu fața la pământu
Selbaticii ce-alérgă la pradă și la sânge,
Și-atunci in plinu va merge alu sórtei vechiu cuvêntu.
Nemoritóre Romanu, și frate și părinte,
Pe Danu aici mi-lu ține supt brațu-ți sfărmătoru,
Er' tu, Nuorașu, te-aruncă cu cêta ta ferbinte
La cei ce-Ochilă spune că despre Oltu coboru.
Tu, Mihule Copile, cu-a Morțiloru turbare
Te-avênt' asupra celoru ce vinu despre Orăți,
Er' eu m' aținu în mijlocu la cei de cătră mare.
Sê-i dămu pe toți de pradă la câni și la hereti!
Dar' viulu focu alu luptei și-alu iutei tinerete
Sê nu lăsați departe de noi a vè mênă,
Cu toți la grele cumpeni, și juni și bêtrânețe,
Sê ne potemu îndată poterea 'mpreună.»

Așa grăesce Negru și armele-i cumplite
Incepe sê le `ncingă : întâiu greulu zălaru
Pe latu-i peptu l'aședă, totu zale oțelite,
Incâtu din cei d'acuma nici cinci, nici dece chiar
Nu l'aru poté s'ardice ; ca soldții de bălauru
Sclipescu a' sale zale, și 'ngiuru se 'mpletecescu,
La gură și la pólă, șerpi fulgeroși de auru.
Și Gladu ilu trimisese ca mare daru frățescu
Lui Băsărabu strămoșulu când tare domniá 'n Alba.
La brâu încinge spada ne 'nvins' a lui Traianu,

Divinulu arcu în umeru lucindu ca luna, dalba.
 Ridic' apoi și scutulu, scumpu daru a' lui Bogdanu ;
 In urmă-și pune coifulu ce 'ngiurulu înfióră,
 Cometulu cum spăimântă pămêntu-amenințându ;
 Schîntei îngiuru revérsă, pe créstă-i se 'nfășórá
 Inaripatu unu șerpe din trei limbi șuerându,
 Er' coifulu îlu făcuse, cum Faima 'n lume spune,
 Măestrulu fără nume ce lucră supt pămêntu,
 Și, când odată Negru vêná prin munți, i-lu pune
 In cale sus p'o stâncă înfiorându în vêntu.

Aprinși cu toți la sufletu în calea loru plecară,
 Și dealuri și vâlcele trecându și retrecându,
 Când cerulu și pămêntulu deplinu se luminară,
 Vêrtegiuri pulberóse se înaltă negurându,
 Veniá, veniá celu Zordon cu cetele-i turbate
 Cátu munți și văi nainte-i părea că s'așternea.
 Se sgduiá pămêntulu supt urmele 'ndesate,
 Și-a armeloru potere departe străbătea.

Er' Nuorașu le strigă înfiorându din spadă :
 «Dar' pân' aicea numai voi fere și căpcâni,
 Și s'etea de domniá și dorulu vostu de pradă
 O s' vi-lu stingu aicea și-o s' vi-lu dau la câni!»
 Strigându prin ei s' aruncă, ei toți ca vieri de codru
 Asupra lui s' avêntă urlându, amenințându,
 Și 'ndată-lu împresórá de spade negru codru,
 Dar' capetele 'ngiuru-i îmi sbórá bolborându.
 Vêdêndu că 'n luptă dréptă potere nu-i s' lu vingă,

Ci toți de lungă-i spadă cadé-voru fulgerați,
Cu măestrîă Zordon se 'ncercă se mi-lu stingă,
Și mortu atunci se lasă prin soții sfărîmați,
Și lui Nuorașu, când trece, în urmă-i spada-și stringe
Și pe furișu i-o 'nfige d'adrechtulu între rēni.
Dar' brăulu latu cu ținte poterea i-o resfrînge,
Și nu-lu potū pătrunde, dar' tăiă doue vēni,
Er' Nuorașu atuncea se 'ntorce și mi-lu vede,
Inspăimēntatu elu înse fugia l'ai sei strigādu
Asupră-i sē-s'arunce, căci elu înfrāntu ilu crede,
Dar' Nuorașu în urmă-i s'avēntă 'n dinți crășnindu.
Er' Zordon prin mulțime perindu îmbărbătēză,
Și cu-o turbare nouă asupră-i se răpescu,
Er' Nuorașu în cale-i pe mulți interinēză,
Dar' urmele-i când calcă de sânge șiroescu,
Poterea-i lāngeșce, se 'nfrānge de dorere,
Și vinele prin brațe începu a-i amorțî.
Deșertu Julanu și Macrea și tōt' a loru potere
Alungă și sfāramă, ei nu-i potu contenî.
Precum adese lupii cānd iērna stinși de fōme
Intimpinādu pe cāmpuri unu stolu de călētori,
Ori-cātu sē dē, sē strige, și flacări chiar de-aru vōme,
Nu-i lasă pān' nu-i sfășiă în mici de mii de ori :
Asemenea căpcānii s'aruncă cu dārjîă,
Și morți și grele spade, nimicu nu-i spăimēntă.
Vēdēdu Nuorașu atuncea a lupte-i grea cruđiă
Lui Ușurelu din Feregi chiāmādu-lu i đicea :

«Te-avântă 'n neresufu și lui Romanu i spune,
Bociaru aici s'alerge, cumplitulu luptătoru.
De feru d'aru fi căpcâni, cu elu i voiu rēpune».
Er' Ușurelu s'avântă cu aripi la picioru.

Dar' Marcu ce simțise a ȃilei mare sōrte
Pe valuri se suise și oțēritu priviā.
Și-i se părea viēta cea mai amarā mōrte.
Că 'n lupt' atātu de mare elu unulu nu luptā.
Pe Ușurelu atuncea vēdēndu-lu cum alērgā
I strigā depe valuri din graiu așa grāindu :

«Ce cursā-i, Ușurele, căci bine n'o sē mērgā
De unde 'n neresufu tu-mi vini așa sborāndu.
Oprește-te și-mi spune, căci de nu, veȃi, îndatā
Te fulgeru Bēu-ō sāgētā prin inimā d'adreptu.»
ȃicāndu elu arcu 'ntinde, așēȃ o grea sāgētā,
Er' Ușurelu s'oprește și-așa-i grāesce dreptu :

«Nuorașu înfrāntu în luptā d'abia-d'abia se ține,
Și m'a trimisu s'alerge Bociaru în ajutoriu.
Dușmanulu este-aicea și valu-vērtēgiu îmi vine,
Nuorașu mereu se trage strāpunsu, sāngerătoriu.»

Așa grāi, ér' Marcu se 'ntunecā la faȃ
Ca nōptea furtunōsā, și 'n ōste coborīndu,
Cu brāu își stringe plaga și coifulu își descatā
Și lungă-și spadā 'ncinge și scutu 'numerāndu
Incālecā pe Fulgeru și 'ndatā pere 'n zare,
Și 'n luptā cānd ajunge, Nuorașu încă luptā.
Er' Zordon cānd ilu vede pālesce și tresare.

Căci nu visă pe Marcu și-aici a-lu mai așlă.
 De doue ori scăpase cu fuga d'a lui mórte,
 Și-a treia ór' acuma vedea că s'a 'nfundatu.
 Zărindu-lu Marcu-și dice: «Totu mă iubesci tu, sórte,
 Căci astă fěră 'n urmă în cale mi-ai mênatu.
 Tu-mi scurgi a' mele țile! Le dau cu mângăere,
 Căci pentru timpuri astăzi eu sufletulu mi-lu saru!»

Așa grăindu în sine își uită de dorere
 Și 'n mijlocu elu trăsnesce cu agerulu fugaru,
 Er' Zordon în o parte din calea lui s'abate
 Și la fugaru în cóstă oțelulu împlântându,
 Fugarulu sare, cade, ér' Zordon'pe 'ncurcate
 Cređându că și pe Marcu sě-lu tindă străpungându,
 Și-aventă rapedu spada și-asupra lui detună,
 Dar' Marcu ca năluca sārindu ușoru din scări
 Infrânge-a lui lovire și spada pân' și-o 'nstrună
 De fug' o 'mpunge Zordon uitându domnii și țeri,
 Căci a lui Marcu spaimă poteri și fală-i stinge.

Elu p'o movilă 'naltă în fugă-i ajungându,
 Și 'ntrevěđându c'aicea se rumpe séu se frânge,
 Lui Marcu 'n graiu de prietenu i dice-așa grăindu :

«Astimpěrá-ți, fârtate, mănfa p'o clipită,
 Și lasă-ți numai mintea s'asculte-alu meu cuvěntu.
 De nu-ți va plăcé, 'ndată cu furiă 'nnoită
 Ne-omu apucá la luptă, și până din păměntu
 Nu vomu mușcă noi unulu nimicu nu ne desparte!
 En spune-mi în credința de când trăesci luptându

Aici domnesce spada și vorba-i pentru vântu!
 Tu mulțumesce sôrtei, că ți-a lăsatu mărirea
 Să cađi învinsu în luptă de mână de bărbatu.
 Vitan cu-ai sei și-aflară rușinea și perirea,
 Căci a Cerbanei spadă pe toți i-a 'nțerinatu.»

Așa grăindu asupră-i cutremurându se 'ndrăptă,
 Dar' ca cetate Zordon movila-și apărându,
 Rotunde, negre petri din vârfu în elu iniéptă,
 Dar' tóte 'n scutu-i negru se sfarmă schinteindu.
 Din spadă 'n urmă Zordon detună cu turbare,
 Ca fulgere în Marcu cădeau a' ei luciri,
 Dar' Marcu 'naintéză, mai tare, totu mai tare,
 Și 'n spada-i arborósă se 'nfrângu a' lui loviri,
 Mereu ilu impresóră, mereu spre vârfu lu 'mpinge,
 Și-unde credea să scape, se vede-acuma prinsu,
 Căci a mi-o rumpe 'n vale e singuru a se stinge,
 Atunci asupră-i Marcu s'ar' aruncă ne'nvinsu ;
 Așa la vârfu în urmă pe Zordon Marcu-lu scóte.
 O verde și rotundă poén' aci erá
 Și giuru-împregiuru ochiulu în laturile tóte
 Ca din cetate 'naltă departe străbătea.
 Dar' a lui Marcu plagă, luptându, învia érá,
 Și sângele prin brâu-i începe-a curge greu,
 Er' Zordon când ilu vede s'aprinde ca și-o fěră,
 Căci elu credea, nebunulu, c'a 'nfipt'o brațulu seu,
 Și cugetându că 'ndată acum ilu póte stinge,
 Din coditoriu s'aruncă mai dârju ca unu tăunu ;

Rotindu asupra-i trage și din aprópe-lu stringe,
 Și prea târđú își vede avéntulu seu nebunu,
 Căci Marcu, până-și trage a treia resuflare
 Și pân' cu stânga-și stringe pe plagă brâulu seu,
 Lovirile lui Zordon le prinde 'n spada-i mare
 Și-lu lasă se-se 'ncurce în luptă totu mai greu.
 Când elu apoi începe să fulgere din spadă,
 Atunci perirea Zordon cu ochii și-o vedea.
 Elu nu putea la fugă de nou se-se răpédă,
 Căci fulgerulu îndată în creștetu ilu trăsniá,
 De nou elu înse 'ncepe să sară, să cotéscă,
 Vrêndu tunetulu să 'nșele, și sórtea d'a voi,
 (Căci omu 'n gura morții totu crede să trăéscă!)
 Déc' a fugi nu pôte, se încerce-a mi-lu loví,
 Séu valu-vêrtégiu se-lu pórté pân' sângele s'a scurre
 Și, brațulu langedindu-i, ușoru l'a 'nșeriná.
 De trei ori prin poénă ilu face-a mi-lu încurre,
 Dar' Marcu totu mai ageru din spad' amenință
 Și totu mai greu asupra-i s'avéntă și mi-lu stringe,
 Căci elu simția poterea-i cu sângele curgându
 Și că voesce Zordon prin amânări a-lu vinge,
 Și-atunci așa grăesce din spad' amenințându :
 «Codanu ce-ai fostu, acuma cu șólda numai merge,
 O clipă și cu-a lumei mirésă te cununu.
 De negru-ți sânge spada pe iérbă îmi voiú șterge
 Și te-oiu lăsá la vulturi, d'atáta mai esti bunu.»
 Așa grăindu asupra-i spăimèntătoriu s'aruncă

Și cu fețesca-i spadă de doue ori tunându,
 De doue ori ingiurulu resun' adâncu în luncă
 Și a lui Zordon spadă se 'ndoie schînteindu,
 Er' când a treia óră rotesce și trăsnesce
 Prin spadă și prin brațu-i ca fulgerulu trecù,
 Și Marcu, fără spadă vëdëndu-lu, contenesce
 Și-i ȃice : « Mi-i rușine cu-unu ciungu precum esti tu
 Së-mi mai încruntu a spadă, ci dă-te 'nvinsu cu vieță. »
 Cu stînga Zordon rapedu o pétră iă de jos,
 Lui Marcu 'n peptu o 'niéptă încātu o négră cétă
 Vederile-i încinge și vóme sângerosu,
 La elu apoi s'aruncă și spada cerc' a-i stórece ;
 Dar' Marcu își revine și-i trage fulgerându,
 Cātu sângerându prin aeru vârtegiu capu-i se 'ntórece
 Și pe movilă 'n vale se duce clânțenindu.

Alu luptei focu acuma stingându-i-se 'n vine,
 Ce stinsa lui potere mereu i-o 'nflăcará,
 D'odată lîngedesce și-abia și-abia se ține,
 Și vrëndu së-se re'ntórcă genunchii-i se 'ndoiá,
 Și răzimatu pe spadă încetu-încetu pășesce,
 Dar' unu șiroiu de sânge se scurge p'a' lui pasu.
 Se 'ndoie, ér' se 'ndréptă, mai cade, se têresce,
 Têrîndu-se ér' cade — căđutu a și remasu !

Er' Nuorașu într'astea poterile-și adună
 Și-(Alinu amara-i plagă stringându-i și-alinându)
 Cu soții dimpreună prin cei-alalți detună
 Și-acopere câmpia sfărmându și 'nțerînându.

Și singuru numai unulu mai sta încă 'n vieță,
 Și Tatu asupră-i ghioga de mórte-o svêntură ;
 Dar' Nuorașu i strigă : « Fârtate, o lăețã
 Sê le-o lăsămu cu dîle napoi a se 'ntornã,
 Sê fiã cin' sê spună la cei remași acasă,
 Ce dulce și frumósă e țera ce-au călcatu,
 Sê-i mai împingă dorulu p'aci sê ne mai iésã,
 S'avemu ce da la fére, la vulturi de mâncatu. »

Er' Mihu d'altă parte și-a Moșiloru potere
 S'avêntă cătră Bator ce vine ca unu nuoru,
 Și Bator când îlu vede vederea lui i pere
 Și peptulu i se sbate de spaimă și fiору,
 Căci cunoscù pe Mihu pe calu și spata lată.
 Ce planurile cu-ose de Unguri le-a nălbîtu,
 Er' Mihu Copilașulu amenințându din spată
 I strigă și-i grăesce cu graiulu oțêritu :

« De unde până unde, potăi de țeri străine ?
 Ați închiatu cu rosulu pe unde mi-ați prădatu,
 Și mi-ați ulmatu dór' urma d'o turmă fără câne ?
 Cin' v'a mênatu aicea și capulu v'a mâncatu. »

Đicându prin ei s'avêntă și 'ntogmai precum vêntulu
 Rescólă cu-o suflare și-alungă pe câmpfi
 A' frunđeloru popóre ce-acoperu desu pămêntulu
 Și tóte cadu în rîuri și peru în vinețfi :
 Când Mihu și cu Moșii prin ei se răpediră.
 Ei ce veniau ca lupii și dârji și flămênđiți,
 Așa din o suflare pe câmpu i risipiră,

Și mulți periră 'n rîuri, periră mulți striviți.
Er' cari fugindu scăpară din celu vîrtegiu de mórte
In pulbere mușcară sub spada lui Troianu,
Ce nu lăsă nici macar să fiă cin' se pórte
A óstei négră sórte ce sta pe câmpu troianu.

Așa luptau aceștia, ér' Negru de departe
Și cerulu și pămîntulu le vede pulberându,
Și pare că pămîntulu în doue se desparte,
Așa suná 'mpregiurulu vuinđu și tremurându.
Veniau, veniau Căpcâanii din Dunăre de vale,
Căci ei din Marea-négră pe rîu însus plutindu
La Gura-Ialomîței își iau svîntată cale

Și vinu pe cai ca vîntulu din arme zingăniuđu,
Cu dorulu după pradă și fete răpitóre
Și-o țeră de moșia, minune pe pămîntu.

Așa ei auđise din faima șoptitóre,
Er' Lauru în solă le-a spusu cu viu cuvîntu.
Și-acum din negri codri și trestiose hângiuri
Santaru i duce 'n luptă p'unu calu cu ageru cursu,
Crescutu din tinerețe la pradă și la sângiuri
Și drept îmbrăcăminte portându pele de ursu.
D'a țeriloru dulcétă remasă faimă 'n lume
Aprinsu codreanu-i sufletu adesu elu a cercatu
Să trecă latulu Nistru, dar' numai tristulu nume
A' negrei lui mulțime acasă s'a 'ntornatu ;
Acum aici alérgă mai multu se nu se 'ntórne.
Și Crivețulu cum vine vuinđu și 'nfiorându

Din négra méďă-nópte pămêntulu sê-lu restórne,
 Dar' în Carpați se frânge și bate 'n stânci urlându :
 Așa Santaru s'aruncă cu cetele-i turbate,
 Dar' ca d'unu valu d'aramă se frânge de Români ;
 Românii-apoi se 'niéptă cu lungitóre spate
 Și-Omorulu prin mulțime turbá cu mii de mâni.

Er' Danu simțîndu într'astea venirea d'ajutóre,
 Ca leulu strinsu în lanțuri începe-a se 'ncrută.
 Iși chiamă căpitanii și 'n vorbe-aprinďetóre
 La luptă pân' la mórte așa le cuvêntă :

« Au nu vedeți acele vêrtegiuri pulberóse
 Și nu simțiți pămêntulu vuindu și tremurându ?
 Vedeți cum din trei laturi cu spade fulgeróse
 Alérgă soții nostri pămêntu 'nfiórându !
 Ađi sórtea va s'aléğă : Cădé-vomu séu vomu vinge ?
 Invinge, cade, omulu e singuru sórtea sa !
 S'o rumpemu toți prin pórté! Pe Romanu ílu vomu
 frânge,

Pe cei-alalți stringându-i pe toți i vomu sfărmá.

Copfi, soții și țeră, viéță și mărire,
 Séu mórte și rușine . . . áicea suntu, vê luați ! »

Așa grăindu, cu toții strigară 'ntr'o unire :

« Viéță și mărire . . . séu toți înțérinați ! »
 Și cum prin Cheia-Turđii erumpe Vêntulu-mare,
 Pe porți ei din cetate de trei ori rumpu turbându,
 De trei ori i frângu ínse și-i stringu încá mai tare ;
 Și strinși ei după valuri turbau vuindu, urlându.

Când Danu acuma tóte în cumpănă le vede,
Elu însuși se 'narmézá în frunte-a se luptá :
Imbracă 'ntâiu zălarulu, ce-odată Gladu ilu dede
Strămoșu-seu, când óspe în Romula erá ;
Venise sě-lu îndóia cu toții sě-se lege
Sě-și apere moșia de barbari lătrători,
Și 'ntórse fără lucru, căci nu voru a 'nțelege
Nici Argeșulu, nici Oltulu a' fraților durori.
Și puse-apoi și coifulu din pături de aramă,
Ce strălucia ca foculu ce-aprindu păstorii 'n munți ;
Tăioșa, lunga spadă la cópsă 'ncătăramă,
Dar' limba-i mai 'nainte (s'auđi și sě te 'ncrunți!)
Cu negru veninu tótă de mórte-o 'nveninézá,
Veninu ce Samca-i dede furatu din dinți de șerpi,
Ce-i arde véra 'n sóre și lungu i afomézá,
Pân' numai veninu limpedu țîșnescu din dinții sterpi.
Ridic' apoi și scutul lucindu ca luna plină,
Ce-aminte-lu căpétase în Minciu dela Vladu,
Când l'a rogatu spre Romanu în ajutoriu sě-i vină,
Dar' elu cu-atâta numai s'a 'ntorsu ér' peste vadu.
Și, fiă din tēmplare séu l'a lui Vladu dorire,
In scutu erá săpată cetate flăcărându,
Er' împregiuru mulțimea privia cu mulțumire
Cum doi fugari selbatici sburau unu omu tērîndu.

Așa 'narmatu, pe pórtă erumpu a patra órá,
Și Danu turbá în frunte mărețu, menințătoriu.
De trei ori i frāngu érá și mulți din ei dobórá,

De trei ori Danu s'aruncă mai cruntu, spăimântătoriu.
Er' Romanu când îlu vede asupra lui se 'niéptă
Arđându în alu seu sufletu sê-lu tindă la pămêntu
Séu viu sê mi-lu têrască, căci elu de multu l'așteptă,
Dar' Danu fugiă din ochii-i cu față de mormêntu.
Și Danu vêđându-lu strigă amenințându din spadă :
« Aici acum, Romane, de vieță te deslegu ;
De te-a uitatu cea mórte, mi te-a păstratu de pradă,
Și-aici acum la vulturi o sê te 'ntindu întregu. »

Abia grăi, ér' Romanu asupra lui detună
Și crésta depe coifu-i i-o sbórá fulgerându,
Er' coifulu îlu turtesce, dar' bronzulu viță bună
Infrânge lovitura, și Danu întortorându
De trei ori trage 'n Romanu cu spada-i veninosă,
De trei ori i-o respinge și Romanu de trei ori
Ilu fulgeră, elu înse sub scutu-i, schijă grósă,
De trei ori s'aricesce cuprinsu de reci fiori,
Dar' spăimêntosu s'ardică vêđându că nu-i scăpare,
Și desperarea-i suflă poderi ce nu le-avea,
Și față 'n față-acuma trăsnescu cu 'nfiorare
Și spadele 'nfocate prin aeru schînteia.
O mare lovitură lui Danu spada-i îndoie
Și Romanu mi se 'niéptă și-lu stringe mai cumplitu,
Sub lovitori elu înse ca șerpele se 'ndoie
Și-acoperitu sub scutu-i pândesce timpu venitu ;
A treia óră spada în scutu adâncu i-o 'mplântă
Și până când s'o smulgă din pătura d'oțelu,

Și 'n clip' a fostu și smulsă, Danu spada își avântă
Și 'n peptu i-o 'mplântă totă pân' din colo de elu.
Amaru răcnescce Romanu, dar' încă totu nu cade,
Ci-asupra lui s'aruncă celu fulgeru vêrtegindu,
Dar' Danu de bucuriă strigându de fug' o rade,
Căci leulu în turbare omóre chiar' morindu,—
Și pe Bujoru în cale lovindu-lu îlu despică,
Și soți i mai trimite pe Piru și pe Vădaru,
P' Armatu încă l'așterne, pe Pârvulu și pe Pică,
Și cade-apoi cum cade uriașu, bêtrânu stejaru,
Ce-a statu drept o colónă între pământu și ceruri,
Cu fulgerulu, cu vântulu luptându și hărțuindu,
Și nu-lu poteau rēpune nici trăsnete, nici geruri,
Dar' cruda de secure tăiindu și sfășiindu
Ilu curmă și-lu dobóre și 'n marea sa cădere
Mulți alți copaci gigantulu așterne la pământu
Și văile 'mpregiuru-i resună cu dorere,
Totu codrulu par' că plânge la marele-i mormentu :
Așa cădù și Romanu, a Oltului potere.
Dănenii și Oltenii ridică pân' la ceru
Amestecatu unu vuetu de voiă și dorere.
Se sguduiră munții și tremurându că peru,
Chiar' férele prin pesceri s'ascunseră 'nfricate,
Șiróiele s'opriră, cădură din seninu
Ne'nspăimēntații vulturi cu-aripile lăsate,
Er' mamele copții își strinseră la sinu.
Er' Negru când aude atâta mestecare,

Elu pe Miranu ilu chiamă și-i ȃice-așa grăindu :
 «Auȃi acelu amestecu, vre-o mare, rea 'ntȃmplare !

Alérgă 'ndat' acolo sborându, neresuflându !»

Grăindu, se 'niéptă spada rotind'o fulgeresce,

Er' pulberea la ceruri sub pașii-i se 'nălȃă,

Se sgudue pămȃntulu, eterulu se 'ndesesce,

Er' Santaru meninȃndu-i sumeȃu așa strigă :

«Aici cu-acéstă spadă de vieȃi secerătoře,

Aici te voiu întinde la vulturi și la câni,

Er' d'alu-de scutu și spadă, minuni de serbătoře,

Le lasu, bêtrâna-ȃi mamă luându-le prin mâni,

Séu sóȃa și copíii, sȃ plângă, sȃ suspine,

Și numele-mi cu spaimă sȃ-lu spună la nepoȃi.

Luptat'am eu cu ómeni, nu cu-arȃtări ca tine,

Și câȃi mi-au statu în faȃa suntu țern' acuma toȃi.»

Dicându acestea, Negru din graiu așa-i întórece :

«Ca unu copilu, Capcâne, vorbiși din firu în pȃru,

Ce mamă-sa pe sinu-i ilu légănă, lu 'ntórece,

Er' elu întinde mâna sȃ iȃ luna din ceru.

Nu-i timpu de vorbe late, ci zoru de grele fapte,

Și vorbele pe urmă, ér' faptele întăiu.»

Grăindu, din pasu s'aventă asupră-i sȃ-se 'niépte.

Precum unu piscu de munte pornindu din căpȃtăiu

Sfăramă stânci și arbori și sgudue pămȃntulu,

Și arborii departe l'aștȃptă tremurându :

Așa s'aruncă Negru, și aerulu avȃntulu

Naintea lui departe lu 'nvólbă 'nfiorându.

Er' Santaru când ilu vede venindu atâtu de mare,
D'alu spadei sale fulgeru la față gălbini ;
Elu vrù sê-și caute 'n spaimă târđia lui scăpare,
Și mai ușoru că cerbulu la fugă sê câmpi.
Er' Negru, când ilu vede, strigând așa-i grăesce :
«Dar' unde-ți lași tu fala și marele-ți cuvântu ?
Intôrce și cu spada cuvântulu întăresce,
Căpcănu mărețu la vorbă și 'n sufletu numai vântu !»
Santaru, voindu sê-i fure din timpu și din vedere,
Ca fulgerulu se 'ntôrce și sulița 'ncordându
O 'niéptă iute 'n Negru, dar' marea lui potere
O taiă dreptu în doue din spadă fulgerându.
Santaru își smulge rapedu cea ghiogă din ciochine,
O 'nvêrte, trage, sbóră prin aeru vîjeindu,
Dar' îndeșertu asupră-i ca trăsnetulu ea vine,
Lovită cade 'n iérbă mii țandări țandărinđu.
Și-avântă 'n urmă spada și ca unu leu s'aruncă,
Ca leulu când se vede încinsu de vênători ;
De 'ntreloviri de mórte se sgudue cea luncă,
Noianu 'ngiuru resună și saru schîntei în nuori.
Santaru a sa potere vedêndu cum i se 'nfrânge
De nou la fuga-o 'mpunge cu mii de cotituri :
Intogmai precum vulpea când cănele mi-o stringe
Cârnesce și cotesce în rapeđi sărituri.
Dar' Negru p'alu seu vênțeșu în urmă-i sê răpesce,
L'ajunge și-lu străpunge prin cóstă fiorosu,
In spadă mi-lu ridică, prin aerū ilu rotesce

Și 'n pulbere l'aruncă cu-unu răcnetu dorerosu :
Intogmai cum pescariulu din undele fugóse
Unu pește mare, lacomu, îlu prinde unghițându,
Și 'n svêrcoliri deșerte și sbateri doreroșe
In pulbere l'aruncă prin aeru svênturându.

Și toți se 'nfiorară d' uriașa lui potere,
Dar' ei vëdându că fuga totu una-i cu se mori,
Innecă 'n alu loru sufletu și spaimă și dorere ;
De nou le-aprindu poterea a' morții reci fiori ;
Și la Negreni s'aruncă, se 'nclést' o cruntă luptă.
Ici spadele prin aeru ca fulgere lucescu,
Și care mi se 'ndóie și care cade ruptă,
Er' altele departe resaru și țândărescu.
Dincolea lănci îmi sbórá ca vipere-ascutite,
Și se 'ntreșesu prin aeru săgete șuerându.
Unu călărețu cu altulu din suliți oțelite
S'ațintă și se 'mplântă sārindu și buestrându,
Și ét' odată unulu pe celu-alaltu l'avêntă
Și 'nvêrtegitu prin aeru l'aruncă la pămêntu.
Dincolea unu pedestru unu calu turbatu împlântă
Și restornatu elu cade pe domnu-seu mormêntu.
Unu roiu colo din spade p'unu singuru grindinéză,
Atâta elu se luptă la toți ne-apropiatu,
Dar' elu sfărmându îngiuru-i cadavre turnuréză.
Omorulu în fiuință părea că s'a scolatu !
Din luptători turbarea trecându în cai s'aprinde,
Și ei dușmani de mórte, se 'nfuriă cumplitu,

S'amestecă 'ntre sine și calu cu calu se 'mprinde
Și-adesese numai singuru pe domnu a mântuitu.

Dar' cine-i celu ce mênă mulțimile 'nainte
Cu spada-i fulgerósă tunându și restornându,
Cum Crivețulu alungă și spulberă ferbinte
Câmpii întregi de turme pe Bărăganu turbându ?
E Negru-alu luptei fulgeru ! A câmpului verdéță
Se prefăcuse 'n mare de sânge spumegosu,
Și arme și cadavre plutiau pe négra-i față
Intogmai câte frunđe d'alu tómnai vântu ghiéțosu
Plutescu foindu pe rîuri, pe lacuri și vâlcele.
Sătulu în urmă Negru de sânge și omoru,
Elu lui Geranu strigându-i i dice vorbe grele :
«Ce-a mai remasu, Gerane, din arcu fulgerătoru,
Iti heredescu totu ție și sprintenii-ți săgete.
In urma loru cu soții călcați și-i spulberați,
Dar', numele și spaima să ducă l'a' loru cete,
Pe unulu din ei totuși cu ڃile să-mi scăpați».

Așa grăi, și Negru napoi se 'nvêrtegesce,
Dar' Danu turbatu asupră-i cu-ai sei se revêrsá.
Miranu, Bociaru, Oltenii tăiau luptându fețesce,
Dănenii înse valuri asupra se vêrsá.
Er' când îmi vëdu pe Negru venindu vêrtegiu de pará
Cutremurați d' odată tresaru cu toți napoi,
Și toți doriau s'ajungă și să-se 'nchidă érá,
Dar' Negru-amaru mi-i calcă și-i sfarmă dinapoi.
Er' nóptea cu-a' ei umbre înnegurându pământulu

Omorulu beatu de sânge în cale-i l'a opritu.

Dănenii după ziduri cu fața ca mormântulu

Adăpostiți așteptă amarulu resăritu.

Er' încărcați cu arme învinse și cruntate

Și Nuorașu și Mihu într' astea se 'ntorceau.

Și patru frați de arme cu capete plecate

Pe latu-i scutu pe Marcu întinsu ilu aduceau.

Pe Romanu și pe Marcu când Negru tinși i vede

Dorerele în peptu-i vulcanu i clocotescu,

În sufletu-i se luptă, elu vede și-abia crede,

Și gemete-lu înnecă și lacrimi șiroescu.

Mulțimea dimpreună îmi lacrimă și geme

Și ôstea tótă sună d'unu greu, adâncu suspinu :

Cum véra sună lunca când vântulu nóptea freme

Prin frunțe și prin trestii foindu ușoru și linu.

Er' recoritu la sufletu prin lacrimi și suspine

Așa grăesce Negru cu spada sus la ceru :

»Deschidă-se pământulu și 'nghiță-mă mai bine,

D'unu trăsnetu viu din ceruri aici acum s'e peru,

Decātu, divine Romanu, cu-aéstă spadă mâne

Pe Danu, codrénă féră, s'e nu-lu tindu la pământu

Și s'e restornu d'asupră-i cetatea în ruine!

Er' tu 'ntăresce, Dómne, așa s'e fiă sântu!»

Așa grăi și 'ndată, minunc negrăitã,

Unu fulgeru roșu pe spadă cădëndu s'a 'nfășuratu :

Precum adesu în nae prin valuri rătęcită

Se 'nfășură lumină pe bradulu arboratu.

Er' negurile nopții într'astea se 'ndesase
 Și étă sus în aeru sunându și uruindu.
 Oștiri nenumărate în șiruri s'aședase
 De umbre uriașe în arme strălucindu.
 Și-o luptă grea s' aprinde, și unii 'ntr'alți se 'niéptă,
 S'amestecă, din spade rotindu și detunându.
 Er' Negru prin amestecu când ochii și-i îndreptă
 Elu pe Traianu și Gelu i vede fulgerându,
 Er' alții vědu pe Neagu, alu Negrului părinte,
 Pe Riscogelu vědu unii sfărmându spăimântătoriu,
 Și vědu încă și alții căduți mai înainte
 Luptându pentru moșfă și-alu țerei viitoriu.
 Și ét' oștiri de umbre fugiau din a loru față
 Și 'n négra méďă-nópte perindu se cufundă ;
 In urma loru prin aeru o sângerósă cétă
 Věrsându-se pe ceruri undă și fumegă.
 Er' unulu din mulțime uimitu așa grăesce :
 «Scolatu-s'au strămoșii din vechiulu loru mormentu !
 Și morți încă ne-arétă cum se luptămu fețeșce
 Pe dalba de moșfă și dulcele-i pământu !»
 Cu toții dup' acestea merindă și se 'ngustă
 Și somnului se 'nchină poterile 'nnoindu.
 Dar' unulu numai Negru nici dórme nici îmi gustă,
 Ci tótă sânta nópte veghiéză cumpenindu.
 Er' noue mari măestri și cu Manole đece,
 Ei încă d'altă parte veghindu mereu lucră ;
 D'oțelu îmi căliau unii mari capuri de berbece,

Er' turnuri 'nalte alții și lungi trăgăci dură.
 Nici Danu înse nu dórme, ci négra nópte 'ntrégă
 Prin Romula mi-alérgă și 'mbarbătă mereu,
 Și porțile din întru de nou cu feru le légă
 Și zidurile 'nalță și drege totu din greu,
 Și stânci d'asupra 'ncarcă colțóse, mari și grele,
 Și mii de tórțe 'nșiră cu flacări vii și roși.
 Femeile și-adună inele și mărgele,
 Scumpeturile tóte din moși dela strămoși,
 Sē stee dalbe prețuri și dulce 'mbărbătare
 In lupta sângerósă și cumpēna d'apoi.
 Er' Danu prin cea mulțime călcându cu pasulu mare
 Promite și-amenință cruđimi și daruri noi.
 Albinele cum nópțea foescu în coșu și sună,
 Și matca pintre ele alérgă 'mbărbătându,
 Gătesce și dispune și feții și-i adună
 Sē iésă diminēța nou traiu întemeindu :
 Și Romula întogmai resună și foesce,
 Și Danu alérgă 'ndréptă și-ațiță ne-adormitu,
 Căci ađi a lui domniă séu tótă se topesce
 Séu din ce-a fostu renasce cu multu mai strălucitu.

Când nópțea-a' sale stele în ceruri risipite
 Din tinsa vinețfă fugindu le adună,
 Cu buciumulu de auru din visele 'nflorite
 La luptă nouă Negru p'ai sei i deșteptă.
 Și Danu din buciumu sună, și 'ndată sus pe valuri
 Se 'nșiră toți corónă din arme zingăninđu.

Negrenii se aruncă învolburate valuri
 Cu scuturile tinse și spadele stringându,
 Săgetele d'asupra torente grindineză,
 Dar' lunecându pe scuturi în vântu se risipescu.
 Trăgăci alții și turnuri sub ziduri 'naintéză,
 Berbeci d'oțelu din corde greu alții răpedescu
 Și 'n ziduri mi-i înieptă, și tóte ca de tunetu
 Se sgudue din creștetu și gemu în fundamētu,
 Și-ostașii depe valuri, de tremuru și resunetu,
 Credeau că cu cetatea s'afundă prin pământu.
 Dar' unii punu îndată în locul unde-ațintă
 Saci mari cu lână móle, ce se 'nflă și se stringu
 Și 'nmoiă lovitura ori-cātu de grea s'aventă ;
 Er' alții cósescu în còde lungi imi stringu
 Și-acatã din departe și cordele le taiã.
 Unu mare turnu Negrenii d'aleși ostași mênându,
 De ziduri când l'apropiã și-ostașii sta sã saiã,
 Dãnenii tórte-aprinse asuprã-i aruncându
 L'aprindu și mulți în sinu-i cu elu încenușezã ;
 In alți, sub coperișe de 'mpletituri și piei
 Apropiatși supt ziduri, cu petri grindinezã ,
 Și mulți striviți remas'au și mulți răniți din ei.
 De trei ori ei s'aruncã, de trei ori cu potere
 Napoi i frângu Dãnenii tunându și grindinându.
 Nici chiar Delianu și Tatulu scãparã de dorere,
 D'o grindã lovitu Tatulu, d'unu stanu Delianu gemându.
 Ca vierii cei selbatici, ce toți se 'nchiagã rotã

Când lupii vinu asupra setoși și hemesiți,
 Și-ori-câtu în ei s'aruncă și 'ngiurulu loru se 'nglôtă,
 Mereu i-alungă, sfășia cu colții ascuțiți:

Așa luptau Dănenii. Er' Danu ca să 'ncunune
 Selbatica-și cruțime pe ziduri scôte sus
 Pe dómna și copíii, lui Negru 'n față-i pune
 (In caru măestru Sâmba prin aeru i-a adusu)
 Și spada ridicându-și din graiu așa grăesce:

«Privesce-aicea, Negre, și-ascultă ce-ți vorbescu;
 In inima ta négră de cumva mai trăesce
 Vr'unu simțu de omenă și dorulu părintescu,
 Te 'ntrebu: Mai lași p'acestia să mai trăiescă 'n lume?
 De vrei să-i lași cu viêtă, să-mi ieși din ăstu pământu,
 Și étă-i, du-i cu tine! De nu, în alu têu nume
 Acéstă spad' aicea i-așterne în mormentu,
 Și 'n urmă cobori-voiu să mi te-așternu pe tine,
 Ca să cunosci odată, că Danu încă-i ne'nvinsu,
 Să simți ce va să dîcă a te luptă cu mine!
 In scurtu, și unde-i Romanu vei sta și tu întinsu!»

Așa grăi. Copíii vędându p'alu loru părinte
 Strigau din ziduri tată! și mânil-și tindea.
 Er' Negru respundëndu-i, asemenea cuvinte,
 Adâncu oftându în sufletu, dejos i trimetea:

«Acelu ce 'n luptă merge, nu merge pentru sine,
 Ci pentru sânta țeră și 'ntregulu viitoru.
 Părinți, copíi, soțfă, trăescu mai lungu, mai bine,
 Când unulu pentru altulu, toți pentru țeră moru;

Căci singuru numai lotrulu, elu luptă și omoră,
 Răpescce pentru sine și negrulu seu căminu.
 Noi amu venitu ori-care se 'nvingă séu se móră,
 Părinți, copii, soțfă, și tiněru și bētrānu.
 Și noi nu mai întórcemu! Séu toți morimu aice,
 Séu tu sub astă spadă în țernă vei mușcă
 (Și-așa se dee cerulu, cum sufletu-mi pređice!)
 Și peste tin' cetatea cenușiă-oiu resturnă!»

Așa grăescce Negru, și 'n fața lui sborară
 Trei capete plăpānde prin aeru sāngerāndu.
 Er' Danu aprinsu de furiă: «Așa cu toți se péră!»
 Dar' dalba Cosinziană de-asupra loru veghindu
 Și mama și copfii în cētă-i învălise
 Și umbre numai góle lāsase 'n loculu loru,
 Er' Danu cu crunta-i spadă elu umbrele-omorise,
 Și capulu fiă-cărei căđu sāngerātoru
 Rotīndu-se prin aeru, dar' numai la părere.

Așa Danu își adapă celu sufletu sāngerosu,
 Er' Negru și Negrenii la crunta de vedere
 Cu toții suspinară adāncu și dorerosu.
 După suspīnu turbarea în suflete s'aprinde
 Și fiorosu cu toții strigāndu și-amenințāndu
 Mi se răpedu în valuri și nou omoru se 'ntinde;
 Și unii 'mpingu pe róte unu turnu d'armați gemēndu,
 Inaltu, ce peste ziduri privesce și-amenință,
 Și mii săgeți din sinu-i doióse de omoru
 Trāsīndu rărescu pe ziduri mulțimea ce menință,

Cu petri și săgete trăgându spăimântătoru.
 Cum naea cătră țermuri se 'niéptă sê-s' alinte,
 Dar' undele ca munții o 'nfrângu ér' înapoi
 Și lopătarii éráși o 'ntorcu și-o 'mpingu 'nainte
 Luptându fără de pregetu cu-a' mării mari nevoi :
 Intogmai luptă turnulu cu undele de arme
 Ce s'aieptau din ziduri și cerulu înnorau.
 Er' unii cu berbecii începu de nou sê darme,
 Cu scări s'apropiă alții și-ori-câtu i grindinau
 Adăpostiți sub scuturi le-aședă și se sue,
 Și unulu decă cade se 'nalță dece 'n locu ;
 Er' alții 'ncóce 'ncolo alérgă scări sê pue
 Pe unde 'n valuri turbă mai raru alu luptei focu.

Dar' Nuorașu și Mihu s'aruncă cu turbare.
 Pe unde mai cu spaimă din ziduri grindină.
 O scară grea își 'nalță Nuorașu cu mână tare,
 O 'niéptă sus pe valuri și 'ncepe-a se 'nălță,
 Er' Mihu îmi ridică unu bradu crengosu de munte,
 Și 'nvolburându din spade se 'nalță spăimêntoși :
 Precum doue colóne cu fulgere pe frunte
 Se 'nalță depe mare spre nuorii 'ntunecoși.
 Nici trăsnete de spade, nici plóia de săgete,
 Nici mari ruini de petri, nici rîuri vii de focu,
 Nimicu potu sê-i spăimnête și 'n cale sê-i încete;
 Ei se 'nălțau și zidulu se sguduiá pe locu.
 Er' când ajungu la creste, Dănenii 'n spaimă strigă
 Și-asupra se 'nglotéză, dar' crunții feți d'omoru

Incepu prin ei s\u0103 taie, s\u0103 spintece, se 'nfig\u0103,
 \u0219i-amaru r\u0103rindu, pe ziduri \u00e2mpl\u00e2nt' alu loru picioru.
 Cum lupii stor\u0219i de f\u00f3me, ori-c\u00e2tu c\u00e2nii mi-i latr\u0103
 \u0219i giuru-\u00e2ngiuru pe staulu al\u00e9rg\u0103 cl\u00e2n\u0219enindu,
 Ei saru \u00e2ngr\u0103ditur\u0103 \u0219i oile din vatr\u0103
 Le n\u00e9c\u0103, le sugrum\u0103, tr\u00e2ntindu \u0219i sf\u0103\u0219iindu :
 A\u0219a Nuora\u0219u \u0219i Mihu s\u0103rir\u0103 peste valuri
 \u0219i prin cetate turb\u0103 \u0219i sfarm\u0103 sp\u0103im\u00e2ntosu.
 Er' cei-alalt\u0103i asupr\u0103 se r\u0103pe\u0219iau ca valuri
 P'o nae ce s'abate pe luciulu furtunosu.

In p\u00f3rta mare, n\u00e9gr\u0103 \u0219i t\u00f3t\u0103 o\u0219elit\u0103,
 C\u00e2tu se p\u00e1rea c\u0103 'nhide multu l\u00e3cr\u00e9mosulu iadu,
 Se 'ni\u00e9pt\u0103 'n urm\u0103 Negru cu-o ghiog\u0103 nestrujit\u0103,
 \u0219i tunete din ceruri p\u00e1rea c\u0103 'n p\u00f3rt\u0103 cadu,
 A\u0219a sun\u00e2ndu se sgud\u00ee, dar' sta ca st\u00e2ncea tare
 Pe gr\u00f3sele-i \u0219i\u0219ine \u0219i nu se spulber\u0103.
 Pe dedesupt \u00e2n urm\u0103 pl\u00e2nt\u00e2ndu o grind\u0103 mare
 \u0219i ridic\u00e2ndu, \u0219i p\u00f3rta \u0219i zidulu p\u00e1r\u0103i\u0103,
 In aeru se rev\u00e9rs\u0103 o c\u00e9\u0219\u0103 pulber\u00f3s\u0103
 \u0219i cerulu \u0219i p\u00e1m\u00e2ntulu s'acoperu negur\u00e2ndu,
 \u0219i zidulu 'naltu \u0219i p\u00f3rta din r\u0103d\u00e9cine sc\u00f3s\u00e9
 D'amestecu se rest\u00f3rn\u0103 vuindu, cutremur\u00e2ndu,
 \u0219i h\u0103u \u00e2nj\u00f3s p\u00e1m\u00e2ntulu \u00e2ntunecosu se casc\u0103,
 C\u00e2tu se p\u00e1r\u00fa ca iadulu aci-lu descoperi,
 Er' cei din iadu cre\u0219ur\u0103, c\u0103 bolta cea cer\u00e9sc\u0103
 C\u00e3\u0219\u00e2ndu ruine t\u00f3t\u0103 p\u00e1m\u00e2ntulu \u00e2lu turti.
 \u0219i mul\u0219i se 'nmorm\u00e2ntar\u0103 supt negrele ruine,

Dăneni, ce din cetate strigă menițatori :
 Așa prin ploii unu munte mișcatu din rădăcine
 Cădându în văi turtesce și turme și păstori.
 Negrenii se revérsă prin pórtă resturnată,
 Dănenii, fețe mórte, fugiau amaru strigându,
 Dar' în deșertu, din urmă i-ajunge crunta spată,
 Și-Omorulu beatu de sânge alérgă sfărîmându.
 Ostași, copii și mame, și mamele 'ncărcate
 Cu dulcile loru sarcini fugiá și se 'ntorcea
 Sê iè ce mai uitase fugindu înspăimântate,
 Părinți fără potere, copii ce le strigá.
 Dar' flacările, spada d'amestecu totu cosesce,
 Din rădăcini sê smulgă, sê spulbere în vèntu,
 Celu negru cuibu ce în sinu-i ide multu ca dăpostesce
 Selbaticele fere căđute 'n ăstu pămèntu.
 Intogmai arătoriulu aflându în moșióră
 Unu cuibu de șerpi îlu stinge cu flacără și feru.
 Așa sfărmați Dănenii la iadu mi se cobóră,
 Cetatea fumu și flacări se 'nalță sus în ceru.

Er' Dochia sus pe munte în sufletu se frémèntă,
 Cum alte noue rele se scóțá la Români,
 Și 'nturvinată tótă crășnindu așa cuvèntă,
 Amenințându acuma, acum frângându din mâni :

«Cumplită și ne'nvinsă semință românescă,
 Vênjósă ca stejarulu, ce sguiditu de vèntu
 Și sfășiatu de fulgeru, i place sê trăiescă,
 Atunci elu numai cresce și 'nsus și prin pămèntu !

Bălauru, ce re'nviaă și mai turbatu s'ardică
 Când l'ai tăiatu și 'n ierbă bucăți l'ai semănatu,
 Căci totă fărmitura bălauru se ridică !

Așa.... Români voi érá.... așa v'ați înălțatu !
 De nu potu eu răpune poterea vóstră sântă,
 Să mi-o răpuneți singuri, s'o stingeți voi Români !»

Grăindu, ca negru vulturu prin aeru jos s'avěntă
 Și pe plăpândulu Michnea, din ale mamcei mâni
 Ilu smulge și prin flacări sborându din mórte-lu scóte,
 Elu unulu ce mai este din sângele lui Danu,
 Ca négra lui semină s'o scape de se póte,
 Să 'nsângere 'ncă țera lui Negru și Trainu.

Er' Danu fugindu într'astea cu cei mai de credință
 Se duce să-sé 'nchidă în 'naltulu seu palatu,
 Dar' Nuorașu și Mihu din spate l'amenință,
 Și mulți din cei din urmă în fugă i-au culcatu.
 Danu la palatu în pórtă s'opresce și-i așteptă
 Săgete 'nveninate din arcu-i fulgerându,
 Er' Norașu și Mihu de trei ori cruntu se 'niéptă,
 De trei ori frânși se 'ntórnă turbându și spumegându.

Dar' étă Negru vine mênându vërtegiu 'nainte
 Și sfărímându din urmă cumplitu strălucitoriu,
 Intogmai ca cometulu ce-amenință 'nainte
 Intortorându pe ceruri flagelu flăcărătoriu.
 Er' Danu vėdėndu-lu, pórtă o 'nchide și mi-o 'nfundă
 Și-așteptă tremurându-mi și tremur' așteptându,
 Intogmai ca și ursulu ce 'n peșcere s'afundă

Când simte mênătorii venindu și 'ncungiurându.
O pétră mare, négră, la pórtă sta plântată,
Din care Danu României la mórte-i judecă,
De dece ómeni astăđi ea n'ar' fi ridicată,
Dar' Negru numai singuru smulgându o ridicá,
Și 'n pórtă ferecată o 'niéptă cu potere ;
Palatulu și pămêntulu se sgudue vuindu,
Și pórtă spulberată în marea sa cădere
Turtesce sub ruine-i pe mulți înmormêntându,
Er' Danu pâlindu remâne amenințându din spadă :
«Aici acuma, Negre, séu tu séu eu remânu.
O! Dómne, dá ca Negru de spada mea să cadă,
Și tóte-a' mele đile eu ție ți le 'nchinu!»

Dar' cêrulu se 'nchisese la négră-i rogăciune!
Elu în deșertu din spadă de trei ori fulgerá,
De trei ori ea resfrânsă, în locu d'a mi-lu rêpune,
Depe-a lui Negru spadă în aeru lunecá.
Er' Negru 'nvêrtegind'o în creștetu ilu trăsnesce,
Elu amețitu pe spadă se 'nclină sângerându,
In cóma-i désă Negru cea stângă-și împletesce,
Cu drépta lunga spadă în peptu-i implântându
In pulbere-lu întinde, și 'n pulbere elu înse
Amenință din spadă, dîn față se 'ncruntá ;
Dar' nóptea ne'nđorită vederile-i încinse
Și sufletulu lui negru la iadu se coborá.

Er' Faima, ce 'nainte sciá de négră-i sórte,
Prin țéră-și luase sborulu strigându și respândindu,

Că Danu și-a lui cetate zacu toți întinși de mórte ;
Er' flacăra 'ntăresce totu cerulu aprinđându!
Și étă sus prin aeru vêrtegiuri pulberóse
Intunecându pămêntulu la ceruri se 'nălțá :
Moșnenii dela câmpuri, din văile floróse,
Scolându-se la Negru alérg' a se 'nchiná.

ERRATA

PARTEA I

	<i>Greșitu</i>	<i>Indreptatu :</i>
pag.	versu	
10	după 9 urmедă :	<i>Dar' ce d'icu ? Resbunarea se mişcă-acum de sine ; De multu ca totu astepta poterea se ti-o funi !</i>
46	6 veghiase	<i>veghieza</i>
71	20 Marna	<i>Marna</i>
72	22 Brasimu	<i>Barsimu</i>
79	3 Cacoionu	<i>Cocaionu</i>
79	15 pareau	<i>periau</i>
89	9 ce suna	<i>resuna</i>
146	20 Buioru	<i>Bujoru</i>
153	20 l'a carui dulce bore	<i>tu, ce cu dulce-ti bore,</i>
161	16 casa	<i>cosa</i>
180	8 pletele	<i>plete</i>
187	1 sine	<i>tine</i>
196	22 cuvenite	<i>cuvinte</i>
198	13 d'ile ce vinu,	<i>d'ilele ce vinu,</i>

PARTEA II

15	2 carii esu	<i>cari iesu</i>
29	27 sinu-iși-ascunde	<i>sinu-i și-ascunde</i>
78	5 care	<i>cere</i>
106	10 plânsă-o	<i>plânsă-o</i>
167	5 căutânduși	<i>căutându și</i>
170	10 arcușu-și	<i>arcu-și</i>
171	12 Strujani	<i>strujani</i>
185	21 se	<i>ei</i>
204	14 cei au	<i>ce i-au</i>
213	10 Morșiloru	<i>Moșiloru</i>

